

Kvarteret Kilen

David Svensson

Examensarbete i arkitektur LTH 2016 (AAHM01)

Examinator: Mats Hultman

Handledare: Louise Lövenstjerne

"We give shape to our buildings, and they in turn, shape us."

sir. Winston Churchill

October 28, 1944 House of Commons

Inledning	s.8	Generationsboende	s.40
Metod	s.8		
Begrepp	s.8	Fördelar och nackdelar	s.42
Teorihistoria	s.10	Kävlinge	s.44
Segregation	s.13	Att bygga för gemenskap	s.52
Blandning	s.15	Kvarteret Kilen	s.56
		Solstudie	s.60
Planeringsteori	s.18	innergården	s.64
Garden city	s.18	Privata delar av gården	s.66
Grannskapsenheter	s.19	Grönt	s.68
		Skapa gemenskap	s.70
Blandning i fysiskform historia	s.20	Ritningar och analyser	s.72
		Sammanfattning	s.91
<i>Analys av Gestaltad livsmiljö</i>	s.22	Reflektion	s.93
Den segregerade staden	s.26	Referenser	s.9
Grannskapsteorier	s.28		
Community Lost	s.31		
Community Saved	s.33		
Community Librated	s.34		
Slutsats	s.35		

Den politiska diskussionen kring boendet i Sverige var det som gav uppslag till detta arbete. Termer som segregation, integration, gemensamt och blandat boende yttrades konstant men innebörden var olika för de som argumenterade med varandra. De politiska partierna verkade vara överens om att, till exempel, blandat boende behövdes, men när de väl specificerade vad detta innebar skiljde det sig eller saknade definition helt. Ur denna förvirring väcktes en idé till ett examensarbete, att försöka få en bättre förståelse för vad som egentligen ligger i idén om att bygga bort komplexa samhällsproblem. Vad är det för tankar som rört sig i och inom vilka områden, hur har de applicerats och lett fram till det samhälle vi lever i idag? Kan andra problem byggas bort de med? Hur skulle en detta kunna se ut byggt i stort och smått?

Detta var i samband med att den av regeringen tillsatta utredningen för *Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design* kom ut den 14 oktober 2015. Det är utifrån tankar och idéer i denna utredning som arbetet tagit form. *Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design* användes som språngbräda och som återkommande utgångspunkt. Sverige idag står inför många problem, där flera av de stora är knutna till boendesituation och bristen på boende. Det måste ske ett skapande av bostäder i en takt som inte har sett sen tidigt 1990-tal eller miljonprogrammet. Det är nu det nya samhället skall cementeras, gjutas i betong och ristas i sten. Detta får inte göras fel då det knappast går att göra o gjort.

Härefter följde en intressant period där det studerades litteratur inom ämnet. Detta visade sig vara lättare sagt än gjort. Då det inte fanns fullt den typen av material man kunde förvänta sig, men detta ger även en förklaring till det förvirrade läget. Som Emma Holmqvist sammanfattar det "det finns inte mycket forskning på området blandat boende i dess fysiska form. Nästan allt är på det politiska planet" (E.Holmqvist 2009, s. 18). Mycket handlar om halvt prövade teorier och försök till analyser av byggda områden. Detta har gett upphov till en situation där nästan inget i den politiska diskussionen på området egentligen är teoretiskt fel.

Nästa steg i undersökningen blev att tillämpa de studerade teorierna på en tomt. Detta gjordes för att se hur kunskaperna kunde användas i praktiken. Vad gick att implementera i den valda miljön.

Christer Larsson påpekar i Gestaltad Livsmiljö (2015) att det är nu eller aldrig. Det kommer aldrig att komma en sådan chans som vi har nu för att bygga det samhälle vi är ute efter. Det talas om nya miljonprogram och infrastruktuursatsningar på en nivå vi knappt sett. Misslyckas detta blir dock problemen satta i sten. De kommer inte kunna lösas utan kostsamma insatser. Lyckas vi däremot finns chansen att vi tagit ett litet steg mott ett bättre samhälle. Detta examensarbete försöker utforska hur tanken och planerna kring ett sådant steg skulle kunna vara och hur det skulle se ut i fysisk form.

The political discussion about housing in Sweden is what has given inspiration to this thesis. Terms such as segregation, integration, shared and mixed living were constantly expressed, but the meaning is different for those who argue. The political parties seemed to agree that, for example, mixed housing is needed, but once they specify what this means, it is different or lacking a definition entirely. From this confusion, an idea came up for a degree project. Trying to get a better understanding of what actually is implied when talking about fixing complex societal problems. What are the thoughts and theories that have played a role in this field and how have they been applied and affected the society we live in today? Can other societal problems be built away? How could one look like this built on a larger scale?

This was in connection with a rapport ordered by the Swedish government called *Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design* that was released on October 14, 2015. It is based on thoughts and ideas in this investigation that the work has taken shape. *Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design* was used as a springboard and as a recurring starting point during my work. Sweden today faces a broad spectrum of problems, where several of the big ones are linked to housing and the lack of thereof. There is need for a housing boom at a rate that has not been seen in the early 1990s or the Millionprogramet. It is now the new society is to be cemented, poured into concrete and shaped in stone. There is no room to fail this task as it is hardly possible to undo.

Thereafter an interesting period followed by studying literature on the subject. This turned out to be easier said than done. There was not quite the kind of material one would expect, but this also gave an explanation to the confused situation. As Emma Holmqvist summarizes, “there is not much research in the area of mixed housing in its physical form. Almost everything is at the political level” (E.Holmqvist 2009, p. 18). Much is about semi-tested theories and attempting to analyze of built areas. This has given rise to a situation where almost nothing in the political discussion in the field is theoretically wrong.

The next step in the survey was to apply the studied theories on a site. This was necessary to see how and if the knowledge could be applied in practice. What could be implemented in the chosen environment.

Christer Larsson points out in *Gestaltad Livsmiljö* (2015) that it is now or never. There will never be such a chance, we have now to build the society we are looking for. There are talk of new Millionprogram and infrastructure initiatives at a level we barely seen. If we fail with this task however, the troubles will be set in stone. They will not be solvable without costly efforts. If we succeed, on the other hand, there is a chance that we have taken a small step towards a better society. This thesis project tries to explore how the thoughts and plans of such a step could be taken and how it could be implemented.

Inledning

Metod

Arbetet har gjorts genom en studie av skrivet material. Dessa material har analyserats och vägts mot varandra. Utifrån studier och diskussioner kring ämnet med handledare och examinator har en syn på problematik och teorier vuxit fram. Detta har sedan lett fram till ett ramverk för en teori angående skapandet av blandade grannskap.

Ramverket har sedan applicerats på en tomt för att skapa ett förslag för att testa och se hur den framkomna teorin ter sig fysiskt och i en specifik kontext. Tomten som valdes var kvarteret Kilen i Kävlinge, efter att denna legat uppe för en markanvisningstävling. Studier av tomten och dess omgivning gjordes under detta skede.

Begrepp

I arbetet med sammanställning av flera olika texter av olika upphovsmän och inom olika områden, blir det problematiskt med begrepp och deras olika definitioner. I detta stycket följer en genomgång av dessa. Det handlar om ibland alldagliga uttryck som här måste konkretiseras för att framhäva den verkliga meningen med det skrivna. Holmqvist har i *Politik och planering för ett blandat boende och minskad boendesegregation* (2009, s.21) gjort en tydlig genomgång av terminologi och vissa termers ursprung. Social blandning ersätts med termen blandat boende av Holmqvist. Detta då social blandning i princip bara används inom forsknings-sammanhang och i praktiken alltid avser och tolkas som det mer använda blandat boende. Blandat boende är dock en bredare term som innefattar social blandning. Inom detta begrepp ligger både heterogena boendetyper och heterogena boendegrupper. Holmqvist (2009, s.21) menar att det finns ett antagande bland forskare och politiker att det råder ett kausalt samband mellan de två, där ett heterogent bostadsbestånd leder till heterogen befolkningsstruktur.

Boende kan syfta till både den fysiska och juridiska byggnadskroppen och den sociala aspekten av att leva och bo i och kring denna byggnadskropp. Där blandningen är motsatsen till vad som kallas ett homogent boende, ensidighet, en koncentration av samma typer av bostäder eller boende på en yta.

Denna ensidighet och blandning i boende kan delas upp utifrån två övergripande fall: bostadsammansättning och boendesammansättning, båda med olika underliggande dimensioner.

Dimensioner som påverkar ensidighet och blandning i boende:

Bostadsammansättning	Boendesammansättning
Hustyp	Demografi
Upplåtelseform	Socioekonomi
Lägenhetsstorlek	Etnicitet

Fysiska skillnader i bostadsbeståndet är relativt enkelt att kategorisera och förstå, till skillnad från boendegrupperna. De kan därför behöva förenklas och kategoriseras tydligt. När man, till exempel, talar om segregationen är det ofta utan att definiera denna. Boverket väljer i sin rapport om *Socialt Hållbar Stadsutveckling* (2010) att dela in segregation i tre huvudtyper med underliggande subgrupper;

Demografisk segregation

ålder, hushåll, kön

Socioekonomisk segregation

inkomst, yrke, socialgrupp

Etnisk segregation

nationell-, religiös- eller etnisk tillhörighet

De påverkar självklart varandra och finns i kombinationer där de kan förstärka och understryka varandra. Indelningen är dock behjälplig för att se den underliggande problematiken och försöka se sambanden mellan olika exempel.

Även termer som resursstarka och resurssvaga är problematiska. De syftar ofta på rent ekonomiska resurser, men i denna studie innefattar det även andra resurser som informationstillgång och sociala nätverk.

Diskussionen om etnicitet är komplex. Den handlar normalt, utifrån svensk kontext, om invånare som bott i landet i generationer eller nyligen invandrat och barn till dessa invandrare (första och andra generationens invandrare). Det finns i forskning kring boende olika undantag i form av invandrare från de nordiska länderna etc. Vilket gör frågor öppna för tolkning i vissa fall. I detta arbete kommer det inte göras något definitivt ställningstagande.

Boverket (2010, s. 20-22) talar även om problematiken i den bredd som finns i flera begrepp. Helena Nordström Källström (2008) visar på att begreppet socialt hållbar utveckling kan definieras radikalt olika. Detta påverkar vidden av vad det omfattar. Den väg som bär dit kan även vara väldigt olik. Detta gör att termen i sig inte går att definiera ordentligt. Boverket beskriver det brett så som att:

“En socialt hållbar stadsutveckling ska ses i detta sammanhang som både en process och ett tillstånd. Långsiktigt handlar det om processer som formar de sociala villkoren för framtida generationer. Som tillstånd handlar det om konsekvenserna för det social och ekonomiska livet idag.”

Boverket 2010, s. 20

Detta kan uppfattas som en bred beskrivning, för att man ska förstå individuella insatsers krävs därför förklaring av hur dessa verkar mer precist.

Övrig använd terminologi kommer att utvecklas vidare i följande kapitel.

Teorihistoria

Historiskt har man sett på staden och dess problematik på lite olika vis. Från synens på staden som en upplyftande plats som gav säkerhet från landsbygdens faror och därmed möjlighet till viss frihet, specialisering och kommers. Samtidigt har staden setts som en grogrund för oro och smitthärdar. Dessa synsätt har ibland existerat under samma epoker. De första verkliga försöken till att vetenskapligt förstå de skeenden som utspelar sig där i kom i samband med städernas explosionsartade tillväxt i och med den industriella revolutionen. Tidigare teorier hade givetvis funnits, om borgare och de maktbalanser som rubbades i stort av dessas ökade status. En förståelse för vad som drivit fram bland annat den Franska revolutionen försökte finnas i interaktionerna i staden. I brev från tiden kan man förstå att idéer spreds på ett annat vis och med en annan hastighet än tidigare (Lindqvist 1997, s.8–16), stadens väsen möjliggjorde detta.

Men det var alltså först efter den industriella revolutionens början som teorier kring den moderna staden och hur man borde leva i den tog form. Tidigare hade det mesta handlat om studier i makt och bevarande av den rådande balansen. Nu intresserade sig teoretiker för hur de nya boendeförhållande och levnadsmönster skulle påverka dem som flyttat in till staden. Dessa skiljde sig vida från de agrara miljöer som de inflyttande nya stadsborna var vana vid. Man sökte förklaringen i naturvetenskapen och använde sig ofta av biologiska termer och modeller (Urban 2002, s. 13–14).

Åsikten och ofta utgångspunkten var att något gått förlorat i vid flytten in till staden, något essentiellt. De gamla byborna hade inte lyckats att föra med sig sin umgängeskultur och sitt beteendemönster in i den nya värld de levde i enligt teoretikerna vid till exempel Chicagoskolan. Känslan för grannar ansågs ha försvunnit och den traditionella grunden för social samhörighet har underminerats (Urban 2002, s. 19).

Staden som livsmiljö ansågs leda till bristande sociala kontakter vilket i sin tur ansågs påverka invånarnas hälsa och även orsaka diverse sociala problem. Det uppstod med tiden olika teorier och skolor kring hur man såg på problemen, dess beståndsdelar och ursprung och därmed hur dessa skulle hanteras. Dessa teorier kan delas in i olika grupper på olika vis, men Chicagoskolan och dess humanekologi brukar vara den primära. Teoretikerna som utgjorde den så kallade Chicagoskolan ställde sig från början en enda fråga: Hur påverkade den ökade urbaniseringen under den industriella revolutionen de sociala problemen i deras samtida Chicago?

Chicago hade växt på ett vis så som andra städer snart skulle göra, den förtätades ringvis, med olika typer av funktioner i olika ringar och vissa med en otrolig densitet. Detta var dock för tiden något nytt och ledde till hittills okända problem. (Watkin 2005)

Chicagoskolan är alltså ett samlingsnamn för de teorier om stadslivet som började framstå vid 1890-talet. Dessa konkretiserades kring 1915 till en mer sammanhållen skola i och med att böckerna *The City: suggestions for investigation of human behaviour in the city environment* av Robert Park och *The polish peasant in Europe and America* av W.I Thomas och F. Znaniecki. Dessa hade mycket av sin grund i studier gjorda på Chicago och den förändring som staden genomgick. Skolan bestod fortfarande främst av sociologer vid Chicagos universitet. Man studerade befolkningssammansättningens betydelse för individen och samhället. Chicago var dit många före detta slavar från södern, samt europeiska immigranter, sökt sig. Detta ledde till ett verkligt heterogent samhälle. Konkurrensen om geografiska områden sågs som centralt. Befolkningen fördelades naturligt i staden efter sina resurser. De geografiska gränserna ansågs sammanstamma med de sociala. Dessa studier blev under 1920 det som lade grunden för teorin kring humanekologin. Man försökte klargöra teorin genom att dra samband till biologin, men centralt stod fortfarande tanken på konkurrens om geografiska områden.

Den sociala organisationen fick därmed rumsliga konsekvenser. Det fysiska åtskiljandet på arbete, fritid och boende ledde till den tänkta granngemenskapens förfall enligt humanekologerna vid Chicagoskolan. Innerstadens förfall förklarades av Park, R.E., Burgess, E.W. & McKenzie, R.D. (1925) med att en stor inflyttning av socioekonomiska lågstatusgrupper samt att de centrala affärsdistrikten expanderat. Man befarade att de band som funnits mellan folk innan, som släkt vänner och grannar helt skulle dö ut. De områden som man talade om ansågs även vara naturligt framväxta, de var inte planerade. Därför var staden nu oförmögen att återskapa dessa.

Schifloe (1985,1990) menar att Chicagoskolans negativa analys av staden grundas på dess utgångspunkt att de starka banden måste finnas lokalt i det grannskap man bor i. Detta antagande om att band som funnits mellan folk inte skulle finnas eller återskapas i områdena ledde till den större följdskolan till Chicagoskolan nämligen den så kallade Community Lost. Men mer om den senare.

Detta antagande är enligt Schifloe (1985) en felaktigt utgångspunkt, människor kan ha sina starka band på annat håll i staden men det behöver inte betyda att de är ensamma och saknar social tillhörighet i sitt grannskap. Han menar att bilden av stadsmänniskan som isolerad inte stämmer då den grundas i en felaktig utgångspunkt om att gemenskap och primärkontakter måste återfinnas lokalt i grannskapet. Om kontakterna inte återfinns i grannskapet så kan de istället återfinnas i andra delar av staden, och det behöver inte betyda att människor är ensamma eller saknar social tillhörighet. Att undersöka grannskapskontakter ger en felaktig bild av att stadsmänniskan skulle vara isolerad, menar Schifloe (E.Holmqvist 2009, s. 29-30; Urban 2002, s. 13-20).

Det fanns givetvis andra skolor som gjorde sina tolkningar på staden och dess strukturer. Det saknades inte kritik mot Chicagoskolan heller (Urban 2002, s. 24). Humanekologin ansågs ha ett alltför positivistiskt synsätt. Den antog att allt kunde förklaras med vetenskapliga metoder. Även den stängda synen på stadens grannskap kritiserades, man tog inte tillräcklig hänsyn till kontakter utanför grannskapet, icke-rumsliga relationer och inte heller till strukturer. Man missade mycket i maktrelationer och deras verkningar då dessa förklarades som naturliga. De alltför naturvetenskapliga förklaringarna gav allt en överton av social darwinism enligt kritikerna (Svärd 2005, s. 9).

Det finns även en marxistisk skola för studier av staden och dess invånares interaktioner. Denna koncentrerade sig mer på de sociala konflikter som fanns här och försökte förklara problematiken med dessa (Urban 2002, s. 13-14). Istället för att se på geografiska områden och de som bodde där, blev det grupperingar och klassernas olika makt i staden utgångspunkt. Relationerna mellan grannskapen blir här mer intressanta än de inom grannskapet och staden var en arena för dessa att agera på.

Strukturer och fenomen i staden förklarades inte genom att staden hade naturliga egna system, utan genom att detta bara var utlopp för det överliggande kapitalistiska systemet. Man talar idag snarare om konflikteoretiska perspektiv där marxism och dess olika inriktningar finns. En av dessa är nymarxismen, den ställer sig i skarp kontrast till Chicagoskolan och påstår att staden är ett komplext öppet system, en del i ett ännu större samhälle (Urban 2002, s.14).

En annan teoretiker som tas upp är den tyske sociologen och nationalekonomen Weber, även här agerar stad och grannskap som kuliss. Det handlar om egendomsklassers kamp mot varandra, primärt om resurser snarare än makt. Där likheter i marknadsposition och intresse finns uppstår sociala klasser. Skillnaden mellan de olika klasserna avspeglas genom deras boende (Urban 2002). Urban påpekar att det finns en kritik mot detta synsätt i att det är svårt att klassificera folk efter boende då de preferenserna ofta handlar om annat än bara ekonomisk tillhörighet. Det är även svårt att skapa ett förståeligt system att ranka boenden (Urban 2002, s. 14).

Urban (2002) använder dessa tre teorifamiljer för att illustrera tre olika nivåer att se på staden:

Den individuella, där individen ses som en enskild individ genom Chicagoskolans humanekologi.

Ur ett grupperspektiv genom Webers syn på olika grupper agerande sinsemellan varandra.

Slutligen det Marxistiska för att se på staden utifrån andra överliggande strukturer.

Segregation

Om man utgår ifrån att staden och samhället är segregerat, så följer frågan om detta verkligen är ett problem? Ligger staden av segregation eller är detta ett naturligt tillstånd? Om man väljer att se på staden och segregationen i ett större perspektiv, blir det därefter enklare att se hur boendet spelar in. Ett synsätt som länge dominerade hur staden uppfattades och därmed hur segregation sågs var en naturvetenskaplig läsning av staden. Chicagoskolan, kallad så efter staden som preliminärt studerades och som var hem till universitetet där studierna uppkom, tillskrev människans boendemönster naturvetenskapliga förklaringar (Urban 2002, s.13).

Problematiken blev då att segregationen av stadens invånare fick en förklaring så som ett naturligt skeende. Snarare än ett problem som kunde lösas sågs det som konstant, ett faktum man fick jobba utifrån och runt. Detta skapar problem, då detta synsätt cementerade segregationen. Från detta skapades de stora boendeområden med specifikt tänkta brukargrupper. Det är i dessa områden vi idag ser mycket av den problematiken som segregationen leder till. Vilka är då dessa problem blir nästa fråga och hur kan man knyta dessa till boende och geografisk plats.

En av de frågor som ständigt lyfts fram som en av samhällets utmaningar är skolan. OECD:s PISA (2015) mätningar en typ av standard som används för att mäta skolgången och dess resultat, i dessa mätningar har Sverige sjunkit den senaste tiden. Ett annat sätt att mäta brukar vara att se på hur stor andel av de studerande som väljer gå vidare i sina studier till en eftergymnasial nivå. Forskning visar att det finns en grav skillnad på resultaten mellan skolorna. Det talas här om en skolsegregation. Eleverna går allt oftare med andra elever som har bakgrunder som liknar den egna. Detta har visats av olika forskargrupper, där de forskningar som citeras främst är olika studier gjorda av Holmlund, Häggblom, Lindahl, Martinson, Sjögren, Vikman och Öckert (2014) och Böhlmark, Holmlund, Lindahl (2015). De har visat på en de sjunkade resultaten som Sverige upplevt under en längre tid till stor del är knutna till denna skolsegregation.

Den största faktorn för hur en elev kommer prestera är dennes föräldrars utbildningsbakgrund. Det skolsegregationen gjort är att separera de eleverna vars föräldrar har olika bakgrunder. Detta leder till att skolorna presterar väldigt olika resultat trots att de ingår i samma system. Holmlund m.fl. (2014) och Böhlmark m.fl. (2015) hänvisar båda till skolsegregationen som anledningen till de sjunkande resultaten. De visar sedan på att skolsegregationen är ett direkt resultat av boendesegregationen. Exemplet som Böhlmark m.fl. (2015) använder är om invandrare och dess boendesituation, där en stark koncentration av elever med invandrarbakgrund hamnar på specifika skolor. Dessa elever har visat sig vara i en liknande utsatt situation som de med föräldrar med en låg utbildningsnivå. De flesta går i en skola nära hemmet och denna skola kommer därför att spegla det område som dess elever kommer ifrån. Invandratäta områden genererar på så vis skolor med en högre andel av invandrare och eller barn till invandrare än snittet. Denna skolsegregationen är alltså den största problematiken i vårt skolsystem och en av de största orättvisorna för att alla ska ha samma möjligheter att kunna skapa sig sin framtid. Detta är i sin tur ett resultat av boendesegregationen.

Skolresultaten är en del i ett större problem som boendesegregationen lett fram till, nämligen stigmatiseringen av olika områden. Med detta menas en stigmatisering av en geografisk plats och detta sammanlänkas med den typ av bostäder som erbjuds och de boendegrupper som bosatt sig där. Denna stigmatisering kan uttrycka sig olika vis, Boverket (2010) och Bergsten (2010) visar på hur de boende kan bli diskriminerade på basis av vart de bor. Det växer fram en förutfattad mening om de som bor i området, denna bild innefattar ofta negativa aspekter. Dessa områden har ofta i sig redan dessa problem (tex. våldskriminalitet eller arbetslöshet). Dessa problem är ofta stadsomspännande men hänvisas till utsatta områden, och dess existens utanför ses då som bevis på spridning.

Det handlar vidare om att företag inte vill eller vågar att satsa och etablera sig i dessa områden. Stigman gör även att de boende som lyckas och kämpar sig upp i samhället i stor utsträckning väljer att flytta ifrån området, för att slippa stigman och existerande problem, detta utarmar området bara än mer.

Ett av de problem som är nära sammankopplat till stigmatiseringen av områden är arbetslöshet. Arbetslösheten är generellt högre än snittet i vissa områden, dessa tenderar att vara de områden som är på den lägre delen av den socioekonomiska skalan. Då dessa områden tenderar att erbjuda billigare boende än resten av staden sker det en förskjutning av arbetslösa hit av ekonomiska skäl. Detta ökar stigmatiseringen av området, och utsattheten för de redan boende. Ett annat exempel är när ett område är starkt beroende på en eller enstaka arbetsgivare. Om dessa arbetsgivare tvingas till uppsägningar och samhället inte klarar av att ersätta arbetstillfällena, riskerar området att drabbas av liknande problem som nämnts (Bergsten 2010).

Detta leder i sig till stora kostnader för samhället i satsningar på att lyfta områden, hjälpa skolor, stävja kriminalitet. Mosesson (1994) visar även på hur dessa mer utsatta områden skapar miljöer där psykisk ohälsa får lättare att manifesteras sig. Detta leder till ökade samhällskostnader i både ökningen och koncentrationen på områden och hos individer som redan är i en utsatt situation. Detta drabbar ofta de mer utsatta segregerade områdena, arbetslöshet, utanförskap och rotlöshet leder här till den ökade risken för psykisk ohälsa. Det är dock inte endast segregation av socioekonomiska anledningar som leder till ökade samhällskostnader.

Den segregation som kommer ur demografiskt styrt boende är även den kostsam för samhället. Bergsten (2010) tar upp barnfamiljer som ett exempel. Även om alla boende i ett område går igenom cykler eller perioder i sina liv är det troligen barnfamiljernas som sätter de största ansträngningarna på lokalsamhället. De olika storlekarna på årskullarna leder till att lokalsamhället konstant måste anpassa sig om och om igen.

Om man tänker sig en familj med två barn kommer dessa först kräva förskola i närområdet för båda barnen, därefter skola (lågstadiet) åt ena barnet men fortfarande förskola åt det andra. Därefter kräver båda barnen skola, kanske i olika stadier, men ingen av dessa kräver längre förskola. Förskoleverksamhet som byggts upp för området riskerar nu att vara för stor om detta gäller för många boende. Den måste antingen omstruktureras eller fyllas på externt från andra områden. Detta mönster repeteras ofta i nybyggda områden, unga barnfamiljer flyttar in och området måste kontinuerligt anpassas efter dem.

Detta leder till en önskan om anpassning av området utifrån familjens behov. Uteblir anpassningen uppkommer det en önskan om att flytta till ett område som är inne i någorlunda samma cykel som familjen. Detta leder till en mobilitet, denna kan vara gynnsamt för ett samhälle, men det är inte något eftersträvansvärt att med en för hög omflyttning. Det går inte att komma ifrån att befolkningen som lever i området åldras, och dess behov förändras. Men när man bygger för specifikt för en grupp blir risken att lokalsamhället måste förändras kontinuerligt. Detta försvåra inflyttande av boende som skulle kunna bryta homogeniteten.

Blandning

Om man väljer att definiera segregation som ett problem uppstår förhoppningsvis en strävan efter att stävja denna. Motsatsen till segregation, att åtskilja saker, är integration och har varit ett politiskt delmål under en längre tid, i alla fall när det kommer till de som flyttat till landet. Detta till trots är påpekar, som tidigare visat, Boverket och andra att det fortsatt råder en segregering i staden. Detta gäller även i förhållandet storstad-småstad och stad-landsbygd. Olikheter kommer att finnas, de kan lyftas fram som positiva aspekter i att skapa rörlighet för invånarna och potential för förändringar.

Problematiken uppstår när dessa olikheter får en alltför stor påverkan på livsmönster och människors levnadsvillkor eller när rörlighet och möjlighet till att byta miljö inte blir någorlunda tillgänglig för alla invånare som Andersson, Andersson, Fransson, Franzén, Magnusson, Molina, Popoola, Strömblad och Öberg (2008). Då ökar klyftorna och segregationen upplevs därmed som ökad. Anderson mfl. (2008) hänvisar mycket till problematiken kring den etniska segregationen, det som inte får glömmas är att segregationen består av fler komponenter än invandrare och infödda, oavsett definition. Som tidigare påpekats finns det en komplexitet i boendesegregation, den påverkas inte bara av detta utan även av bland annat demografiska, socioekonomiska och familjestrukturerna. Dessa kan tendera att överlappa varandra och problematiken blir den samma. Det finns olika tankar på hur denna segregation skall stävjas och hur integration bäst genomförs.

Ett exempel som ofta används för att illustrera hur man kan se på segregation och utanförskap är denna.

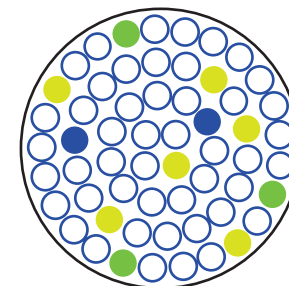
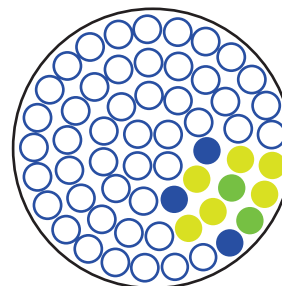
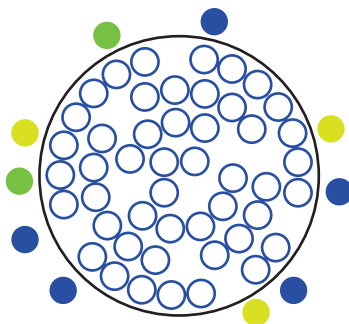

Det används brett, allt från en tankemodell på hur ett samhälles och lands befolkning kan organiseras till hur man kan se på elever med speciella behov. När man ser på det som en representation för boende och bostadssegregationen fungerar den även här i olika skalor. Allt från den regional till ett kvarter eller stadsdel. Den exkluderade gruppen är de som inte har tillgång till en bostad, antingen på platsen eller överhuvudtaget. För att ge dessa tillgång kan man alltså välja ett antal olika strategier. Man kan alltså så som det visas på nästa uppslag välja att skapa ett separat boende, bortom det existerande för den behövande gruppen. På så vis separerar man dessa och de redan boende upplever ingen förändring av sitt område. De bostäder den segregering gruppen hänvisas till måste inte vara nya. I det svenska exemplet tenderar i dagsläget att inte vara det, här talar vi ofta om de existerande förorterna. Dessa uppfattas ofta som egna områden och kvarter eller orter och fungerar som en separat entitet.

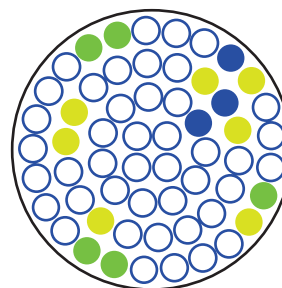
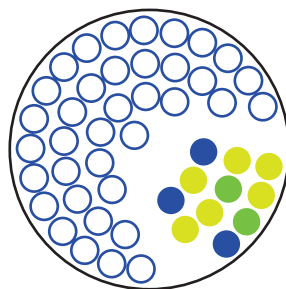
Integration kan beskrivas som att göra plats för de exkluderade bland de icke exkluderade. När man väljer att lösa problematiken så här kan det vara genom att etablera en annan grupp än den som redan finns i en stadsdel eller ort. Det kan även vara så att man introducerar en annan typ av boende än den redan existerande ett kvarter. Det sista synsättet är det som brukar kallas inkluderande, eller "verkligt inkluderande" i referens till integrationens inkluderande grundtanke. I teorin är detta enkelt att förstå en uppblandning av de boende. Där det blir svårare att differentiera mellan olika områden, beroende på boendegrupper.

Den större cirkeln illustrerar den gemenskap som vissa har ställt ut utanför, i detta fall boende. Om de som söker sig in i gemenskapen inte faller in under gemenskapens normer uppstår det då en fråga kring hur de ska integreras i gemenskapen. Antingen kan de blandas ut bland de mer heterogena delarna eller så kan de koncentreras. Denna koncentration kan ske på olika vis, det kan anvisas en plats för dem, antingen skapad eller finns det ett tomrum som naturligt fylls.

Det kan uppstå en verklig eller uppfattad isolering för de som blandats ut. Olikheterna med de kringliggande kan bli för stora och leda till svårigheter i integrationen eller en total kapitulation av den de olikheter som fanns.

Vid koncentration kan de skillnader som finns emellan den större ordinarie grupperingen och den eller de grupper som koncentreras komma att förstöras. Detta leder till ett gränsdragande och en risk för förflyttningar av majoritetsgruppen från blandade områden och därmed en ökad koncentration. Detta försvårar blandningen mellan grupperna ytterst.

Den troliga lösningen är ett mellanting av dessa. En spridning av de som skall bli en del av gemenskapen, men inte till den utsträckningen där det blir isolerade anomalier.

Det finns självklart problem med dessa synsätt. Det finns tankar kring hur, i detta fallet, segregering eller integrerande lösningar och deras mellanting skulle kunna leda till ett inkluderande boende på sikt. Tanken med ett koncentrerat boende verkar vara att ibland kommer detta att lösas med tiden. Att en naturlig process likt diffusionen ska jämna ut koncentrationen allt eftersom man etablerar sig i samhället. Denna process är dock inte så simple som man vill tro och fungerar likt diffusion bäst i ett slutet system. Tillförseln av nya individer in i systemet rubbar planen och gör processen för komplex.

Det finns även problem med tanken på inkluderande. Detta är i många fall en romantiserande tanke kring hur staden tedde sig förr. Då kunde det i samma fastigheter bo mer blandat. Mycket är idag byggt med en tänkt brukargrupp, det är även därför de segregering boendesätten är de enklaste att genomföra. Det finns koncentrationer av liknande bostäder samlade där. Den rädsla som finns för de andra gör att den integrerade boendemodellen tyvärr ofta leder till en mer segregering.

Om de boende upplever den inflyttande gruppen som problematisk eller om den för med sig förändrade levnadsvillkor. Det talas i västerländska länder om Whiteflight (Andersson 2007, s.64-75), detta är när den inhemska (vita) delen av invånarna väljer att flytta ifrån områden där invandrarantalet ökar. Detta sker till stor del på grund utav den stigmatisering som finns med områden som är invandratäta. Det finns ett befarande om en försämring av området och en förflyttning sker. Ibland leder det till att den befarade försämringen sker då de sociala strukturer som funnits i området slås sönder och chansen för de nyinflyttade att etablera sig i området därför försvåras.

Detta kallas filtrering, då ett område får en stor inflyttning av en svagare socioekonomiskgrupp som sänker den sociala statusen.

Ytterligare en effekt där av nyinflyttning av en annan grupp kan leda till utflyttning av den existerande är då boendekostnaderna samt andra kostnader i området ökar. Detta sker då en ekonomiskt starkare grupp börjat flytta in i området. I detta fall kan de boende i området välja att flytta eller rentav tvingas att flytta (Andersson 2007).

Detta blir en form av så kallad gentrifiering, motsatsen till filtrering, när en starkare socioekonomisk grupp flyttar till ett område och genom detta skapar en situation där den existerande boendegruppen flyttar därifrån. Gentrifiering ses i tidigt skede som något som motverkar segregering, då olika grupper möts och bor tillsammans. Dock leder det av sin natur till ett omvänt homogent samhälle.

Ytterligare ett problem med inkludering kan bli att om den sker för långtgående riskerar de individer som inte tillhör majoritetsgruppen att känna sig alienerade. Det kan även då bli svårt att komma in i lokalsamhället. En risk för identitetslöshet befaras även kunna infinna sig. En blandning av de olika grupperna där man inte känner sig segregerad på något vis är klart det utopiska scenariot. Det som bör vara målet är att skapa en diversitet i bostadsbeståndet på en plats som är sådan att flera grupper kan mötas. Men ska detta ske över regioner, städer, stadsdelar, kvarter eller trappuppgångar? För att se till det får man se till hur interaktioner mellan individer går till och hur man tänkt kring detta.

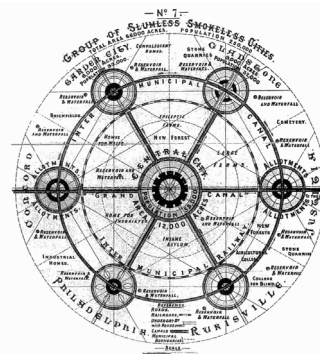
Planeringsteorier

I samband med Chicagoskolan tankar kring hur staden skulle kunna förbättras och hur bosättning och boende borde lösas rent teoretiskt kom det fram nya planer på hur detta skulle kunna fungera rent praktiskt. Detta var inte första varianten av tankar kring en stad som skulle hjälpa de boende på olika vis.

Den franske arkitekten Violet-le-Duc resonerade kring detta under 1800-talet, tidigare hade hans landsman Ledoux varit inne på liknande banor. Lika så fanns samma tankar hos diverse utopister under 1800-talets andra hälft. Framst om hur boendet skulle kunna utformas för att i sin tur forma de boende till bättre samhällsmedborgare (Frampton 1980, s.9).

Men i skeendet kring industrialismens högvarv och de stora inflyttningarna till städerna var det två teorier som fick större fäste än andra och kom att påverka tänkandet kring hur man fysiskt skulle utforma stadens beståndsdelar. Dessa var Ebenezer Howards Garden City vision, ofta kallad trädgårdsstaden och senare Clarence Perrys Neighborhood Unit, grannskap eller grannskapsenhet. Det är dessa två olika modeller som brukar tas upp, det är inte för att de måste vara polariteten till varandra utan snarare, för att de i mycket är grunden till förslag som i sig kan anses som varandras motsatser. Här följer en kort genomgång av de båda, då de kommer refereras till senare under texten

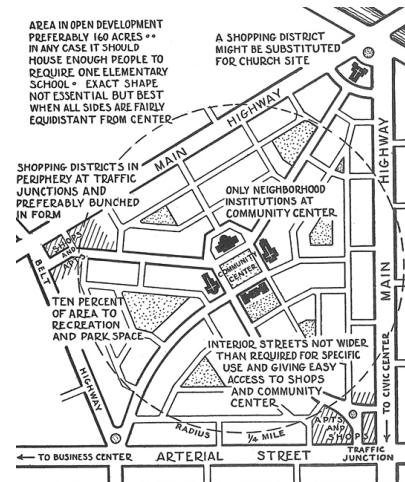
Garden city

Mest känd är kanske Ebenezer Howards vision om trädgårdsstaden. Howard hade spenderat lång tid under vilken han tog fram sin teori. Han hade besökt Chicago och de teoretiker som verkade där och delade deras tankar i att det fanns en längtan tillbaka till det agrara. Men inte bara från de nyligen inflyttade, utan från alla (Watkin, 2005). Det handlade om att skapa en ny typ av stadsstruktur och en ny typ av regional struktur. Istället för att konstant öka storstaden, skulle mindre självförsörjande städer anläggas kring denna. Dessa skulle inte fungera som förorter i beroendeställning till centralorten, utan självständigt och i en fungerande symbios men varandra och den centralt liggande storstaden. Inbäddade i landskapet och avskilda från varandra av grönska. Städerna i sig skulle även de innehålla mycket grönska och nästintill pittoreska miljöer (Urban, 2002, s. 40–42).

Genom tät kommunikation skulle kunna förse varandra med de producerade produkterna och eventuellt arbetskraft. Det fanns en del sociala tankar kring hur marken skulle ägas gemensamt för att minimera spekulation, men det fanns inga större tankar kring blandning mellan olika grupper i samhällena (Watkin, 2005). Trädgårdsstaden kanske inte realiserades fullt ut på många platser, och aldrig egentligen i den nivå som Howards förutspått (Urban, 2002, s.42). Den lever dock vidare i tanken på staden som en grön plats och att villan blev en del i stadsbebyggelsen. Även tankarna kring mobilitet och uppluckrande av gränsen mellan stad och landsbygd.

Grannskapsenhet

Även Perry (Urban 2002, s.40) såg problem med den moderna staden. Lösningen var dock en annan, då staden fortfarande uppfattades som levnadsbar, problematiken låg snarare i det strikta rutnät som den följde. Detta nät ströp folks chanser till sociala interaktioner och gjorde även staden till en dålig plats för barn. Genom att istället dela in staden i delar kunde man skapa interna strukturer där denna interaktion kunde ske, det var även här som man placerade funktioner så som skolor och administration för området.

Dessa enheter skulle inhysa mellan 3 000 – 10 000 invånare för att kunna förse den typ av utbildning man gav i området. Inte heller här fanns det någon tanke kring hur eller ens om det ske någon blandning mellan olika samhällsgrupper (Urban 2002, s.42). Detta ledde till skarp kritik, återigen från Chicago men nu ifrån ett sjukhus där då man under 1940-talet märkt att Perrys idéer använts för att kunna skilja olika samhällsgrupper åt och stärka den legitima segregationen. Perrys idéer har dock fått god användning runtom i västvärlden för att lösa situationen med hur man ska skapa en fungerande stad i både infrastruktur, boende, utbildning och administration (Urban 2002, s.43).

Länge var Garden city konceptet ett rådande ideal för stadsplanering i Europa, i Amerika fanns det den något mer urbanistiska tanken i City beautiful, en mer urban form av Garden city. Båda talade dock om staden och dess problematik. Deras syn skulle dock komma att bli starkt ifrågasatt vid det internationella exopt om boende i Stuttgart 1927. Kritiken framfördes här tydligt av bland annat Le Corbusier och Gropius, senare även av andra inom CIAM-gruppen efter dess start 1928. Medlemmar som med åren skulle komma med flera, ibland motstridiga, förslag kring stadsplanering. Man förespråkade att en standardiserad, funktionell och rationell stad skulle ersätta den gamla (Watkin 2005, s. 668-670).

Zoner för boende skulle skapas och bebyggas med höga boendekomplex som servades av stora kommunikationsleder. Detta var krasst annorlunda än Garden city där man försökte hålla majoriteten av trafiken så långt borta från bostadsområdena som möjligt. Dessa städer sågs, trots sina tekniska fördelar, som misslyckanden i att skapa miljöer för människor att leva i. Ur detta omarbetande av staden föddes mycket av den kritik som Jane Jacobs har fått stå som symbol för (Watkin 2005, s. 670). Ett annorlunda och delvis nytt sätt att se på staden och dess strukturer. Ett exempel är synen på gatan. Att se den inte bara som transportled, utan även som mötesplats var något som försvunnit med effektiviseringen.

Problematiken utifrån Jacobs vision om staden, blir att den ibland inte analyserar det som andra letar efter. Jacobs beskriver stadens kontakter som ytliga och kortvariga, men att detta inte behöver vara något negativt (Urban 2002, s. 61).

Blandning i fysikform historiskt

Historiskt har blandningen i staden sett väldigt olika ut. Det har handlat om en uppdelning mellan bland annat olika socioekonomiska, yrkesverksamma eller religiösa grupper, staden i sig spelade en uppdelande roll mellan bönder och borgare. Det är denna uppdelning som beskrivits genom olika teorier tidigare.

Man kan se att starkare grupper, ekonomiskt, inflytande eller annan form av kapital, har i hög mån försökt förflytta och isolera sig från de mindre bemedlade grupperna. Den totala segregationen har dock inte alltid varit norm, men där en större blandning existerat har detta ofta skett enligt lokala mönster. Här följer ett antal exempel på hur denna blandning tätt sig i fysisk form.

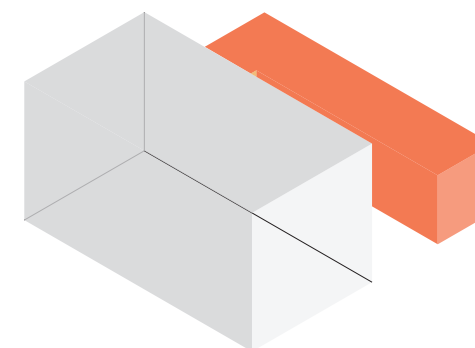
Vid 1800-talets mitt stod Haussmanns för den totala ombyggnationen av Paris under det som kommit att kallas det andra kejsardömet. Under ombyggnationen revs delar av staden, dessa delar var de som man valde att kalla slum. (Watkin 2005 s.452) Det var bland annat dessa delar av Paris som nämnts tidigare, där informationsrevolutionära tendenser kunde uppstå. Man förflyttade nu detta problem från staden genom att riva kvarteren och öppna upp med breda boulevarder och skapade därmed en fysiskt mer lättkontrollerad miljö. Förutom en större plan för hur Paris skulle planeras skapade Haussmann även ett generellt mönster för de nya bostadshusen som uppfördes och uppdelningen av dessas våningsplan. Bottenplan kunde vara butiker eller kontor, så även det något mindre planet ovanför. Här efter följde fyra våningar för bostäder, med avtagande utsmyckning och prestige desto högre man kom. Överst under mansardtaken fanns utrymme för förvaring. Det fanns alltså en inbyggd tanke kring socialuppdelning i huset en tydlig hierarki. Desto högre socioekonomisk ställning den boende hade, desto längre ner i byggnaden bodde de. Denna förstärktes ytterligare då bostadsbristen gjorde att de vindsbelagda förvaringsutrymmen byggdes om till lågkostnadsboenden (Watkin 2005). Liksom mycket från Frankrike och Paris kom detta tänkande att kopieras runt om i Europa och i de delar av världen som då påverkades starkt av dess idéer.

I Budapest där skedde en stor inflyttning av folk från landet till staden under den industriella revolutionen. Då de nyinflyttade arbetade vid de industrier som placerats inne i staden, för att dra nytta av floden Donau, var man här tvungen att skapa möjligheter för att dessa skulle kunna inhysas nära sina arbetsplatser. Mönstret i Budapest hade varit att bygga fastigheterna längs med stadens gator. Bakom dessa fanns en öppen yta som tjänade som droskparkering samt köks och varuingång. Dessa droskparkeringarna bakom de existerande hemmen för borgarklassen fick nu tas i bruk som boendeplats för de nya invånarna. Ytorna bebyggdes additivt vilket gjorde att en planering för funktioner i många fall uteblev. Först byggdes flyglar som gav en U form, senare slöts även sidorna samman så att det endast existerade en innergård av den gamla öppna ytan.

Även här fanns en hierarki, i den äldre byggnaden, ut mot stadens gator bodde mer bemedlade, i vingarna var ett slags mittenskikt. I den motsvarande byggnaden, längst in, bodde det fattigaste proletariatet. Dessa kallades körfolyosó, på svenska ambulerande eller mer passande kringvandrande, i referens till bebyggelsen, en kringvandrande bebyggelse. Detta kan referera till att byggnationen vandrade runt den öppna ytan i mitten. Kringvandrande kan även ha refererat till de öppna loftgångar som fanns runt den öppna ytan på de nyare tillskotten. Dessa bostäder beskrevs ofta som hemska levnadsmiljöer, skillnaden från de redan existerande bostäderna för de redan boende borgarna på samma tomt var slående (Watkin 2005). Men genom sitt läge, bakom existerande fasader, påverkade de inte stadsbilden och förblev därför länge ett osett problem. Senare upprustningsprojekt har gjort dem till en bättre och innergårdarna i Budapest är idag en för många lika klar symbol för Budapest som Haussmanns boulevardfasader är för Paris.

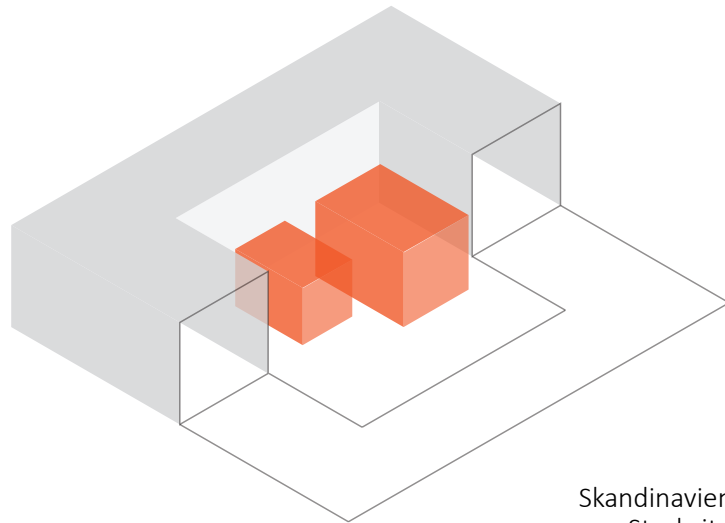

Paris

Budapest

I Skandinavien och Storbritannien samt på många andra platser uppstod det en blandning av boendegrupper i redan existerande kvarter (Hall 2002, s.30–31). Där det inte genomfördes en total ombyggnad av staden som i Paris, eller fanns ett specifikt existerande mönster som i Budapest. Det som uppstod liknar dock exemplet i Budapest mycket, även om det kan tyckas än mer kaotiskt. På innergårdarna mellan redan existerande huskroppar, oftast inne i redan kringbyggda kvarter, växte det fram bostäder för de som inte kunde få annat boende i staden. Detta kunde sträcka sig från tillfälliga lösningar till permanenta fastigheter som uppfördes inne på gården. Denna typ av bebyggelse fanns länge kvar i det fattigare Skandinavien.

Skandinavien och
Storbritannien

Analys av Gestaltad Livsmiljö

Då arbetet tog ett avstamp i Gestaltad levnadsmiljö (2015) av Larsson, Nilsson, Bellander och Zetterlund följer här en rad tankar på hur detta betänkandes slutsatser skulle kunna påverka och implementeras i detta sammanhang.

“Min tro på arkitekturens, formens och designens kraft är genuin. jag tror att vi kan förändra världen, åtminstone vår dagliga livsmiljö. Att arkitektur, form och design bidrar till de långsiktiga perspektivens lösningar är för mig självklart... min syn är att området kan möta samhällets utmaningar, inte bara som en sinnlig upplevelse av nuet, vilket i sig är viktigt, utan på det sätt som arkitektur, form och design påverkar vår livsmiljö, i vår vardag.”

(Gestaltad Livsmiljö 2015, s.1).

Denna tilltro till arkitekturens kraft är betryggande och är något som genom projektet fått vara ett mantra. Det gäller att tro till arkitekturens roll som samhällsförändrare, och betänkandet är fyllt med citat och tankar som är värda att återge. Istället följer här en summering kring de tankar och idéer som främst kan relateras till blandat boende.

“Arkitektur kan vara en metod för samverkan utifrån en gemensam bild av vad samhället faktiskt vill bygga och planera”

(Gestaltad Livsmiljö 2015,s.57).

Det samhälle vi vill se manifesteras i det samhälle vi väljer att bygga. I detta ligger mycket av den moderna arkitekturens essäns. Tilltron till att vi kan skapa förutsättningarna för en bättre värld genom byggande. Att arkitektur är mer än bara estetik och skapande av bra miljöer för individen, att det ligger ett djupare samhällsinflytande inom det som skapas. Vidare handlar det om arkitekturens värdeskapande egenheter, både på kort och långsikt. Det borde från samhällets sida lita en emfas på att skapa de långvariga värdena, de som ofta uppfattas som omätbara till en början. Dessa får ofta därför stå åt sidan för ekonomiska och mer rationella aspekter.

Utredningen menar att dessa värden blir mätbara ur ett längre perspektiv. Det finns samhällsvärden som kan genereras, kostnader som kan sparas genom att förebygga segregation och ohälsa genom arkitektur. Det är delvis dålig planering och felaktigt nyttjande av bostadsbeståndet som lett till att vi har de problem vi har idag. Det är upp till dem med kunskap inom fältet att försöka rätta till dessa problem. Men detta går endast att göra om man inte bygger vidare på systemfelen och cementerar problematiken ytterligare.

Utredningen visar på delegationen för hållbara städers utredningar mellan 2008 och 2012 som påpekade att de resurssvaga har kommit att koncentreras än mer kring specifika områden där det råder en sämre välfärdsutveckling. Städerna har fått en ökad social, ekonomisk och rumslig uppdelning vilket bidrar till en minskad sammanhållning och ökad ohälsa enligt delegationen menar Larsson m.fl. (Gestaltad Livsmiljö 2015, s.69).

Man för även fram samhällets närstående förändring, 2014 publicerade stiftelsen för strategisk forskning en studie som visade att upp till 53 procent av dagens anställda kan komma att ersättas av digital teknik. Detta motsvarade cirka 2,5 miljoner jobb (Gestaltad Livsmiljö 2015, s.73). Detta kommer leda till en klar förändring i samhället, och där det gäller att områden kan stå brett för att klara av förändringar. I förebyggande syfte måste en samhällsstruktur som klarar av detta skapas. Men man pekar även på teknikens möjlighet till kommunikation, och till dess möjlighet att ändra sättet vi arbetar på. Närheten till arbetsplatsen blir inte lika viktig då tekniken gör det möjligt att utföra vissa uppgifter från andra platser. I detta har även arkitekturen ett ansvar, att göra detta möjligt kan skapa nya jobb. Men även i att ge möjligheter för personer som tidigare inte kunnat konkurrera om existerande platser på grund av problem i möjligheten att ta sig till arbetsplatsen.

Uppgiften blir att göra så att alla invånare kan ta del av detta, oavsett om det gäller fysiskt rörelsehinder eller platsknutenhet. Det blir en demokratifråga, i att inte endast en beskärddel av populationen ska ha möjlighet att arbeta från annan plats.

I denna nya tekniska värld finns det dock en rad problem i hur den påverkar sociala strukturer, konstaterar utredningen. Även här väntar nya utmaningar, risken för en ökad ensamhet med teknikens inmarsch i samhällsservice och handel finns, inte minst bland de äldre. Därför blir det viktigare att tillgodose att det finns gemensamma och öppna mötesplatser i närområdet. Det offentliga rummet måste gestaltas på ett sådant vis att det är tillgängligt för alla oavsett, till exempel ekonomi, mobilitet eller social bakgrund. Dessa platser är viktiga även för demokratin, och måste inte nödvändigt, så som utredningen talar om, handla endast om stadens offentliga miljöer. Grannskapet är i sig en viktig punkt där mycket gemenskap bör gå att finna och ensamhet bekämpas. De äldre möter även annan problematik;

“I Sveriges förändrade demografi med en allt äldre befolkning finns en stor utmaning i att möjliggöra för äldre invånare att bo hemma så länge som möjligt. I en medveten arkitektur och design finns det möjlighet att utforma äldres boende med hänsyn till deras säkerhet och möjlighet till sociala kontakter. Genom en brukarfokuserad designpraktik skapas möjlighet till utformningen av vård och omsorg som utgår från de äldres situation och behov”

(Gestaltad Livsmiljö 2015, s.80).

Den fortsatta urbaniseringen kan möjligtvis avstanna då trycket på funktioner i staden är stort och likaså är bristen på bostäder (Gestaltad Livsmiljö 2015, s.78).

Detta ger en möjlighet att omorientera byggandet till de stadsnära orterna, som skulle kunna göras mer attraktiva med bättre boendemiljöer och en förbättrade hållbara kommunikationer. Det finns redan en naturlig tillgång till grönområde på flera av dessa platser vilket redan ger en enorm fördel. Det som behövs är en markerad satsning, risken med att endast fokusera på städerna är dels att det inte fungerat i dagsläget och att fokus hamnar på kvantitativa lösningar.

Utredningen tar även upp ett antal olika andra utredningars föreslagna och satta mål. Vissa av dessa är fortsatt poängterbara som visat av miljö kvalitetsmålen från God bebyggd miljö (2007):

- *Hållbar bebyggelsestruktur: En långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade.*
- *Hållbar samhällsplanering: Städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor.*
- *Kulturvärden i bebyggd miljö: Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas.*
- *God vardagsmiljö: Den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.*

(Gestaltad Livsmiljö 2015, s.113)

Även folkhälsoområdet i God bebyggd miljö (2007) som delområde innehåller intressanta mål så som att:

• *Barns och ungas uppväxtvillkor: Med möjlighet att växa upp i miljöer där tillit och trygghet bildar bas och där en mångfald av vuxna förebilder finns ökar förutsättningarna för att barn mår väl och klarar av skolan och utvecklas till sunda vuxna.*

(Gestaltad Livsmiljö 2015, s.115).

Utredningen konstaterar vidare att:

“Attraktiva gestaltade livsmiljöer ska ha ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur utifrån de lokala förutsättningarna. Städer ska utifrån människors behov av tillgänglighet och utrymme förtätas på ett resurseffektivt och jämlikt sätt som tar hänsyn till natur- och grönområden med god kvalitet vad gäller både biologisk mångfald och möjligheter till odling. En god livsmiljö utgår från ett sammanhållet och hållbart perspektiv på kulturella, sociala, ekonomiska och miljö och hälsorelaterade frågor. Det behövs metodutveckling och utveckling av nya redskap”

(Gestaltad Livsmiljö 2015, s.126).

Det är utifrån detta en metodik och tänkande tagits fram för detta arbete, ett sätt att ta sig an delar av denna problematik.

Till denna metodutveckling och tänkande föreslår Larsson m fl. att innovativt byggande bör främjas. Förändringar i PBL för att främja detta bör genomföras och anslag avsättas för att öka incitamentet till byggande. Detta stöd skall kunna uppgå till 75 procent av byggkostnaden för särskilda fall. Detta bör inte som idag vara avgränsat till byggande av bostäder för unga utan för att främja innovation och förbättring i flera olika grupper (Gestaltad Livsmiljö 2015, s.240). Dispenser från regler skall även i dessa fall få prövas annorlunda då;

“Det kan i sin tur leda till en större mångfald av lösningar som är anpassade till människors livssituation och olika gruppers och platsers behov. Om alla krav inte behöver uppfyllas i varje bostad finns det också möjlighet till större variation även av boendekostnader.”

(Gestaltad Livsmiljö 2015, s.240).

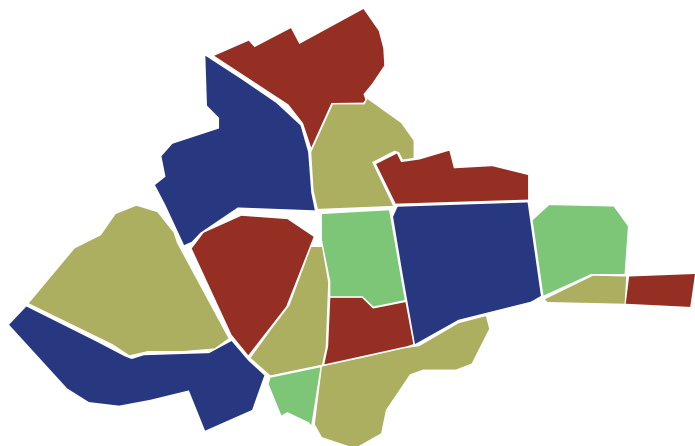
Utredningen summerar sitt förslag i att:

“Perspektivet gestaltad livsmiljö är en helhetssyn på vår gestaltade vardag och sätts i relation till samhällsutvecklingen och dess utmaningar. Synen i betänkandet och dess förslag är att perspektivet ska bidra till ökad delaktighet, minska klyftorna och öka samverkan mellan branscherna. Genom att tillämpa perspektivet kommer politiken att vara aktuell. Effekter i form av minskade skillnader i hälsa ger samhällsekonomiska vinster, ökat deltagande och ökad tillit ger vinster både på det individuella och samhälleliga planet”

(Gestaltad Livsmiljö 2015, s.243).

De ser en rad positiva konsekvenser komma ur ett mer planerat och allomfattande tillvägagångsätt när byggnationen sker i Sverige. Den nya Sverigesatsningen med infrastruktur ses som ett av de vitala dragen, men till denna måste även annan byggnation och förändring tillkomma. Man poängterar att man inte tror sig kunna påverka alla former av samhällsproblem med lösningarna. Brottslighet är något som man inte kan garantera att det kommer minska. Det som dock framhålls är den positiva effekten som de förändringen inom andra områden kedjemässigt kan få på brottsstatistiken. Om grupper lyfts ur utanförskap och strukturer som genererar sämre skolresultat, kan detta på sikt få färre att söka sig till brott då andra banor och möjligheter öppnas.

Den segregerade staden

“områden tenderar att inte vara segregerade, det är själva staden som är det”

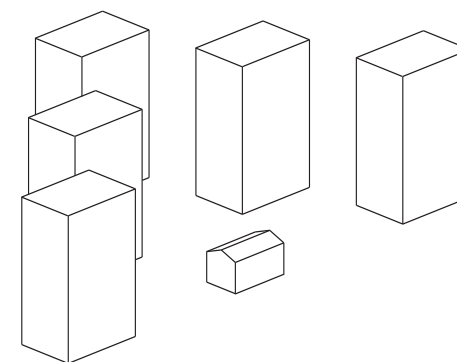
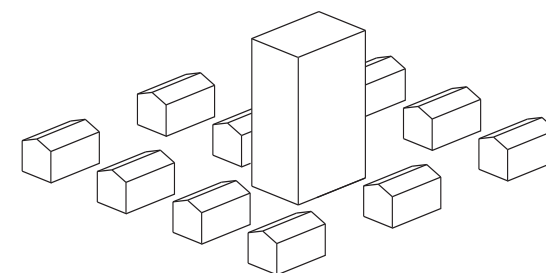
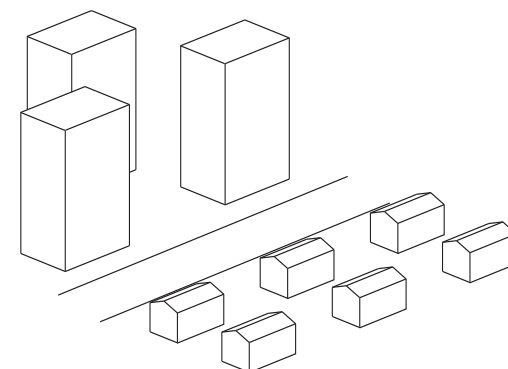
(Boverket 2010, s.20)

Som tidigare hänvisat menar Boverket (2010, s.20) på att det är städerna snarare än områden som är segregerade. Även R. Andersson hänvisar till detta vid ett flertal gånger, nu senast i sin rapport för Göteborg stad (2015). Det är mellan de olika bostadsområdena det finns stora skillnader, inte inom dessa. Det är mellan dessa man hittar stora skillnader i både boendesammansättning och bostadssammansättning. De områden som beskrivs som segregerade i media och inom den alldagliga och politiska diskussionen, oftast invandrartäta områden med högre grad av arbetslöshet, är i sig inte splittrade. Det blir i det förhållande till andra delar av staden, men även här är det av vikt att se att det område som beskrivs som segregerat inte måste vara det som bryter mot mönstret. Det handlar om perspektiv.

Segregation kan alltså ses som en fråga om hur man väljer att se, vilket mönster som väljs. Genom att styra narrativet kan man då indikera vilket område som bryter mönstret. Ett område med högre grad av kriminalitet bryter ett mönster, dock bryter ett område med högre grad av invånare med eftergymnasiala studier ett annat. Det homogena villakvarteret kan vara segregerat från resten av staden på samma vis som ett förortsquartier ses vara.

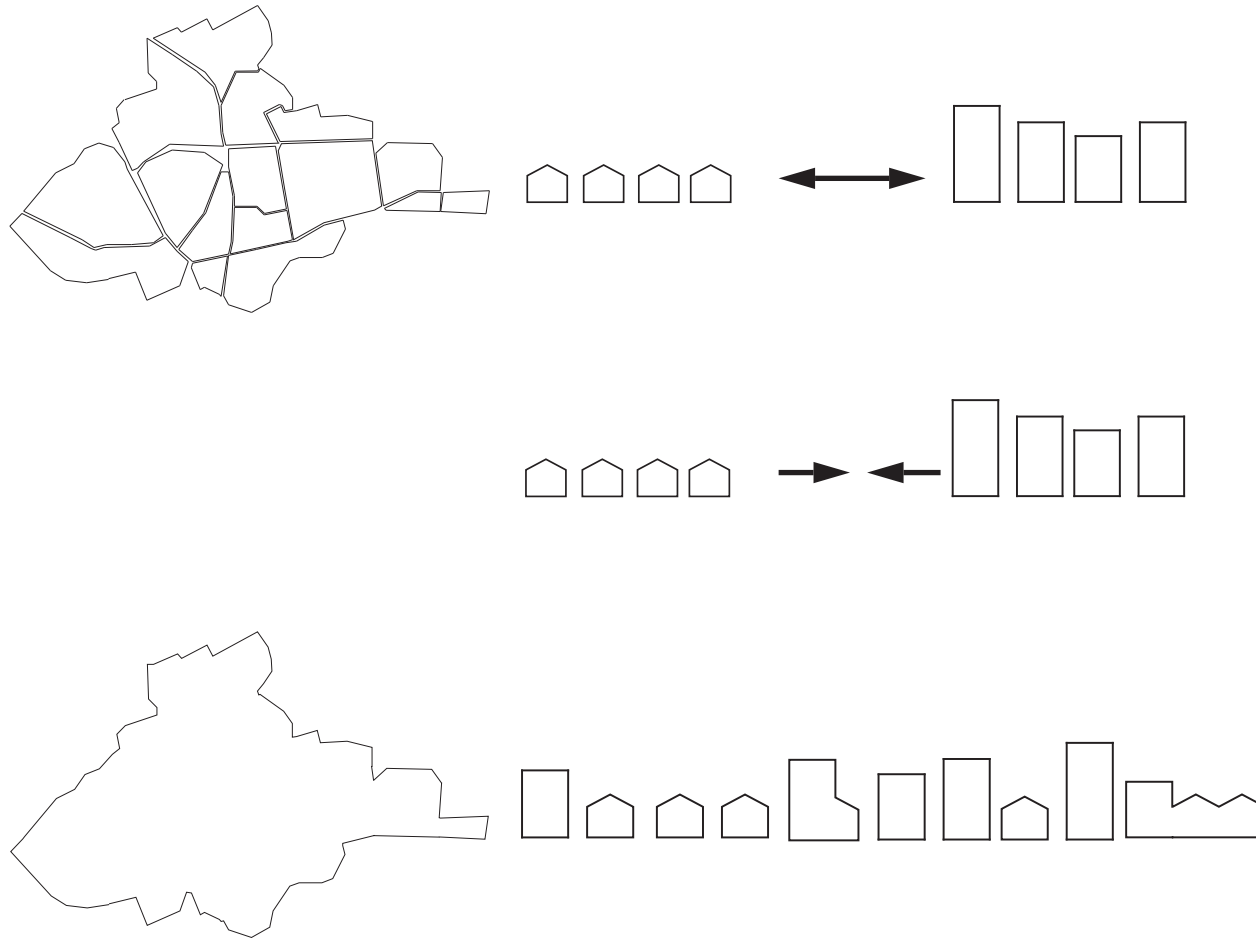
Det är få städer där ett specifikt kvarter är heterogent uppbyggt och likt den övriga staden. Det är ofta så som Boverket (2010) menar att de kvarter som beskrivs som segregerade är de som har en av de mer blandade heterogena boendegrupperna. Heterogeniteten beskrivs då som problemet, roten till utsatthet. Vad som skapar problemen i dessa områden är bortom detta arbete att diskutera. Dock blir det viktigt att poängtera att det är svårt att beskriva att det är den höga heterogenitet som är roten till problematiken när det med samma slutsats existerar homogenitet annorstädes. Koncentrationen av heterogenitet borde då vara direkt bunden till bristen av den på andra platser. Argumentet som följer blir att en blandning måste åstadkommas.

Hur löser man då problemet med en splittrad stad om man ser utifrån att man måste skapa någon form av blandning? Enkla lösningar brukar vara att gå åt upplåtelseformen eller att renovera eftersatta områden. Detta sker av enkelhet oftast i det kommunal bostadsbeståndet, detta leder till att dessa områden uppfattas som roten till problemet menar Urban (2002, s.84).

“Demokrati bygger på allas delaktighet och därmed blir segregation en motsättning till demokrati.”

(Urban 2002, s.74)

Boverket (2010, s.25) konstaterar att tanken är att man genom detta skapar attraktivare möjligheter för de som klättrat i till exempel den sociala stegen. Detta har dock inte fungerat alltför väl i majoriteten av fallen. Tanken om att det ska ske en inflyttning från socioekonomiskt starkare kvarter till svagare fungerar inte. Det saknas både incitament och i viss mån verklighetsförankring. Tanken är även den att skapa möjlighet för de boende i områdena som stärkt sin ekonomiska status att inte lämna området. Syftet är att stärka området med lokala initiativ.

Istället för att hantera detta som en problematik specifikt för området och tillgodose en blandning här, borde målet vara att tillgodose denna blandning i hela staden. Genom att skapa rimliga möjligheter för boende för alla stadens invånare i alla områden kan man lösa vissa av de problemen med den splittring som finns. Detta ger möjlighet för koncentrationen att diffundera och minskar på så vis trycket på de områden man beskriver som problematiska. Det skapar även möjligheter för de som bor i ett mer homogent område att bo kvar i detta om behov av att byta bostad uppkommer. Därigenom slår man inte sönder existerande sociala strukturer.

Hur skapar man då denna blandning?

Idag är olika områden ofta skilda från varandra, inte bara på grund av skillnader i bostadssammansättning, boendesammansättning och typ av byggnader utan ofta även fysiskt. En lösning till detta är genom att placera en annan typ av boende i ett område. Risken med detta blir dock att man skapar isolerade kvarter i det större området. Det kan skapa kvarter eller hus som dras med samma stigmatisering vissa områden dras med. De olika grupperna kommer att leva och ockupera ungefär samma plats, men interaktionen och därmed integrationen riskerar därmed att utebli. Det som krävs är en boendetyp där blandning sker, där möjligheten för möten kan öka.

Grannskapsteorier

Teorierna

För att se på hur integration sker mellan grannar fungerar är det av vikt att förstå hur den sker utifrån olika grader av interaktion. Hur man ser på dessa typer av interaktioner blir avgörande för synen på grannskapet och om detta är fungerande eller inte. När man talar om grannskap blir det därför viktigt att definiera vad som egentligen menas. Både i vilken storlek man åsyftar, men kanske främst vilken typ av relation man anser att de boende bör ha till varandra. Relationerna mellan främst de boende, men i förlängningen även alla de kommer i kontakt med brukar ses som olika starka band. Man talar om starka och svaga band och utifrån dessa om primära och sekundära kontakter och kontaktgrupper.

Det är med utgångspunkt från dessa teorier kring olika typer av band som jag valt att se på grannskapet och hur detta borde organiseras och kan verka som en samhällsvälgörare.

Band

Teorier kring de band som skapas mellan personer i en fysisk närhet har givits olika vikt i stadsplanering sedan slutet av 1800-talet. Man har försökt skapa perfekta miljöer, i enlighet till hur man såg på sin teori. Till en början utgick man ifrån att människans naturliga band till varandra slagits sönder utav industrialismens folkförflyttningar. Den tilltagande urbaniseringen och de levnadsmiljöer beskylldes för att ha gjort människorna rotlösa och inkapabla att återskapa och bilda nya fruktbara band till varandra.

Vilka band är det då som är eftersträvansvärda? Det beror på vilken teori man ser till. Ursprungligen handlade om att skapa nära band, raka direkta kontakter.

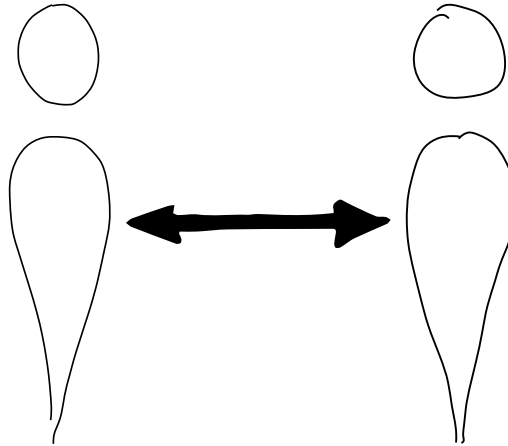
Man såg på hur folk levde i de byar man antog att de kommit från innan de flyttat till staden. Där alla antogs att känna varandra och vara beroende av varandra. Detta sågs som ett ideal för människorna och att de utan byggda miljöer som skapade förutsättningar för detta skulle vara vilse och inkapabla att skapa dessa starka band (Urban 2002, s.61-62).

Senare teorier har velat ifrågasätta banden eller helt bryta med tanken om arkitekturen och boendemiljöns roll som bandskapande, folk var kapabla att skapa dessa själva. Samtidens människor ansågs skapa sina band på andra håll än med människorna i sin direkta närmiljö, sett från hemmet. För att knyta närmare band ansåg man att det krävdes en större gemensam plattform än bara det gemensamma bostadsområdet. Boendets område fick en mer enkel funktion som bara en plats där man rörde sig till och från hemmet och eventuellt uppehöll sig kortare perioder (Holmqvist 2009, s.37).

Vissa skolor ansåg dock att det är svårt att bygga ett område som i sig själv skapar starka direkta band mellan människor. Det krävdes andra former av gemenskap än bara den rent fysiska. Dessa skolor återkommer vi till senare.

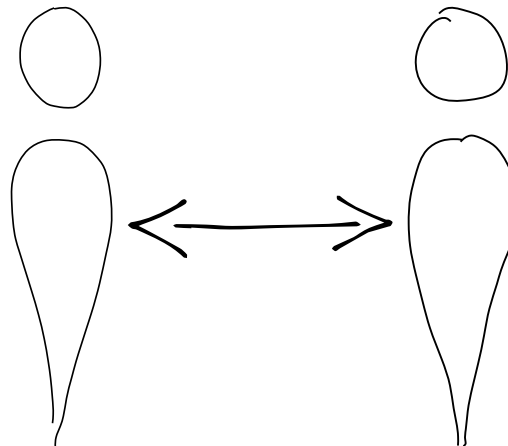
När man talar om storleken på grannskap har det varierat med tiden, dock egentligen utan att påverka de grundläggande teorierna (Urban 2002, s.39-42). Tankarna har rört sig från allt från 1800-talets utopisters kollektiv till Perrys stora grannskaps områden på upp till 10 000 invånare.

Granovetter beskriver ett band, eller en kontakt, så som en kombination av tid, känslomässig intensitet, ömsesidig intimitet och ett utbyte av tjänster (Urban 2002, s.67).

Starka band

Starka band är personer man träffar oftare eller har en ytterst stark relation till, familjemedlemmar brukar vara personer man har starka band med. De starka banden kräver dock oftast en stor homogenitet. Likheter i ålder, etnicitet och social status bland annat förenklar dess framkomst. Men även andra aspekter ligger till grund, den nära kontakten till varandra och delad kontakt med andra kan leda till skapandet av starka band. Det var dessa band som rådde inom byns grannskap innan industrialismens urbanism. Därför har dessa eftersökts och man har länge försökt att återskapa dessa i staden (Urban 2002, s.54).

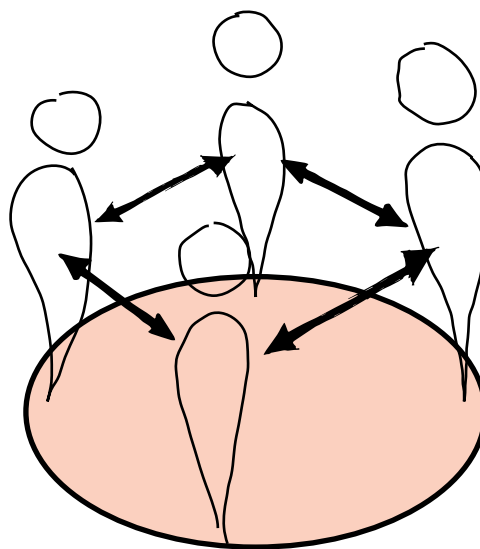

Svaga band

Svaga band är relationer till personer som man inte träffar ofta men ändå håller någon form av kontakt med eller räknar till sin bekantskapskrets. Det räcker dock inte med att det är en person man bara hälsar på. Granovetter menar på att det är dessa band som är de rådande banden i sociala liv vi lever idag (Urban 2002, s.67).

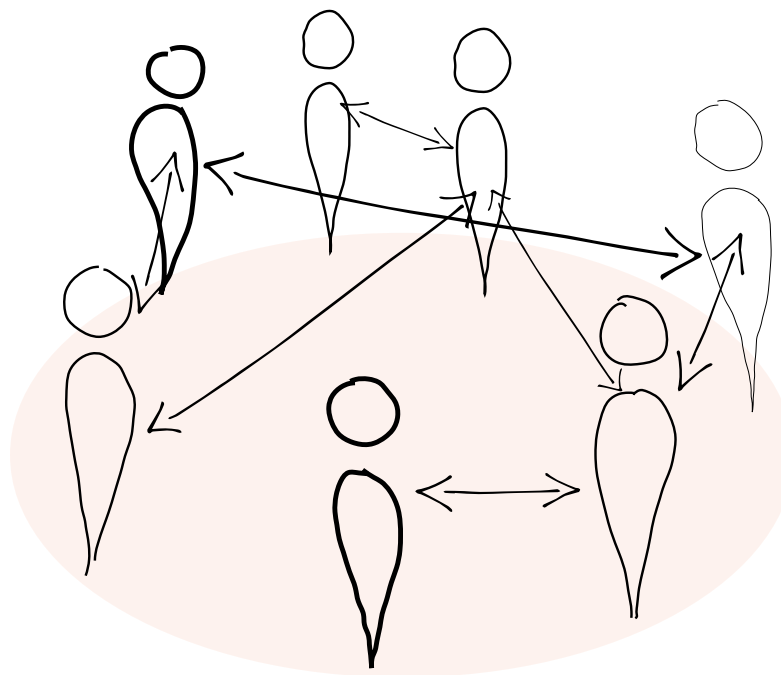
Primärgrupp

De som man har starka band till tenderar ofta att ha starka band till andra man själv har starka band till. Detta skapar ett tätt nätverk, men ofta med ett mindre antal personer. De individer som ingår i detta nätverk tenderar att vara homogena, med likheter i ålder, utbildning, social status och intressen är exempel på saker man brukar ha gemensamt (Urban 2002, s.9 ff.).

Sekundärgrupp

Detta är ett lösare nätverk bestående av personer som har svagare band till varandra. Men även kontakter till personer man själv saknar svagare band till räknas in. Dessa grupper är mer dynamiska än primärgrupperna, två sekundära nätverk kopplas lätt samman. Detta leder till att dessa är väldigt effektiva som informationsspridare och brobyggare (Urban 2002, s.67).

Community Lost

Chicagoskolan ledde under det tidiga 1900-talet, som tidigare genomgånget i kapitlet om teorihistoria, fram till en skola i hur man såg på grannskap och vad dessa består av och hur de uppstår. Denna skola lade vikten vid det som här refereras till som starka band och primära kontaktgrupper. Det var när dessa var koncentrerade till ett geografiskt område som till exempel en by, en gata eller ett bostadshus som ett grannskap uppstod.

Max Weber skrev i början av 1900-talet att det rörde sig om hushåll nära varandra. Dessa handlade gemensamt och hade en positiv påverkan på varandra. Men han konstaterade att *“likaså kan de samfälliga handlande som förekommer inom den ha olika grad av intensitet och i vissa fall, i synnerligt i stadsförhållande, praktiskt taget utebli”* (Weber, 1983).

Med detta åsyftade han till de problem man hade med att finna dessa starka band koncentrerade till områden i det tidiga 1900-talets städer. Avsaknaden på dessa tog man som roten till många av de problem som man upplevde. Ferdinand Tönnis talade om landsbygdens *gemeinschaft* och städernas framväxande *gesellschaft* (Urban 2002, s.61-66).

Community Lost skolans teoretiska grund ligger här. Det är en tanke kring grannskapet som en social konstruktion, knuten till en geografisk plats. De relationer du har och skapar till de individer som bor inom denna geografiska zon och dessa band ses som viktiga för individens existens. Skolan ser det som att människan mår bäst då den bor i en situation med starka band och avsaknaden av dessa band var grunden till många av staden och dess invånares problem (Urban 2002, s.62).

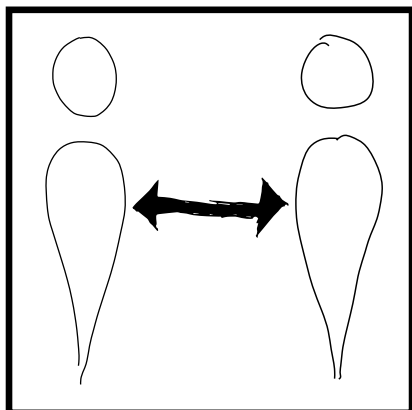
Anledningen till att de starka banden sågs som det som skapade grannskapet var att man baserade sin analys på redan existerande exempel av grannskap. Dessa grannskap var de som fanns utanför städerna, primärt alltså agrara byar. Det var från dessa som stadens nya invånare kommit, och det var här de måste lämna efter sig något.

Det fanns ett antagande om att de starkare banden ledde till en trygghet för individen och därmed en lojalitet mot samhället denne bodde i. I Sverige fick skolan genomslag och hade även en stor påverkan på hur man såg boendets koppling till demokratin. Segerstedt talade om alienation som ett resultat av primärgruppernas nedbrytande. Detta ledde till vad han kallade grupplöshet. Denna grupplöshet hotade att göra individen otrygg och osäker, i detta skulle individen längta efter en stark ledare. Risker för diktaturens intåg fanns (Urban 2002, s.62).

Det kan ses som tämligen arkitekturdeterministiskt, dock är rädslan förstäligen då Segerstedt publicerade sina tankar mitt under brinnande världskrig 1944. Ju längre ett grannskap varit etablerat där de starka banden dominerar, desto svårare blir det även för en ny individ att ta sig in i gemenskapen (Mosesson 1996, s.19). Detta gör självfallet vidare integration svår.

Problematik med Community Lost finner man bland annat i Diderichsens syn på att gemenskap kräver likhet eller ömsesidigt beroende (Urban, 2002, s.55). I den moderna staden är ömsesidigt beroende inte något som är givet, frågan är om det ens är eftersträvänt. Det leder till cementerade strukturer och dessa strukturer blir sedan som Mosesson visar svåra att ta sig in i (Mosesson 1996). Det andra kravet, det på likhet, pekar mot primärgruppernas homogenitet, det starka grannskapet bygger på likheter enligt Community Lost.

Resonemanget hålls uppe och stöds av den teori som hittills visats. Implementeringen av detta är en av de orsaker som lett fram till de segregerade städer vi har idag. Urban (2002) sammanfattar sin vy av Community Lost som en skola av studier där man gör ett grundläggande antagande om att stadslivet leder till ett sämre socialt liv. Sökandet är efter de boendes starka band och primärkontakter på en lokal nivå och avsaknaden av dessa bevisar tesen man för. Avslutande konstaterar Urban (2002, s.61-66) att de olika lösningar skolan fört fram för att rädda de förlorade grannskapet, har gjorts utan närmare funderingar över vilka problem man egentligen vill lösa.

Community Saved

Ett ifrågasättande av den ständiga jakten på starka band växte fram under 1960-talet. Gick det verkligen att fullt ut bedöma stadens socialstrukturer utifrån byns? Synen på staden ändras om man inte ser stadens invånare som ensamma och rotlösa, utan istället del av en annan form av gemenskap än den som funnits i byn. Den gemenskap som finns i tätorterna kanske inte går att mäta i primärgrupper. Det hade funnits kontrasterande åsikter om sekundärgruppernas existens och i så fall, vad som då var meriterande eller positivt med dessa. Utgången för de inom Community Lost som erkände de svaga bandens existens var dock att primärgruppen alltid var målet för sekundärgruppens utveckling. Nästan all forskning utgick därmed från att mängden och storleken av primärgrupper i ett grannskap avgjorde kvaliteten. 1973 publicerade Granovetter sina teorier i artikeln "the strength of weak ties".

Granovetter är sociolog och även om hans verk till stor del handlade om bandens effekt på ekonomi blev kopplingen till staden i sig snabbt gjord. Kort sammanfattar Urban (2002) den teori som skapades som att:

- De som har starka band till varandra har ofta sina andra starka band till samma personer och har därför gemensamma umgängeskretsar.
- De som är bundna till varandra med starka band är ofta lika – ålder, utbildning, social status och intressen.
- Starka band kan sällan fungera som en bro mellan olika nätverk. För informationsspridning fungerar därför svaga band bättre. Människor som vi har svaga relationer till har sin primära förankring i andra sociala sammanhang än de vi själva tillhör.

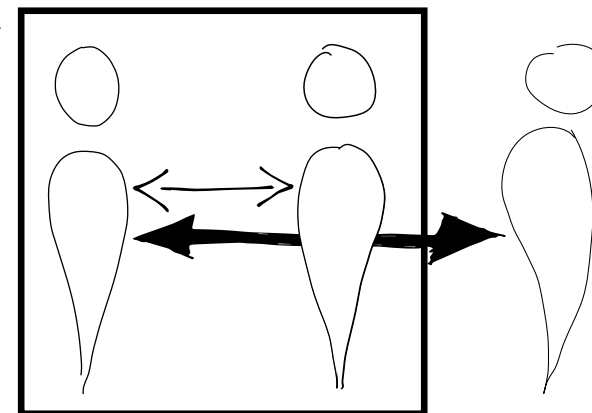
Granovetter visade härmed att dessa svaga band var fundamentala för människans integration i det moderna samhället (Urban 2002, s.67). När man applicerar detta på staden visar det sig att stadsborna kanske inte var så ensamma som man trott.

De starka band man letat efter fanns kanske inte i så stor utsträckning i grannskapen, men vad som fanns var andra typer av kontakter, de så kallade svaga banden och där igenom stora sekundärgrupper. Dessa band sågs snart av vissa som rent av preferabelt i grannskap, framför de starka band som man tidigare strävat efter. Detta gav upphov till en skola som valde att inte fokusera på grannskapet som en del i ett större livsperspektiv. Det handlade inte längre om platsen där alla man kände bodde utan snarare en trygg punkt. Man såg inte längre tillbaka till det som varit med samma längtan.

Ser man till hur de äldre planerna för integration varit blev slutsatsen förödande. Primärgrupperna tenderade att isolera sig från varandra vilket skapade splittring mellan dessa. Här fungerar istället de svaga banden som bryggor mellan primärgrupper och det var enligt Granovetters teori här som det stora samhällsnyttiga utbytet skedde (Granovetter 1973; Urban 2002).

Om man återkopplar till Tönnis tankar kring *gemeinschaft* och *gesellschaft*, blir *gemeinschaften* istället isolerande. Om ett etablerat grannskap får svårt att skapa band till sin omgivning eller nyinflyttade, uteblir den positiva samhällsnärvaron. Det är dock viktigt att det finns möjlighet att skapa kontakt inom området. Community Saved har i den meningen kvar Chicagoskolans tankar kring hur en grupp i ett geografiskt område skapar ett grannskap. Det är fortfarande så att det måste skapas ett band, utbyten som bara sträcker sig till hälsningar räknas inte som dessa. De ses dock som viktiga komponenter i ett grannskap.

Starka band gick fortfarande att hitta i staden, men de skedde främst i hemmet, på jobb eller skola och vid fritidsaktiviteter. Grannskapen hamnade istället i vad som Jergeby (1996) kallar mellanrum, utrymmen i staden som inte är utgångspunkt för några primärgrupper. Detta gör grannskapet till en utmärkt katalysator för skapandet av svaga band och sammanlänkandet till större sekundärgrupper. Jergeby (1996) menar att de svaga banden är viktiga för ett socialt välmående och den sociala välfärden.

Det är här en stor kritik mot Chicagoskolans syn på band kommer in. Istället för att se de yttligare kontakterna som ett tecken på rotlöshet och alienation, som leder till samhällets kollaps, skapar grannskap med dessa kontakter istället ett bättre, mer integrerat och mer effektivt samhälle. Istället för att se ett områdes blandning i olika slag som något negativt blev det en tillgång. På så vis när primärgrupperna minskade så skulle utvecklingen av svaga band och sekundärgrupper stimuleras. Detta skulle skapa "upplysta" medborgare med en geografisk och social mobilitet.

Schierup bygger vidare på detta tänkande om att grannskapet snarare är en mötespunkt, där allt sker på individuell basis. Tanken på primärkontakter i grannskapet framhölls som ett normativt ideal i den litteraturstudie som genomfördes. Det finns en önskan om att inte ha alltför starka band till sina grannar, samtidigt som man inte önskar att vara isolerad. En balans, med ett antal svagare band (Urban 2002, s.67). Detta är väldigt likt den modell med svaga band och sekundärgrupper som Granovetters skapat.

Att grannskapet ska vara tvångslöst talar även Jergeby (1996) vidare om. Det är ett eget behov av social kontakt som skall uppfyllas och inte ett satt mandat eller något som påtvingas genom den fysiska miljön. Slutsatsen drar hon efter en rad intervjuer, det är upp till individen att skapa dessa band med sina grannar (Urban 2002, s.68).

Community Liberated

Kritiken av Community Lost skolans syn på att band fanns och skapades inom kvarteret slutade inte vid synen på de starka banden. Community Liberated kallas den skola som såg denna syn på grannskap som alltför reaktionär. Den moderna individen var inte knuten till kvarteret och dess byggda strukturer för att skapa band. Hemmet och dess närmiljö var en scen för redan existerande band (Urban 2002, s. 68-73). I detta tänkande fanns flera sub-teorier om varför. Grannskapet hade spelat ut sin roll i det moderna samhället.

En del teoretiker visade på att de rumsliga eller geografiska förhållandena inte längre var av samma vikt i och med teknikens inmarsch. Andra menade, så som Schierup, att ett grannskap i tanken av en definierad geografisk plats inte var något att definiera kontakter efter. Det ligger även ett statistiskt stöd bakom denna teori, så som de andra (Urban 2002, s. 69).

Undersökningar har visat att det inte finns en önskan om ökad kontakt med grannar. Schierup pekar på en undersökning där endast en femtedel vill ha mer kontakt, Daun instämmer med liknande påståenden (Urban 2002, s. 69-71).

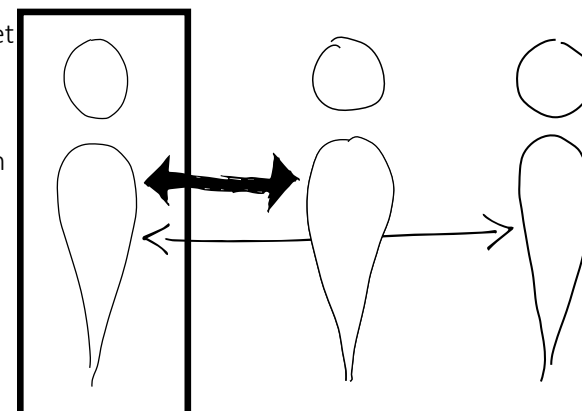
Viktigt att ha i åtanke är dock att Community Liberated primärt ska ses som en reaktion på Community Lost. Vikten läggs vid att ifrågasätta de starka bandens vikt i ett område. Det handlar om att se på staden som en enhet. Grannskapet spelar här inte en framstående roll, det är inte en plats att samla primärgrupper, men blir inte heller spridda katalysatorer som i Community Saved. Staden i sin helhet skall utgöra detta.

Det kan tolkas som att detta med tiden blev ett problem för skolan i dess förhållande till grannskapet. Gullestad (Urban 2002, s. 70) skrev om så kallade icke-förpliktat umgänge, beskrivningen liknar mycket Schierups tankar kring grannskapet. Gemensamma rum såsom innergårdar menar Gullestad tycks viktiga i skapande av dessa relationer (Urban 2002, s. 70-71). Den privatisering av grannskapet och det semi-offentliga rummet som skedde i staden sågs dock som ett tydligt tecken på Community Lost skolans alltför hårda framfart.

Som namnet antyder skulle grannskapet vara fritt. Olsson ansåg att denna förändring även stämde in på synen av själva bostaden, där det förut hade varit öppna dörrar i grannskapet var det nu mer privata lägenheter dit grannarna inte ägde tillträde. En förborgning av samhället hade ägt rum enligt Olsson, därmed vara banden i grannskapet inte längre lika aktuella (Urban 2002, s. 71).

Annat kritik mot Chicagoskolan och Community Lost var att de praktiska förslag som lagts fram, som Perrys grannskap på 3000 – 10000 invånare, framhölls som omöjliga. Det skulle inte gå att skapa så stora fungerande kontaktgrupper, än mindre primärgrupper. Enklare då att gå ifrån idén om att kontakter var knutna geografiskt och se så att staden erbjöd möjligheten för detta i sin helhet. Det var även i denna kritik mot primärgruppen och idealet kring detta som Chicagoskolans analys av grannskapet starkt ifrågasattes. Var det verkligen så att den by som var arketyper för grannskap byggde på så starka relationer mellan invånarna? Eller var detta egentligen en skönmålning?

Var detta verkligen rimligt applicerbart på en stad? Det existentiella beroende de som bodde i byn hade av varandra kanske hade förväxlat för starka band. Den utopistiska bild som skapats av byn, såg förbi de vitala skillnaderna i samhällsstrukturer och teknologi, samt den sociala utveckling som rådde mellan staden och 1800-talets by. Staden hade gett människan möjligheten att själv styra över sitt umgänge utan att behöva koppla detta till arbete och överlevnad.

Slutsats

Urban (2002) argumenterar om att den byggnadstraditionen vi har när det kommer till synen på att skapa grannskap och gemenskap, eller i alla fall det vi byggt, bygger på Community Lost, likt många andra platser i det industrialiserade väst. Genom att bygga grannskapet för att skapa starkare band försöker man ge grannskapet en inbyggd garanti för en god granngemenskap. I teorin kommer de starka banden att leda till trygghet och en fungerande intersocial struktur mellan de boende i grannskapet.

En problematik som framkommer är att det enligt vissa blir svårare att skapa och garantera grannskapet i det moderna boendet och levernet. En av dessa var Jane Jacobs (1961) som poängterar om hur dagens fungerade interaktionerna mellan de boende är annorlunda än hur de var tänkta i teorin.

I det moderna samhället, inte bara i den moderna staden, kan kopplingen och banden till varandra uppfattas vara annorlunda än de starka banden i byn, men de finns trots allt. De starka banden som fanns vid till exempel stora arbetsplatser kunde binda samman ett grannskap om den primära arbetsgivaren var densamme. Denna typ av struktur återfinns alltmer sällan idag, där ett eller ett antal bostadsområden eller orter förser en arbetsgivare med nästan alla anställda.

De primära grupperna blir därmed än mer svåra att etablera brett över ett helt kvarter. För att skapa dessa får man förlita sig på homogeniteten från andra håll till exempel klass, etnicitet, ålder och typ av familjekonstellation. Det är bevisligen inte heller gynnsamt för ett helt kvarter att vara beroende av en ensam arbetsgivare. Lokalsamhället får potentiellt en starkare intern sammanhållning men blir även betydligt mer sårbart. Vid nedskärningar riskerar området att enskilt drabbas hårt och den stigmatisering av områden som tidigare benämnts kan mycket väl inträffa här. Byggandet av ett homogent område leder till att detta får det svårare att klara av förändringar som leder till att homogeniteten och därmed den inbyggda lösningen för grannskap, hotas på olika vis.

En rotation av boende kan även försvåras om dessa inte passar in i den existerande homogeniteten eller de strukturer som etablerats. Är området byggt på idéer där grannskap utgår från homogenitet får de som bryter mot detta naturligt svårt att passa in och etablera sig i området. Detta gör att utbytet över samhället riskerar att stagnera och segregation mellan områden riskerar att uppstå. Problematiken med homogena områden började föras fram under 1980-talet, med forskning kring de olika områdena visade skiljande skolresultat som ett primärt exempel på skillnader. Då såg man främst till separation i socioekonomiska termer. Inte heller heterogena områden är dock utan problematik.

Som skrivet under Community Saved teorin krävs det en större insats för att banden skall uppstå. Detta utan att invånarna känner sig tvungna till interaktion med varandra. Vinsten av att skapa dessa band är stora, de täcker över större områden, fler personer och bredare grupper i samhället än de band och grupper som Community Lost skolan talar om. Dess etablerande leder inte heller till skapandet utav några specifika barriärer då det är relativt enkelt att ta sig in i sekundärgrupper över tid.

Relativt skapar det givetvis en viss barriär om man ser till exemplet av Community Liberated, där grannskapet inte behöver ha någon typ av bindande effekt. Men om grannskapet skall kunna hjälpa samhället i stort för integrering mellan grupper krävs det att band skapas. Det blir även problematiskt att utgå ifrån att denna interaktion ska ske på andra platser än i bostadskvarteret. Denna borde ses som den mest jämställda av mötesplatser för invånarna. Andra miljöer kan lätt påverkas av andra aspekter så som mobilitet, ekonomisk kapacitet, språklig kunskap eller tekniskt kunnande.

De svagare banden kan ses som en naturlig del av det moderna samhället, det är ett sätt att se på hur vi alla är sammankopplade. Denna struktur är även liknande den struktur som växer fram online. Det digitala grannskapets band är svaga i stort, men generellt svåra att mäta utifrån och efter konventionella sociala strukturer.

Argument har förts fram för är att de digitala banden skulle kunna ersätta de som skapas i staden och grannskapen. Att kommunikationen mellan grannar inte måste ske på en fysisk plats och att de inte ens skulle behöva vara grannar på ett konventionellt vis (Holmqvist 2009). Mot denna tanke finns oron att detta skulle exkludera vissa grupper.

Oron var länge att det skulle ske en segregation mellan socioekonomiska grupper. Idag är dock tekniken för att tillgå denna kommunikationsplattform allmänt spridd i Sverige, i andra delar av världen är detta fortsatt ett problem. Problematiken ligger snarare i att det riskerar att bli en splittring demografiskt snarare än socioekonomiskt. Den äldre generationen snedfördelas i denna typ av kommunikationsfördelning. De riskerar att bli ytterligare avskilda från andra, i det att de inte kan ta del i kommunikationen. De riskerar därför blir en av de sämre informerade grupperna och därmed får svårt att ta del av samhället i stort. I väljande av kommunikationsform blir det även enkelt för segregation att uppstå, styrandet av vem och vad som kan komma i kontakt med en liknar mycket hur ett Gated community kan fungera.

Det personliga valet att få agera så ska givetvis finnas, men problematiken med den digitala kommunikationen är att det inte alltid är uppenbart för brukaren hur styrd kommunikationen är. Detta kan tyckas vara en annan diskussion, men det är poängterbart att när man ser på grannskap bör man även se på olika typer av liknande kontakter mellan människor. Den digitala kommunikationen ger många fördelar men även den bygger ibland hinder, dessa barriärer måste överbryggas på annat håll och här har stadsplanering, arkitektur och grannskapet en uppgift. Ett sätt som detta tänkande kommer fram i, att det är starka band som skall skapas, ser vi i hur flera bostadsområden planeras.

En typ av byggnation som får kritik av bland annat Holmqvist (2009) är lamellhusen i många av förorterna. Dessa och de kringliggande ytorna är planerade utifrån ett tänkande om homogenitet, platsen där man träffar sina grannar är primärt i eller kring trapphuset. Om du umgås med dina grannar på andra platser är det efter att du initialt lärt känna dem i trappen (Urban 2005, s. 66).

Trapphuset är en väldigt intetsägande miljö, denna kräver i princip att det skall finnas stora likheter för att band skall kunna uppstå. Detta var något som fungerade väldigt bra i flera kvarter. Men det fungerar inte i invandrartäta orter byggda på detta viset där den enda likheten mellan två grannar kan vara invandrarbakgrunden (Urban 2005, s. 66). Etnicitet, religion och socioekonomisk bakgrund kan skilja vilt. Många av de grundläggande förutsättningarna för att initialt kunna skapa starka band till varandra är då satta ur spel. Den språkliga barriären som finns både mellan invandrare och svenskar och sinns emellan olika invandrargrupper leder vidare till att dessa hastiga möten snarare blir en komplikation.

Så som det är tänkt att fungera liknar egentligen mycket hur ett avsnitt av tv-serien Svensson, Svensson startar. Under tiden som namnet på de som medverkat rullar, får tittaren se hur en vanlig vardag längs entréerna för ett par radhus ser ut. Det som skaparna i introt vill göra sig lustig över är hur alla husen gör precis samma dagliga rutiner samtidigt, utgång med hunden, hämtning av tidning, gång till och från arbetet samt skolan, hemkomst med daglighandeln, barnens lek med varandra, joggingturer samtidigt och önskan om tysthet under natten. Det är just detta som skulle göra att detta troligen är ett fungerande kvarter. En stark homogenitet, som leder till att grannen uppfattas precis som en själv och starka band därmed lättare uppstår.

Denna aspekt är både positiv och negativ, det blir lättare att skapa band inom området och den upplevda tryggheten ökar därmed. Ett välbefinnande infinner sig troligen hos de boende. Dock är det just denna isolerade lyckade kvartersstruktur och grannskap som skapar splittringen i staden. Olika områden som i sig är isolerade homogena öar skapar stadens brokiga lapptäcke.

Svensson, Svensson utspelar sig i Vivalla i Örebros utkant och porträtteras då som denna grannskapsidyll. Det är dock inte det faktiska Vivalla som representeras, dagens Vivalla är enligt polisen ett ur brottssynpunkt problemområde som klassas som särskilt utsatt område. Det råder en mycket högre arbetslöshet i än i övriga Örebro, skolresultaten är lägre och den demografiska situationen helt annorlunda både då det kommer till etnicitet och ålder rapporterar Närkes Allehanda (Marander, 2012).

För att representera dagens mer diversifierade orter och städer krävs det ett annorlunda tänkande. Fler tillfällen att träffa sina grannar och på olika vis, dock utan att det känns tvunget. Att skapa möten naturligt inom grannskapet och på så vis långsamt utveckla svagare band till sina grannar. Dessa kan i sin tur utvecklas till starkare band, men är inte tvungna till det, den utvecklingen ligger bortom planeringen av området. Det är viktigt att förstå vid byggande för mer heterogena grupper. En utgång i att förutse för behovet av större grupper med svagare band leder till att chansen att skapa kontakter mellan olika grupper ökar. Dessa kontakter kan sedan fördjupas med tiden, eller genom andra insatser i samhället.

Analys

Det har alltså länge funnits en tanke om en påverkan av de som bor runtom kring. Detta har använts och setts på olika vis genom historien. Mycket har utgått ifrån vilket ideal samhället i stort haft, vad målet med boendesammansättningarna varit. Från uttalade tankar som vissa socialistiska staters påtvingade blandning över socioekonomiska gränser för att skapa unison mellan grupperna. Till amerikanska exempel på statlig omstrukturering av svarta grannskap eller exkluderande av etniska grupper från dessa för att uppnå en annan form av unison och potentiellt starkare köpkraft (Frampton 2007, Andersson 2007).

Dessa är grova verktyg som tagits till, men en bild av hur det svenska folkhemmet skapats utifrån liknande idéer kring hur ett styrande av de boende kan skapa gemenskap. Umgänget som skapats av de fysiska miljöerna som varit skraddarsydd för dessa grupper. Känslan av gemenskap och unison skulle skapas även här.

Finns det potentiellt en möjlighet att förenkla integrationen mellan olika grupper i dagens samhälle genom boendet? Om man ska tolka de skolor som studerats, verkar detta högst möjligt om inte definitivt troligt. Att skapa möjligheter för olika typer av personer och grupper att mötas är att skapa platser för detta att ske. Skapa möjlighet för interaktion och friktion. Desto större olikheter, desto fler olika mötesplatser krävs troligen för att en interaktion skall uppstå. Det är möjligen utifrån detta tänkande som ett inkluderande grannskap måste ses, likaså den inkluderande staden. Det är denna friktion och synliggörande av varandra som kommer att kunna leda till att möten leder vidare till relationer.

Dessa relationer kan senare knyta samman nätverk och skapa band mellan grupper. Detta skulle kunna överbygga problem som utanförskap och ökad misstänksamhet mellan samhällets olika grupper.

Vid sidan av detta verkar umgänget mellan flera olika grupper lösa ett antal andra problem som finns i samhället. (E. Anderssons, 2008) Skolan är kanske de tydligaste exemplet, enligt forskning var alltså bostadssegregationen den största anledningen till vårt sjunkande snitt i internationella undersökningar (Holmlund mfl., 2014, Böhlmark mfl., 2015). Detta beskrivs som ett av de största hoten för det framtida Sverige, därmed blir bostadssegregationen även det ett överhängande hot. En jämnare fördelning av samhällets resurser skulle därmed även bli möjlig, då specialinsatser på vissa utsatta områden skulle minska.

I tanken kring bostadspolitik och denna nischs syn på trender och siffror behövs kanske en klarare tanke kring boendepolitik. Man bör fråga sig vem bor var och varför, men även hur? Och vad skulle dessa boendemönster kunna leda till? Hur skulle man kunna förbättra samhället genom att använda det? Hur skulle ett sådant boende kunna te sig? Hur skulle ett integrerande grannskap kunna se ut?

“integration i boende bidrar till integration i samhället i stort”

Boverket 2010, socialt hållbar stadsutveckling s.21

Generationsboende

Generationsboende är principen där familjehushåll från olika generationer bor tillsammans i någon utsträckning. Det finns ett flertal olika varianter på hur detta skulle kunna se ut och åstadkommas, med skilda nivåer på integration mellan de olika familjedelarna. Såsom generationsboende brukar antas vara är att en eller båda föräldrarna flyttar hem till ett barn. Detta brukar beskrivas som naturligt med hänvisning till att man levde så förr. Ur ett planhistoriskt perspektiv skulle man till och med kunna anta att det vore preferabelt med tanke på hur mycket av den svenska stadsplaneringen som genom historien grundat sig på utopisternas vurm för det gamla bondesamhället (Urban, 2002). Det var så man bott i de gamla byarna, flera generationer av samma familj under samma tak.

Genom detta boende fick man flera fördelar, det fanns någon som kunde ta hand om barnen medan de i arbetsför ålder kunde arbeta. Man var även någorlunda säker på att man själv skulle bli omhändertagen den dagen man själv blev gammal. Gården kunde fungera som ett mikrosamhälle där arbetsuppgifterna roterades med åren. Knoll & Witt (2005) summerar att familjen fyllde två funktioner; socialisera med barnen och stabilisera de vuxnas personlighet. Hemmet var enligt dem grunden för gemenskap, samkänsla och trygghet (Knoll & Witt 2005, sid 102; Albien 2008, s.1).

I ett alltmer föränderligt samhälle, med ständigt växande befolkning, som även blivit globalt mobil, har detta sätt att bo blivit allt mer ovanlig idag. (Albien 2008, s.2) Vi har istället skapat ett samhälle som täcker upp för många av de funktioner som generationsboendet gav. Vi går mot en situation där samhället påstås inte fullt ut kunna täcka upp för alla de funktioner och service vi tar för givet. Forskare, som Jonas Olofsson, menar enligt Albien (2008, s.5) på att välfärdsstaten inte kommer kunna bära de åldrande generationernas kostnader med de inkomster och utgifter man har idag. Albien (2008, s.4) hänvisar vidare till Anders Klevmarkens rapport för Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap där han konstaterar att förändringar måste till om inte pensionärerna skall halka efter allt mer.

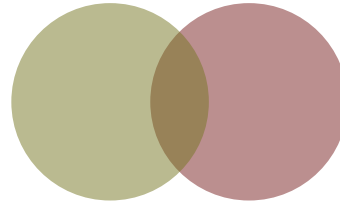
Han beräknade att medianpensionen 2040 endast kommer motsvara 55% av medianlönen för en arbetare, 2000 var förhållandet 71%. Det kommer alltså att finnas fler fattigpensionärer som kräver stöd, utöver den redan hårt belastade budgeten (Albien 2008, s.6). I detta läge ställer sig flera frågan om en tillbakagång till generationsboende skulle kunna vara ett alternativ. Det argumenteras för att finns en stor samhällsnytta i generationsboende med. De äldre blir inte lika beroende av äldreården då de kan bo hemma längre med stöd av familjen. Socialtjänsten skulle även den potentiellt bli avhjälpt. De äldre skulle även kunna ta hand om barn, vilket skulle leda till att föräldrar kom i arbete tidigare och kostnaderna för förskola och fritids skulle minska.

Långvården skulle även den kunna spara in om det blev lättare att sköta om folk i hemmet, dels via den tekniska utvecklingen som görs och dels via att det fanns andra i hushållet som kunde ta hand om den sjuke. Det finns även studier som visar på att äldre mår bättre om de får social stimuli, alzheimer påstås kunna hållas tillbaka bättre med hjälp av detta (Cohen-Mansfield 2011). För individerna lyfts vinsterna i delad ekonomi fram som ett stort plus av Albien (2008). Kort finns det en hel del positiva aspekter med detta.

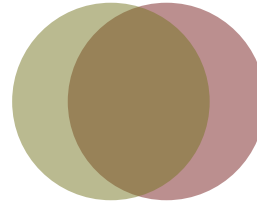
Flera negativa synpunkter som Albiens (2008) undersökning av 50-talister och deras barns inställning till generationsboende kommer fram. Man kan till en början se problematik i att detta kan uppfattas som att samhället lämpar över ansvar den en gång tagit på enskilda individer. De potentiella förlusterna för samhället i arbetstimmar om den arbetande generationen blir ansvariga för att ta hand om sina föräldrar är en annan problematik. Albien har dock valt att se på det ur individernas synvinkel. Hon får genom intervjuer med blivande pensionärer och de av deras barn som de potentiellt skulle bo tillsammans med, fram en bild av generationernas syn på gemensamt boende.

Det är en ganska dyster syn på generationsboende som framkommer, det är från båda grupperna inget genomgående positivt svar.

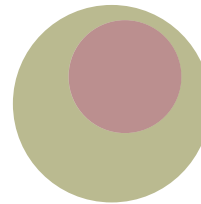
Delvis integrerade generationsboenden, vissa funktioner i hemmet är gemensamma.

Integrerade generationsboenden, flera funktioner i hemmet är gemensamma.

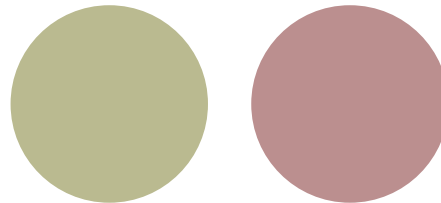

Generationsboende där det ena hemmet är inkorporerat i det andra men fortfarande en egen bostad.

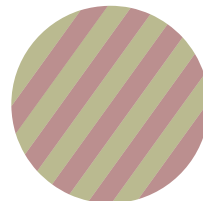

Bostäderna är separata men i närhet till varandra.

Detta är enligt Albien det mest önskvärda exemplet.

De båda boendena är uppgångna i en helhet där ingen kan definieras som ett separat boende.

Den yngre generationen är de som överlag är mer positivt inställda, men ser det som en lösning i nödfall. Man är rädda för att föräldrarna ska inkräkta på ens livsstil och att man ska förlora sin frihet. De äldre har en mer dystert syn, där de ser det att flytta ihop med sina barn som ett stort hot mot den personliga friheten och individen. Det är endast om ekonomin är svag som det faktiskt skulle kunna bli tal om att dela boende och ekonomi. Alla grupper är dessutom ytterst negativa till vård i det gemensamma hemmet.

I friare tankar verkar det finnas en oro för hur ekonomin skulle skapa maktstrukturer, även inom hushållsarbete finns det en oro för detta. De äldre kvinnorna önskar även att få ha sitt eget kök kvar, detta verkar vara knutet till den personliga friheten för dem. Man oroar sig även från den äldre generationen för att komma för nära in på de yngre. Man vill inte höra barnet bråka med sin partner till exempel. Att man ska bli sedd som ett alternativ till fritids och dagis verkar även skrämja de äldre. De vill träffa sina barn och barnbarn, men att riskera att förlora sin frihet för att alltid passa barnbarn är även det något som de ser som en risk. Alla är dock ytterst positiva till att bo nära varandra, så länge det egna hushållet kan garanteras. En önskan att kunna bo på samma gata, i samma kvarter eller i samma fastighet är klart uttryckt (Albien, 2008, 12-27). Sammanfattningsvis verkade det vara bra, att så nära som möjligt var bra, bara man kan få ha sitt eget liv och hushåll.

Fördelar och nackdelar

En punktlista med fördelar och nackdelar kan tyckas vara ett förenklat vis att presentera fakta, det kan dock vara bra för att summera och tydliggöra hur förhållandena visats hittills. Vilka argument finns det sammanfattningsvis för och emot, vad kan man säga utan att ta in stora teorier eller djupare visioner? Här redovisas kort några argument som bulletpoints.

- Säkerheten i ett kvarter kan uppfattas öka med fysisk planering, så som Newman (1973) visade. Men även blandning leder till att den ökar. En mer blandad boendegrupp kommer att ge fler typer av rörelsemönster. Detta leder till att kvarterets olika miljöer blir befolkade och övervakade under en större del av dygnets timmar.
- Argument om förskjutning av kriminalitet till de blandade områdena stämmer inte. OECD (1998) visar att Kanadas utbredda projekt av social blandning inte stödjer en sådan teori (Urban 2002, s.55ff).
- Ett stort mål är att förenkla integration mellan olika grupperingar. Genom att låta dessa bo i varandras närhet ökar möjligheten att de interagerar med varandra.
- Det handlar även om en förstärkning av demokratin i det att den starka segregationen skapar lokal narrativ. I ett mer blandat boende kommer dessa narrativ mötas och stötas mot andra. Förhoppningen är att en mer medveten och kunnig medborgare föds här.
- Genom en bredare blandning sker även en jämnare fördelning av resurser mellan stadens områden, mellan städer och mellan stad och landsbygd.
- Skolans funktionalitet förbättras då den kan få en jämnare tillströmning av elever om årskullsfluktuationen kan hållas nere. En bättre kontinuitet i arbetet med elever kan därmed etableras.
- Påverkan på den enskilde eleven från en mer blandad elevgrupp är neutral eller positiv på resultaten i de flesta fall. Undantaget är pojkar med invandrarbakgrund som i vissa fall behöver specialhjälp som ofta saknas (Bergsten 2010).
- Denna typ av byggnation kräver en variation och en rad insatser som är svåra att standardisera. Detta leder troligen till högre byggkostnader och en fråga om vem som ska finansiera vad.
- Tanken på blandat boende bryter även med tanken om fysisk socialmobilitet. Tanken och drömmen om ett homogent suburbia har visat sig svår att bryta.
- Det finns även en risk att problem diffunderar ut och blir mer svårdefinierade, om problemen som funnits i vissa områden börjar att uppstå eller att man tvingas frånga lätta definitioner av komplexa problem.

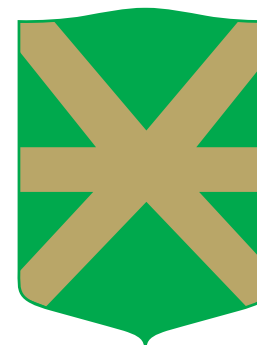
Kävlinge

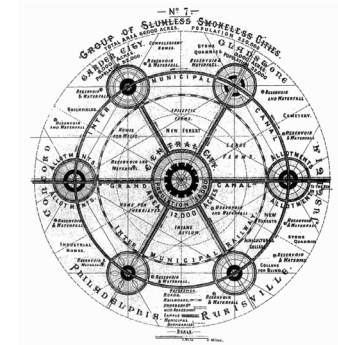
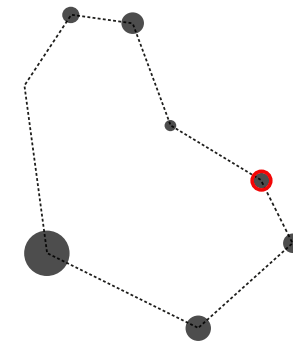
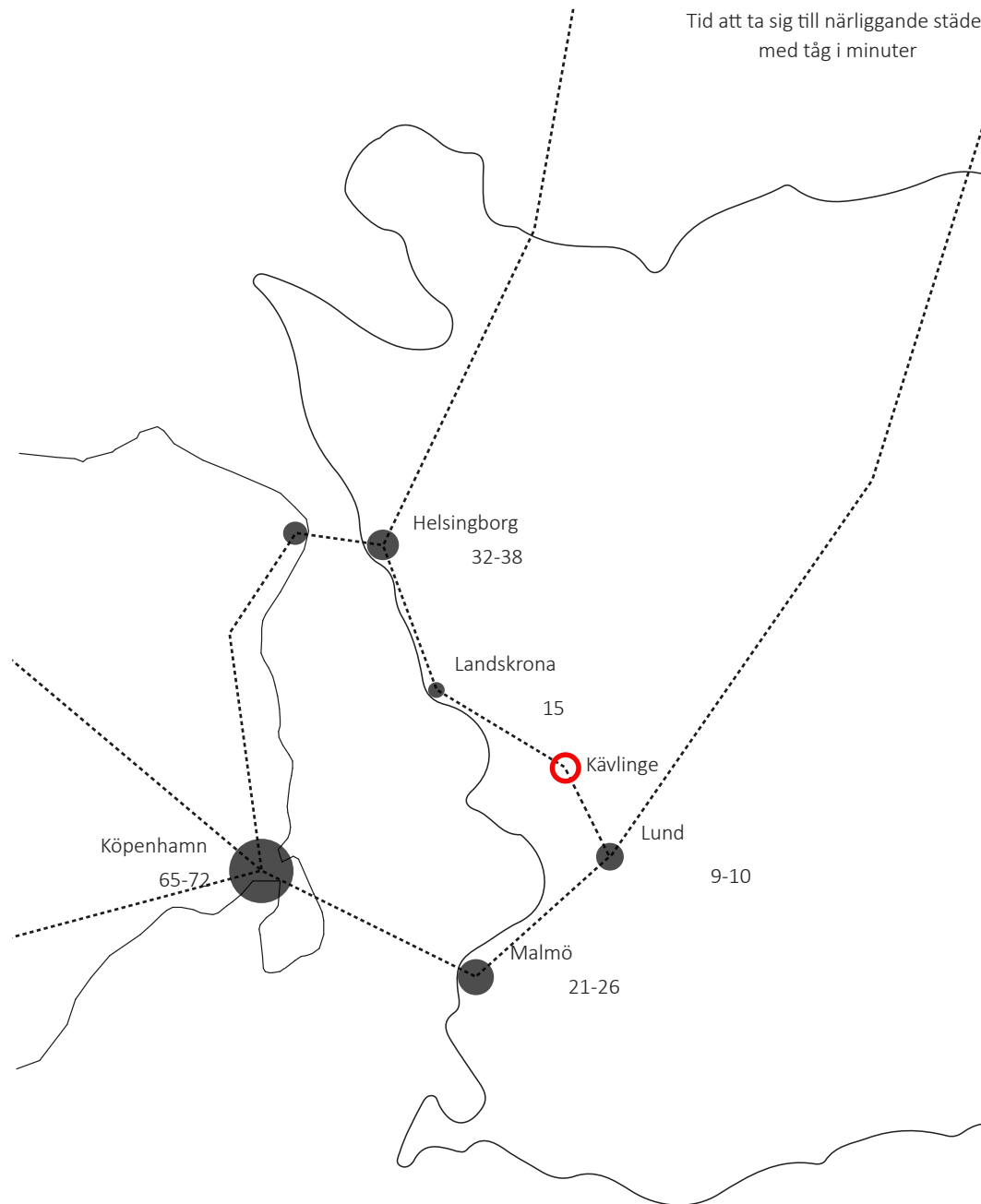
För att testa hur hypotesen kring ett blandat boende skulle kunna fungera i byggd form behövdes det en tomt. Valet föll på en tomt i Kävlinge som lades upp som markanvisningstävling under sommaren 2015. Normalt brukar förslag om integration förläggas i större städer, i områden som uppfattas ha problem med detta eller problem som grundar sig i detta.

Kävlinge har dock en annorlunda karaktär, men som genomgått tidigare så finns det segregation på flera nivåer i samhället, denna är inte knuten till ett område eller en plats. Därför är det tvunget att se på hur även de mindre orterna skulle kunna få en bättre blandning och hur skillnaden i boendeblandning mot staden skulle kunna minska.

Kävlinge är centralorten i Kävlinge kommun och är en av de större av alla de mindre orterna som finns mellan de skånska städerna. Det bor lite över 9 000 invånare i Kävlinge, 13 000 om man räknar med det sammanvuxna Furulund (Kävlinge 2016). Kävlinge i sig har en rik historia, starkt knuten till ån, Kävlingeån, som rinner precis söder om orten. Det är bland annat via att det här funnits övergångar, som länkat samman Lund och Landskrona, som orten uppstått. Efter detta har ån även drivit kvarnar och i samband med industrialismens intåg i Sverige även en rad industrier som etablerades här (Kävlinge 2015). Med dessa industrier kom järnvägen till Kävlinge som blev en plats där flera järnvägslinjer möttes. Detta representeras i kommunens vapen, där de sex axlarna som möts representerar sex olika spår som strålar samman här. Det gröna i skölden talar även det mycket om Kävlinge, hur orten är belägen i det gröna. Omgiven av åkrar och naturen längs Kävlingeån, är det inte långt till natur, orörd eller brukad. Även i själva bebyggelsen återfinns mycket grönska, såsom villaträdgårdar och kommunala planteringar. Även om delar av den grönska som funnits fått ge plats för till exempel ortens breddade vägnät.

Tomten som tävlingen handlade om var en lätt skev tomt. Ett resultat och kvarleva av Kävlinges industriella förflutna. Här skar järnvägen genom det planerade rutnät som byn skulle expandera efter. Där denna mötte rutnätets norra gräns skapades en tomt formad som en kil. På denna tomt byggdes två fastigheter, en på 1900-talet och en på 1930-talet. Den äldre är därmed den äldsta kvarvarande byggnaden från de östliga delarna av det som kallades den nya staden. Alltså den expansion som skedde öster om järnvägen. Efter att det östgående spåret lagts ned, lades delar av den gamla spårvalen till det kvarter som utgjordes av de två fastigheternas tomter, dessa hade sen innan fått namnet kvarteret Kilen. Så uppstod den tomt som valdes att för att testa teorierna. Djupt rotad i Kävlinges historia i sin form och sitt läge, med några av de äldsta byggnaderna i sitt område var detta en intressant punkt att skapa möten på.

Kävlinges läge i den större Öresundsregionen påminner om den av en av noderna i Howards Garden city. Om än Kävlinge i dagsläget inte är fullt till den gränsen av självförsörjande som Howard önskade. Den befinner sig starkt sammankopplade genom infrastruktur, där inte minst järnvägen binder samman. Från Helsingborg i norr kan man ta sig via samma linje hela vägen till Helsingör på motsatt sida sundet. I dagsläget finns det bara en färjepassage mellan de båda, dock är andra lösningar planerade. Från Helsingborg via Landskrona kommer man sedan till Kävlinge. Härifrån tar man sig sedan till Lund och vidare till Malmö. Från både Lund och Malmö finns det möjlighet att ta tåg vidare norrut mot till exempel Stockholm. Via dessa stationer går även tåget till Göteborg, över Kävlinge, Landskrona och Helsingborg. Från Malmö finns det nära kopplingar till södra Skåne och från Lund till Mellanskåne, södra och sydöstra Småland och Blekinge.

Nästa steg i den sammanbundna regionen är Köpenhamn. Staden är som centralorten i Garden city-modellen men här en del i kedjan. Vidare från Köpenhamn finns dess kranskommuner, alla väl kopplade med infrastruktur. Den sista kopplingen är som sagt Helsingör. Hela regionen är alltså sammankopplad fysiskt med järnvägen. Sammankopplingen är dock inte bara den fysiska, det sker utbyten mellan orterna. Christer Larsson² beskrev regionen som en typ av enda stad i denna närhet och detta utbyte.

²Christer Larsson stadsbyggnadsarkitekt Malmö, föreläsning 17 februari 2016

Kävlinge

Kvarteret Kilen

Tomten Kilen är i dagsläget uppdelad på tre olika tomter, två med bostadshus och tillhörande verkstads och redskapsbodar. Den tredje är en den där spåret tidigare gick. På denna tomt står en nedlagd bensinstation. Som tidigare nämnt är de två bostadshusen från 1900- respektive 1930-talet, där det äldre är ett första som byggdes i denna delen av staden. Båda är tegelhus som kan ses som typiska för sin tid och region. Larsson m.fl. inkorporera i sin rapport Gestaltad Livsmiljö- en ny politik för Arkitektur, form och design (2015) flera av äldre rapporter och mål kring byggande och syn på äldre byggnation, från bland annat God bebyggd miljö (2007).

Här står det att; Kulturvärden i bebyggd miljö: Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas.

(Gestaltad Livsmiljö 2015, s.113)

Samt

Hållbar bebyggelsestruktur: En långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade.

(Gestaltad Livsmiljö 2015, s.112)

Det blir utifrån detta tydligt att dessa byggnader bör bevaras. Dessa är några av få kvarvarande monument av det äldre Kävlinge. De har stått kvar efter de olika planerna för östra Kävlinge. De som bor och har besökt Kävlinge har färdats längs Kvarngatan har tagit sig passerat dessa fasader i mannaminne.

Ett arbete för att integrera boende hjälps inte av att ta steget ut ur intet. Ett kontextuellt förhållande kan ge en tydlig utgångspunkt. Genom att bevara den historik som finns på platsen ges denna utgångspunkt. Kävlinge får inte förlora sin karaktär och distinktion i ett mer integrerat Skåne. Därför väljs att bevara dessa två fastigheter samt en tillhörande verkstadsbod som är samtida.

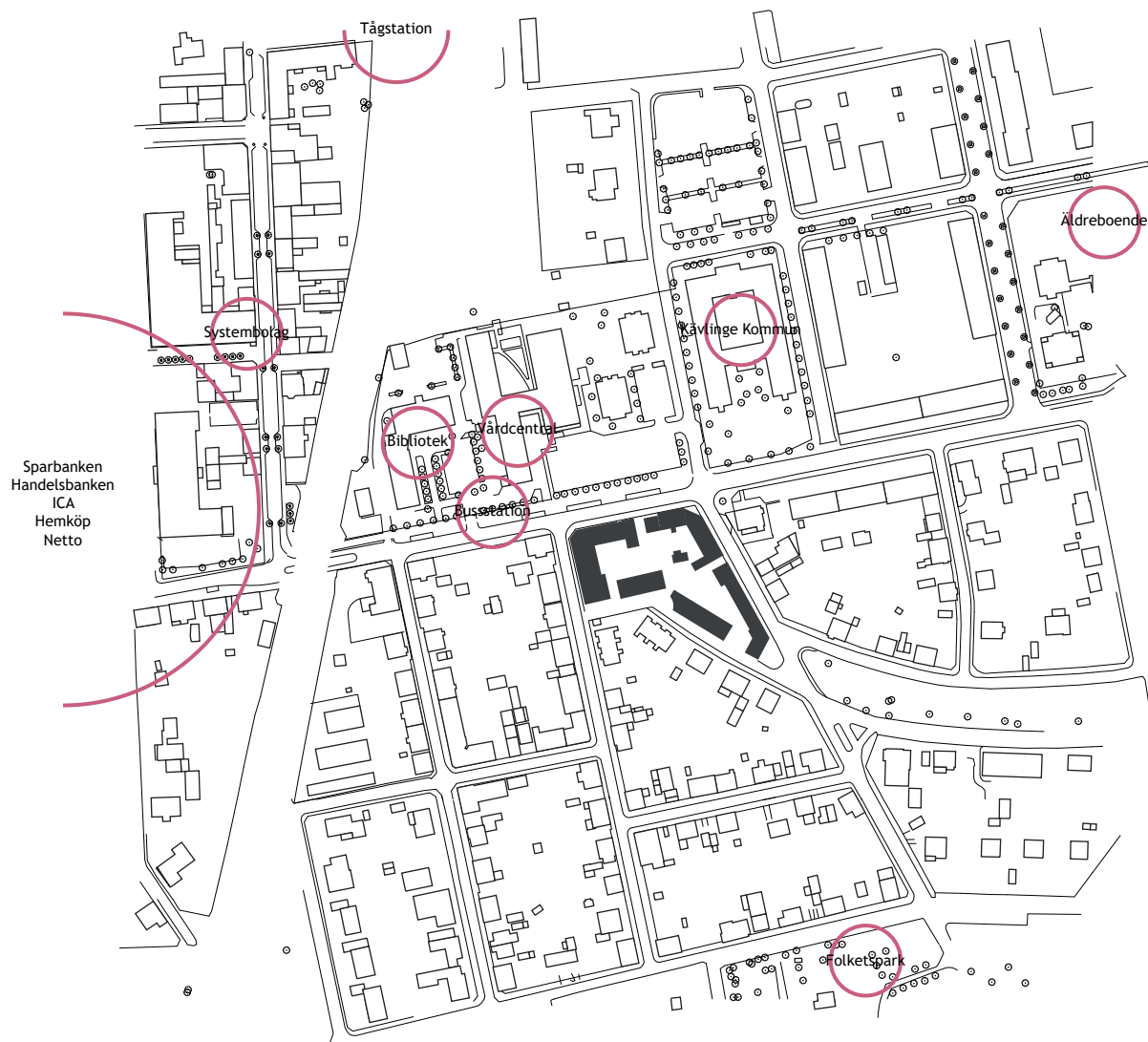

Kvarteret Kilens byggnation idag.

Föreslagna bevarade byggnader i kvarteret Kilen.

Kilens plats i Kävlings är intressant inte bara ur ett historiskt perspektiv utan även om man ser till dess placering i dagsläget. Den ligger idag mitt emot vårdcentralen, dess busstation och parkering. Nära kommunhuset och biblioteket. Stationen med sina anknötningar till norr och söder ligger 800 meter norr om Kilen, bussar till Lund går även 500 meter åt väster. Längs sträckan till bussen mot Lund efter 200 meter börjar det som är Kävlings centrala shoppinggata. Denna gata leder även den upp till stationen. I närområdet finns även matvarubutiker, pensionat, restauranger, bank, skolor och polisstation.

Arkitekturen i Kvarteret

De byggnader som finns runt omkring Kilen är av ytterst olika karaktär.

Allt från gamla villor och ombyggda lagerbyggnader från tidigt 1900-tal till moderna punkthus i tegel. Tegel är ett i Kävlinge återkommande material, men i Kilens närhet finns en del av de så kallade funkisvillorna med ytterskiktet i vit puts. Längre bort längs Kvarngatan finns det större flerbostadshus från 1900-talets mitt.

Området och orten i sig är relativt homogen i sin bostadsbebyggelse. Det finns dock ett antal planerade projekt som bryter mot denna unison. För detta projekt planerades bebyggelsen att gå i stil med den äldre. Dock blir vissa delar högre än de omgivande byggnaderna, detta för att öka boendet och spela på den interna blandning som föreslås finnas i kvarteret Kilen, denna blandning reflekterar den brokighet i höjd som kan upplevas i kringliggande byggnader.

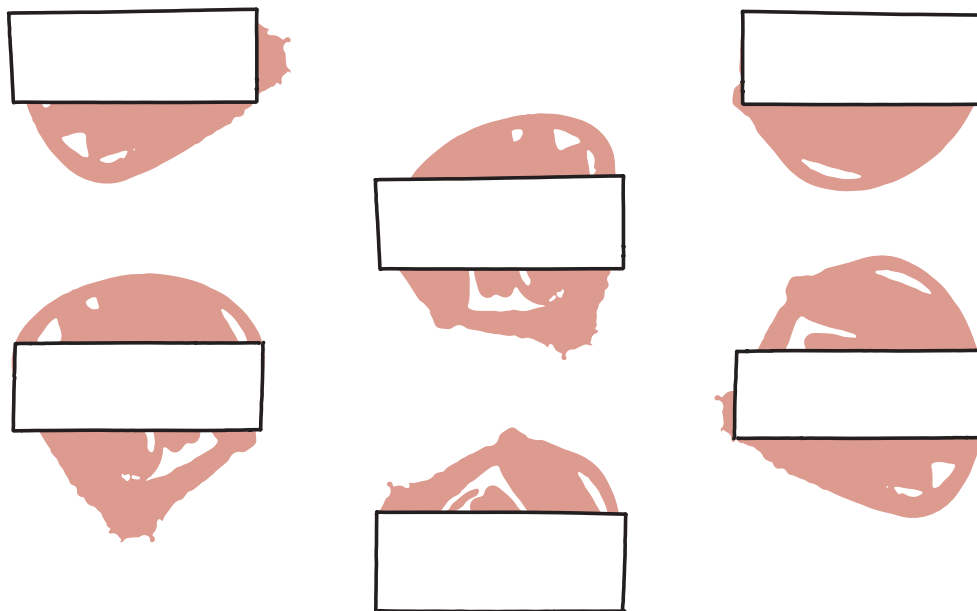

Att bygga för grannskap

Med utgång ifrån dessa teorier och analysen av dem, hur ska man då arbeta för att förverkliga dessa och skapa ett fungerande blandat boende? Det framgår att vikten borde ligga vid att skapa svaga band mellan de boende. Dessa kontakter är lättare att skapa än de starka och de innefattar fler individer och ger därför fler möjligheter till vidare kontakter. Därigenom är de den typ av kontakter som leder till integration mellan olika grupper, gemensamma nämnare minimeras. De boende får dock inte fysiskt slutas in till den grad att de isoleras från resen av det större grannskapet. Platsen är trots det av vikt för samspelet mellan de boende, och kan uppfylla en roll och plats som ofta saknas i dagens stadsstruktur.

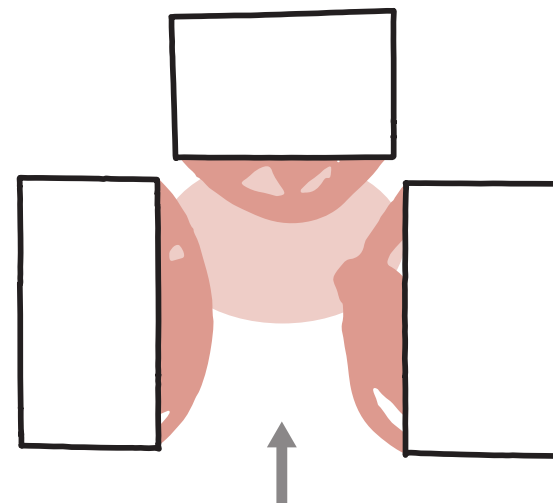
Gestaltad livsmiljö (2015, s.127), men även andra, hänvisar till att det offentliga rummet inte alltid kan uppfylla kravet för folk att umgås på. Det blir inte alltid rättvist då olika former av maktsituationer kan uppstå. För att neutralisera kapital, monetärt och i form av kunskap eller annat, behövs forum där dessa inte är av lika stor vikt. Kvartersparker har varit försök till sådana ytor förr, dock har dessa inte alltid blivit de bästa katalysatorerna. Detta kan dock bero på en myriad av olika anledningar, allt från typen av genomströmning (Jacobs 1961) till utformningen på de fastigheter som finns intill (Newman 1973). Det som är av vikt är att de känns som en del av de boendes sfär, en del av deras kvarter vilket skapar en känsla av försvarbart område, Defensible space. Denna känsla måste dock vara något som är gemensamt mellan flera olika boende i olika fastigheter när det kommer till större kvartersparker. Vikten ligger vid en översiktlighet och inneslutning. Newman lyfter fram dessa som två av nycklarna i de mindre grannskapsparkerna, och de är även applicerbara på större ytor. I större skala får de tonas ner men essensen kan finnas kvar.

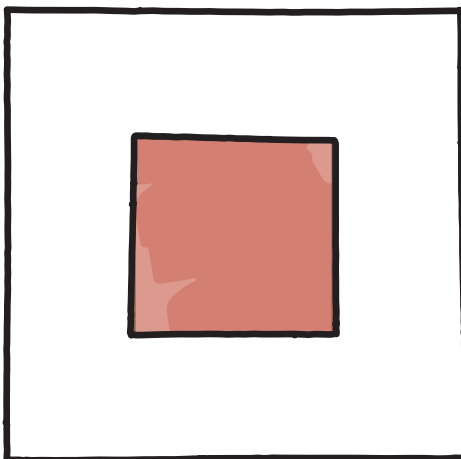
På så vis kan den större kvartersparken fungera som en fortsättning på den privatare innergården i en mindre kvartersstruktur. Det blir nu även möjligt att introducera andra element här som butiksnäring och caféer. I den större kvartersparken är inte de som bor utanför kvarteret heller inkräktande på samma vis som de ses i en mindre kvarters park.

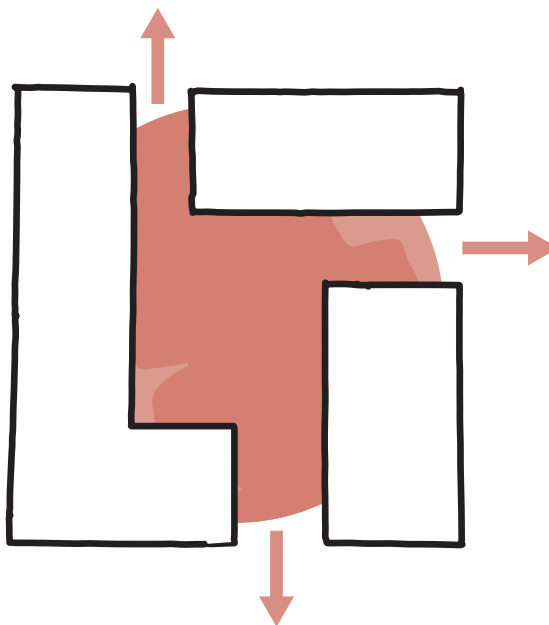
Även områden som kan tyckas vara slutna kan få svårt att skapa denna gemenskapskänsla om platsen stör eller verkar för odefinierad. De öppningar som istället kunde vara en tillgång och fungera som ett utflöde, blir något som rubbar känslan av försvarbarhet.

En öppen planering med stora ytor mellan byggnadskropparna skapar en rad svårdefinierade platser till vilka de boende får svårt att förhålla sig. Det uppstår ingen känsla av tillhörighet till platsen och den känsla av gemenskap som kan hjälpa de svaga banden att komma till uppstår inte.

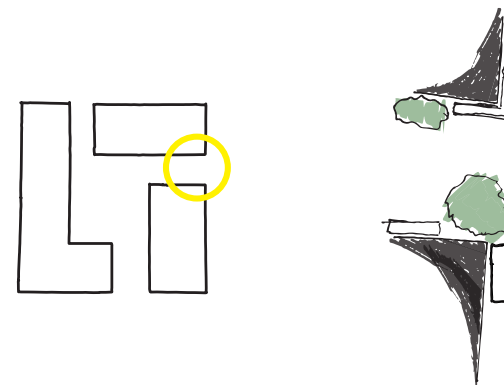

Om en yta är inneslutad uppstår känslan av försvarbarhet lättast. De som vistas inom inneslutningen kan då lättare skapa band till varandra då det finns en trygghet och säkerhet i denna miljö. Kopplingen till övriga kvarter och resten av staden uteblir dock, det kommer i sådana fall att krävas andra platser där dessa möten kan uppstå med de som inte bor i kvarteret. Detta riskerar att skapa sammanslutna men i staden isolerade kvarter.

Genom att låta den potential som finns i ett inneslutet kvarter ta sig ut utanför kvarteret vid punkter, finns en förhoppning om att kunna knyta an till resten av staden. Dessa platser skulle kunna förstärkas för att enklare etablera möten. På så vis skapas även en begränsad insyn, en som inte stör aktiviteter på gården men fortfarande dämpar gatans anonymitet och knyter gården till en kontext.

Starka band är dock inte alltid negativa för integrationen i ett kvarter. Skulle dessa kunna blandas med andra typer av kontakter så skapar de nya dimensioner i dessa interaktioner. En bra modell för detta är generationsboenden i delad form. Det kommer då att finnas starka band inom området inte endast mellan till exempel familjer som bor i samma bostad. Dessa primärgrupper kan verka som bryggor mellan sekundärgrupper som annars kanske hade fått svårt att komma i kontakt med varandra. Denna primär grupp är nämligen inte bunden av ålder utan sträcker sig bredare än vissa sekundärgrupper gör.

Sammanfattning

Hur skapar då arkitekten möjligheter för grannskap? Det är svårt att tala om någon ultimat form då det är de boende i grannskapet som är avgörande. Detta gör att det även saknas ordentlig forskning om hur den fysiska strukturen påverkar chansen för att ett grannskap ska uppstå. Det man kan konstatera är dock att det en känsla av fysisk närhet är starkt hjälpsamt. Kvarter som upplevdes som för öppna känns otrygga och det blir därför svårare att skapa zoner för kontakt. I Miljonprogrammets områden sträcker sig ibland inte den trygga känslan utanför trapphuset (Urban 2005, s. 66). Då dessa inte ger större möjligheter för interaktion blir grannskapet lidande. En känsla av att det är en yta man på något vis är delaktig i är viktig. Dock kan det alltför slutna området leda till andra problem, dessa kan upplevas som exkluderande från resten av staden. De boende sluter sig inne i sina kvarter och de ytor som finns där mellan lämnas åt sitt öde. Om denna problematik skrev Jacobs (1961, s 102), man riskerade att döda stadslivet helt om man endast såg till de närliggande grannarna. Möjlighet för kommunikation och liv på gatorna måste även det ses som en möjlig arena för skapandet av svaga band.

Hur skapas det integrerande grannskapet?

Om människor bor åtskilda finns det inte mycket utrymme för att skapa förståelse. Att det krävs att olika grupper blandas i områden är tämligen självklart för att integrationen ska vara möjlig. Hur man ser att själva de möten som genererar integrationen ska ske är däremot en svårare fråga. Analysen av teorierna visar att det finns ett värde i att ha kontakter i det område man bor i. Dessa kontakter skapar förståelse för den man är i kontakt med och ger möjligheter till en djupare förståelse för varandra. Men man kan inte tvinga folk till dessa interaktioner, en naturlig framväxt av banden genom kontakt är därför behövlig. Denna kan tänkas som friktion mellan de boende.

Ordet friktion har både positiva och negativa aspekter beroende på hur man ser på det. Det kan skapa värme och ge liv, men det kan även slita och ha sönder. Genom att sprida ut de funktioner som finns kommer de låta de boende att stöta på varandra i det dagliga livet. Gemensamma ytor för aktiviteter ökar det än mer. Delning av föremål, fordon, verktyg, tvättmaskiner och så vidare, gör att de boende kommer att få flera saker gemensamt och chansen att band skapas ökar. Grannskapet får dock inte sluta sig för mycket, för att bidra till staden bör rörlighet i och kring den möjliggöras. När man lyckas få människor från olika grupper, vare sig det är socioekonomiska, religiösa, demografiska eller etniska finns potentialen för utbyten. Dessa utbyten har potential att förändra mycket. Så som skolor med blandning av socioekonomiska grupper har visat sig lyfta individer och betygssnittet, ligger frågan för att lyckas skapa ett samhälle bortom folkhem i blandning. Blandning på många nivåer, men som så mycket annat börjar det i och kring hemmet.

De bevarade byggnaderna.

Avgränsning mot trafikerande vägar för att skapa ett avgränsat område.

Avgränsning ger möjlighet för att gemenskap ska kunna uppstå. Den otydliga södra gränsen ger dock en diffus karaktär.

En mindre markant avgränsning görs mot söder för att definiera området men inte skapa en kraftig barriär mot granntomterna.

Genom att bryta upp dessa skapas access till området. Det möjliggör även för den inneslutna gemenskapen att spridas utanför kvarteret.

Utifrån detta kan grundlinjerna förhuskroppar tänkas.

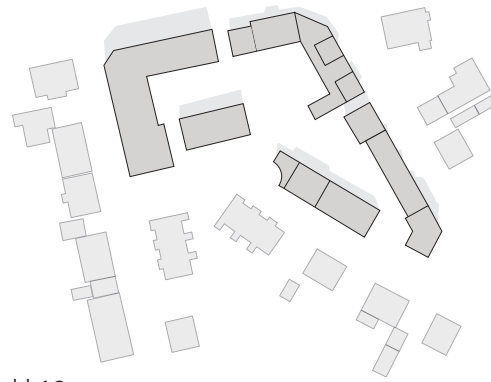
● Detta gav upphov till kvarterets fotavtryck.

Solstudier

Flerbostadshus och grannskaps innergårdar arrangeras ofta som en plats för gemenskap och umgänge, så även denna. I detta spelar solen en stor roll, människan dras till de platser som är belysta av direkt solljus, dessa blir bra platser för bänkar eller liknande, men solljuset är även av vikt för växtlighet. Denna växtlighet har en naturlig plats på den konstgjorda gården, detta visar både Jacobsson och Lundkvist (2016) och Kristensson (2003). För att skapa en så användbar innergård som möjligt, studerades solens bana kring tomten och hur byggnationen runtom påverkade skuggor. Kropparna som sedan föreslås för tomten ger en fortsatt god instrålning på gården med en variation i solbelysning. Denna variation ger möjlighet till ett mer blandat användande av gården och även en mer blandad växtlighet. Därtill har omsorg av fasadskuggor tagits för att skapa högre trevnad i boendet.

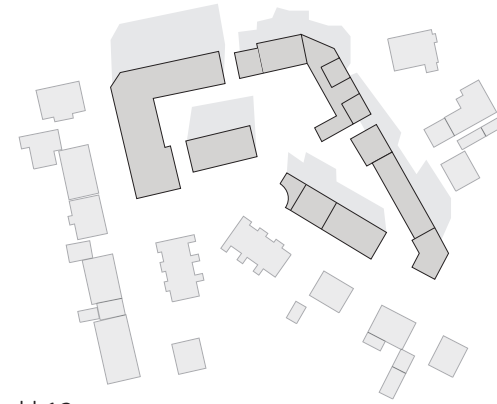

Juni

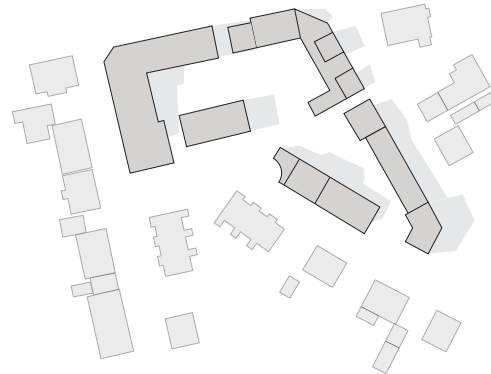

kl 12

Mars/September

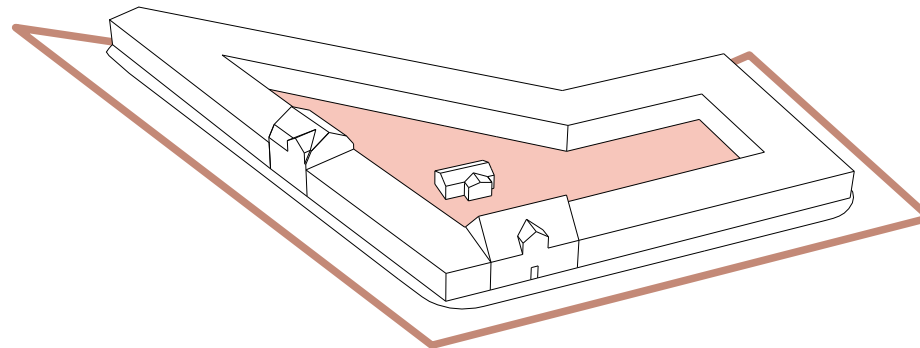
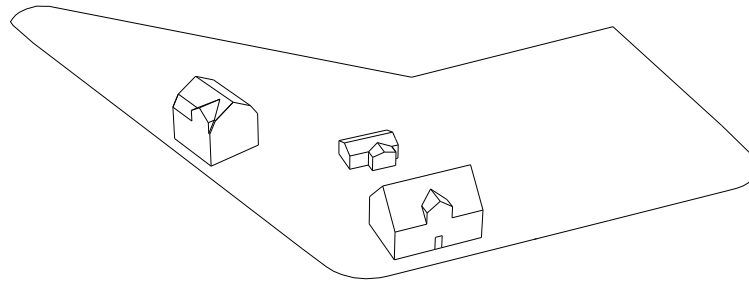
kl 12

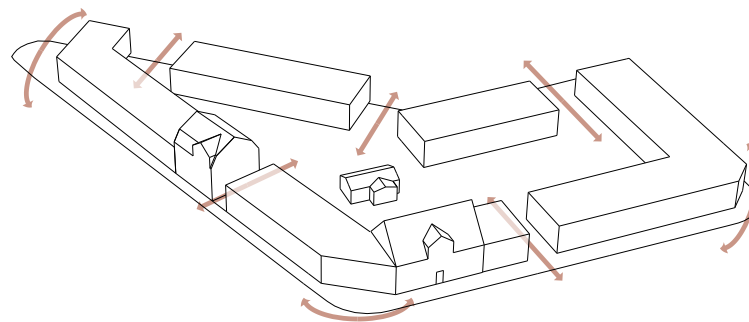
kl 15

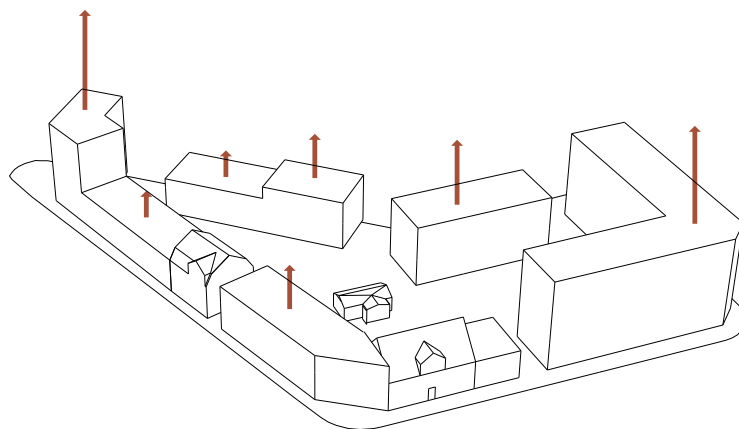
kl 15

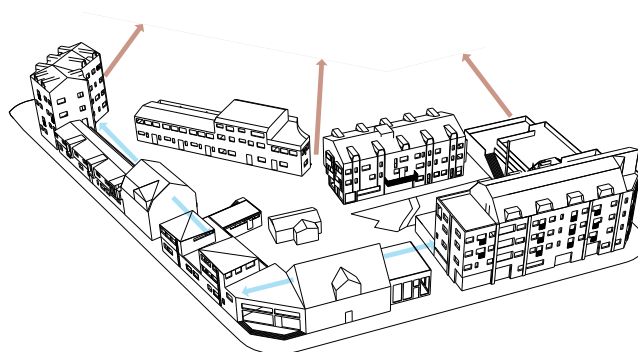
Utifrån tomtens ytterkanter och de existerande bostadshusen skapas volymer som omsluter en yta.

Genom dessa skaps passager. Deformas även efter den rörelse som planeras ske runt kvarteret.

Höjderna anpassa efter kringliggande byggnader och solstudier.

Utsikter från existerande byggnader respekteras och en koppling mot kvarteren intill etableras.

Innergården

Eva Kristensson kallar den offentliga bostadsinnergården för vardagsrum, lekplats, mötesplats och utsikt (2007). Det ligger alltså i dess roll att uppfylla dessa aspekter att bli ett mångfacetterat rum.

Här finns risken med att privatisera ytor i detta offentliga eller semioffentliga rum. Dessa ytor kan skapa en sfär av outnyttjbar mark i sin närhet. Rädslan för att komma för nära och störa kan uppstå även på den gemensamma innergården. Detta skulle kunna få förödande konsekvenser för en tänkt integration. Det skapar mentala barriärer utöver de fysiska som ofta redan finns i samband av privatisering av platser. Ska man se platsen som en förlängning av vardagsrummet, om än inte fysisk i alla lägen, ut i en gemenskap kan sådana avgränsningar bli problemskapande. En avvägning av hur mycket möten och friktion man vill ska uppstå bör finnas.

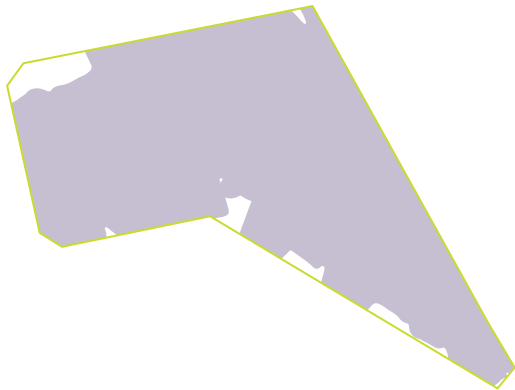
Det vore enkelt att avfärda de som vill ha en mer privat fortsättning på vardagsrummet, detta skulle utesluta dem och på så vis motverka den integration man strävar efter. För att knyta band till sina grannar, starka som svaga band, krävs det ytor att interagera på. Lösningen kan därför tyckas vara att man skall tvinga de boende att mötas, detta får dock motsatt effekt, se Community Liberated. Det som måste skapas är platser som de boende vill vistas självmant på och där mötet känns otvunget. Mötena uppfattas då som spontana och interaktionen naturlig.

Det finns flera typer av sådana mötesplatser som kan anordnas för de boende. Att möjliggöra detta kan att ge anledningar till att vistas vidare i övriga gemensamma ytor, så som trapphus. Trapphuset kan vara utgången till en gemensam balkong eller uteplats och kan uppfattas som en förlängning av dessa istället för en transportsträcka från bostaden. I exemplet i Kävlinge har en sådan lösning valts. De privata utrymmena som balkonger och uteplatser hålls nere till ett minimum. Detta gör potentialen för de gemensamma ytorna större. Dessa har något unikt som bostaden inte själv kan ge och höjer chansen i att ytorna kommer att utnyttjas gemensamt.

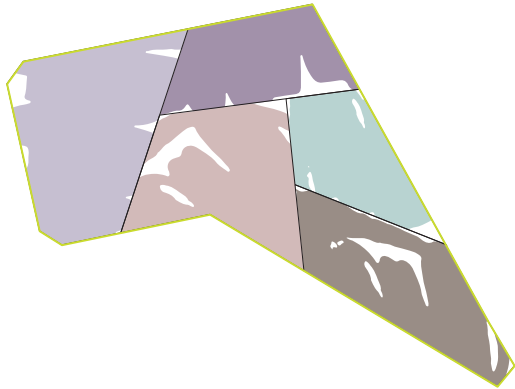
Detta blir i sig även en ekonomisk vinst för själva byggnationen, det gäller därför att de gemensamma ytorna är av en sådan kvalitet att de inte uppfattas som en besparing. De måste utföras på ett sådant vis att ett mervärde garanteras.

Programmera gården

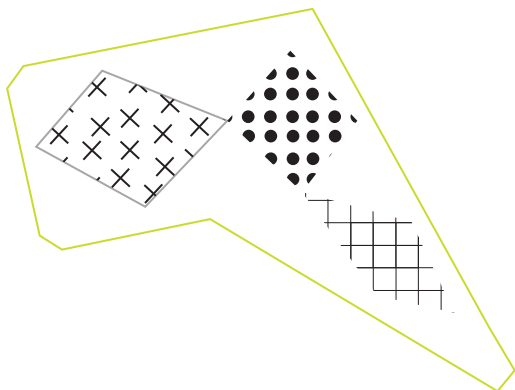
Att innergården anordnas i olika delar är även detta av vikt för att skapa goda relationer mellan grannar. Kristenssons (2003) studier visar att gårdar med för odefinierad uppdelning riskerar att bli övertagna av en specifik grupp, som till exempel barnfamiljer som kan uppfattas som störande av de som vill ta det lugnt. Detta leder till onödiga konfrontationer eller att vissa boende väljer att undvika de gemensamma utrymmet. Genom att tydligare dela upp innergården bjuder den in till att brukas av en bredare grupp. Detta kan sedan leda till att band skapas mellan dessa olika grupper då de fortfarande befolkar samma utrymme men ej längre på bekostnad av varandra. Ett bredare urval av aktiviteter leder även det till att fler olika grupperingar kan knyta band över dessa aktiviteter. Fler svagare band skapas inom området och sekundärgruppen ökar i omfång och täthet. Genom att inte tvinga fram en konkurrens mellan grupper om ytor kan alltså dessa finna en möjlighet att samexistera och därmed knyta ytterligare band.

Utan någon programmering eller uppdelning riskerar en grupp att kunna dominera hela innergården. Andra grupper undviker gården.

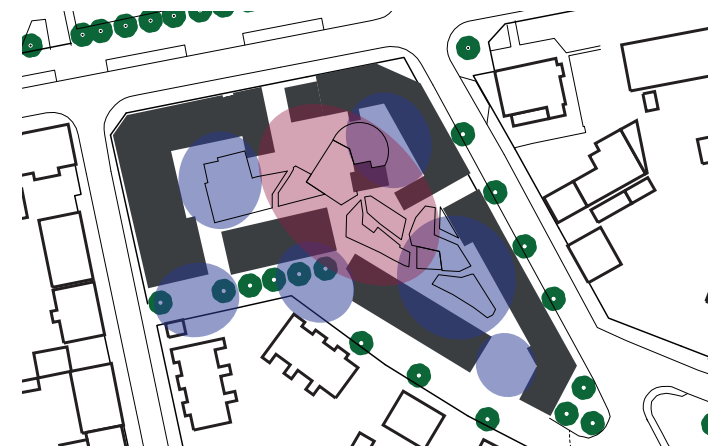
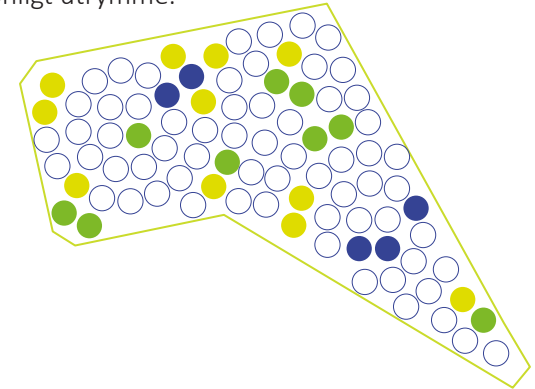

Vid uppdelning av gården riskerar de boende med utgång närmst en av dessa delar att dominera denna och stanna där.

Genom att programmera gården och införa olika funktioner skapas en yta som blir svårare att dominera och uppmuntrar till interaktion.

På den tomten i Kävlinge valdes en ganska enkel indelning. Plats för sandlåda med lek, grillplats med sittmöjlighet, odlingslotter där de boende kan odla tillsammans, en grönyta med träd och buskage som man kan dra sig undan på. Det finns även möjlighet till att arbeta utomhus i anslutning till verkstaden, för tex cykelreparation eller snickeri och målning. Utöver denna indelning på innergården finns även ytorna på de gemensamma takterrasserna, vissa av dessa med satta funktioner. De flesta av dessa platser är även kopplade till varandra, detta för att möjliggöra ytterligare möten undre transport till och från dessa. Tomtens brutna form bevaras även i innergården. Denna form ger enligt Hillier (1988) en ökad känsla av lugn, trygghet och potentialen att skapa ett personligt utrymme.

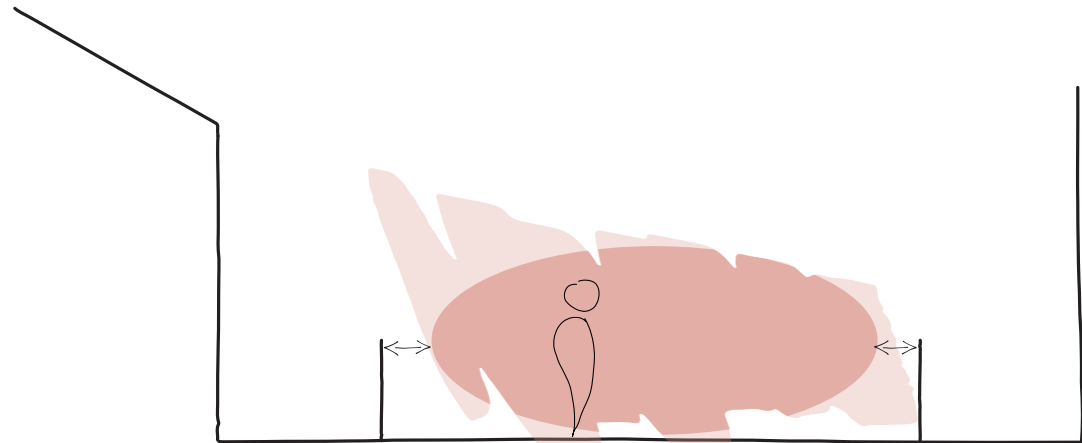
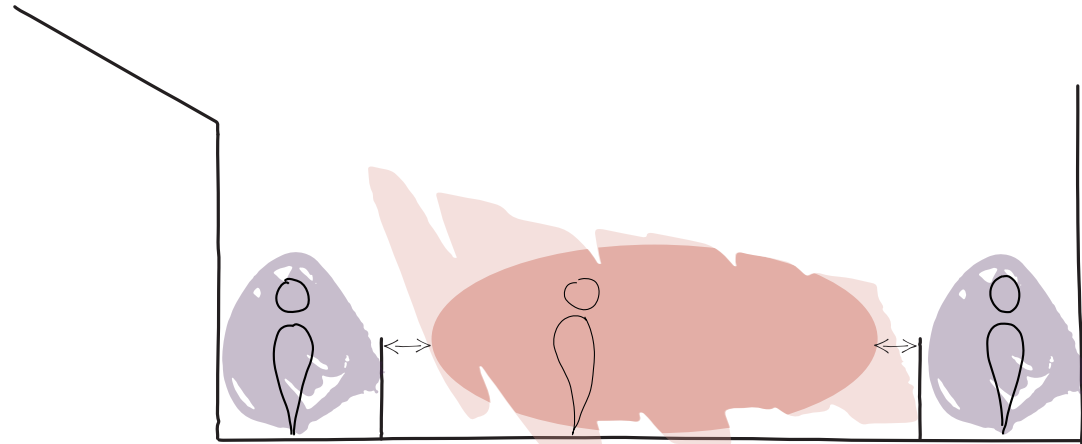

Privata delar av gården

Privata delar av en innergård i ett flerbostadshus är inte ovanliga. Dessa privata delar är ofta uppskattade av vissa boende medan andra inte nyttjar sina. Det uppstår då ett läge då innergården kan uppfattas som trängre än den är, det effektiva utrymmet blir mindre. Vid liten nyttjande av dessa kan innergården uppfattas som mer öde än den egentligen är då stora ytor förblir tomma. Det blir heller inte fullt möjligt att utnyttja gården till dess fulla kapacitet då dessa privata små utrymmen är avgränsade. Detta kan skapa en ovilja att utnyttja platsen trots goda intentioner i att den skall vara en gemensam yta. Dessa privata utrymmen kan dock ha skapa möjlighet för en mer intim interaktion mellan boende, de kan även ge det gemensamma utrymmet liv då de nyttjas.

Det finns ingen självklarhet i hur dessa privata sfärer i en offentlig eller semioffentlig plats skall vägas eller ses. Olika projekt och blandningar kommer kräva olika vikt vid dessa. De skulle även kunna fungera som gemensamma ytor för ett antal bostäder, som för gruppboenden eller kollektiv, i en stegvis uppluckring från det privata rummet till den offentliga staden.

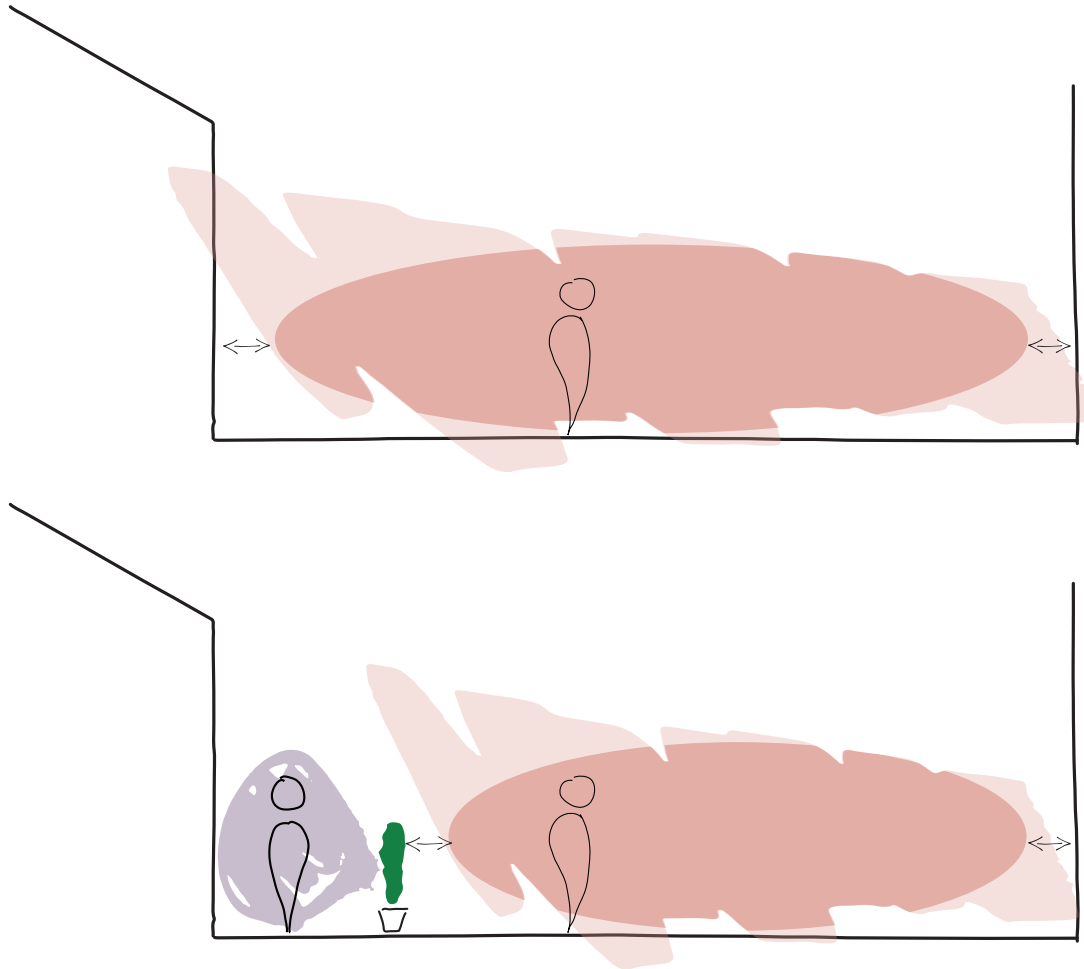
En av problemen med den bostadstillhörande privata ytan är att de ofta är utgör barriärer i en större gemensam privat yta. Det blir små inhägnader, en avskärmat del som stramt dikterar användandet. Denna avskärmning skulle kunna brytas och utrymmet frigges. Genom att endast markera gränserna skulle ett friare flöde mellan ytorna kunna uppstå. Genom en markering av skifte i markbeläggningen blir dessa privata ytor fortfarande kvar, medan inga barriärer uppförs mot de gemensamma utrymmena. Platsen blir inte avskärmat privat i sig, men uppfattas ändå som att den står till de boendes förfogande. Avskärmningen bör vara beroende på läget och de aktiviteter som kan tänkas ske på de anslutande gemensamma ytorna. Det bör även finnas en chans för de boende att själv förstärka markeringen och avskärma sig själv om de vill detta. Känslan av delaktighet kan därmed öka, även om man egentligen avskärmar sig, då ett aktivt deltagande i den gemensamma miljön tas.

Utrymmet på innergården är fullt utnyttjat när även de privata ytorna är använda. När dessa dock är tomma finns samma begränsningar kvar på den gemensamma ytan.

Den friktion som talats om tidigare måste inte alltid vara positiv, konflikt kan uppstå. "*Demokrati bygger på allas delaktighet*" skriver Susanne Urban (2002, s.74) och i ett demokratiskt samhälle kan konflikten vara ett verktyg för att skapa förståelse på sikt och inte något man måste skärma sig mot. Den spontana interaktionen och dess möten kommer naturligt att leda till konflikter. Det är just avskärmningen från potentiella konflikter och inlåsningen i så konfliktfria områden som skapat mycket av den problematik vi kan se i boende idag.

Adaptionen av detta tänkande i Kävlinge blev att låta gården vara öppen utan privata inhägnader. Vissa bostäder med egna utgångar till innergården har fått en annorlunda markläggning vid dessa för att möjliggöra bruk av en mer privat karaktär. Denna markläggning definierar även gården tydligare, gångarna blir tydligt lagda och vad som måste hållas öppet och framkomligt för synskadade och handikappade blir tydligt. Att inte placera privata utgångar till gården kan ses som en väg att komma undan de privata ytorna. Risken med detta blir dock att man minskar benägenheten för de boende i dessa bostäderna att röra sig på gården. Därmed krymper möjligheterna för spontana möten och grogrunden för sekundärgruppen minskas.

Genom att ta bort dessa barriärer blir det möjligt att nyttja en större del av innergården gemensamt. Den som vill vara avskild och privat kan styra detta efter omständigheten.

Grönt

Det är dock viktigt att inte glömma bort vegetationen, den roll det gröna spelar i en stad eller ett område är av yttersta vikt. Många av studierna i Sverige pekar på betydelsen av grönområden, parker och orörd natur både för psykisk hälsa, estetisk upplevelse och trivsel, exempel som visas är studier av Landell (1979) och Berglund och Jergeby (1992) visar Urban (2002, s.21).

Det gröna kan bli ett effektivt verktyg för att förenkla möten. Det går att använda för att föra samman folk på många olika nivåer, boende kring en gård, kring en park i en större grannskapsstruktur eller boende och besökande. Vegetationen har en dragningskraft på människan och verkar även gott för individen. Jacobsson och Lundkvist (2016) beskriver efter en litteraturstudie hur grönska efterfrågas av patienter och hur denna hjälper till i tillfrisknandet. I ett samhälle bestående av alltfler äldre och en ökad potential för vård i hemmet blir tillgången till grönska även en vårdfråga, den hamnar därför i fokus för jämställdhet.

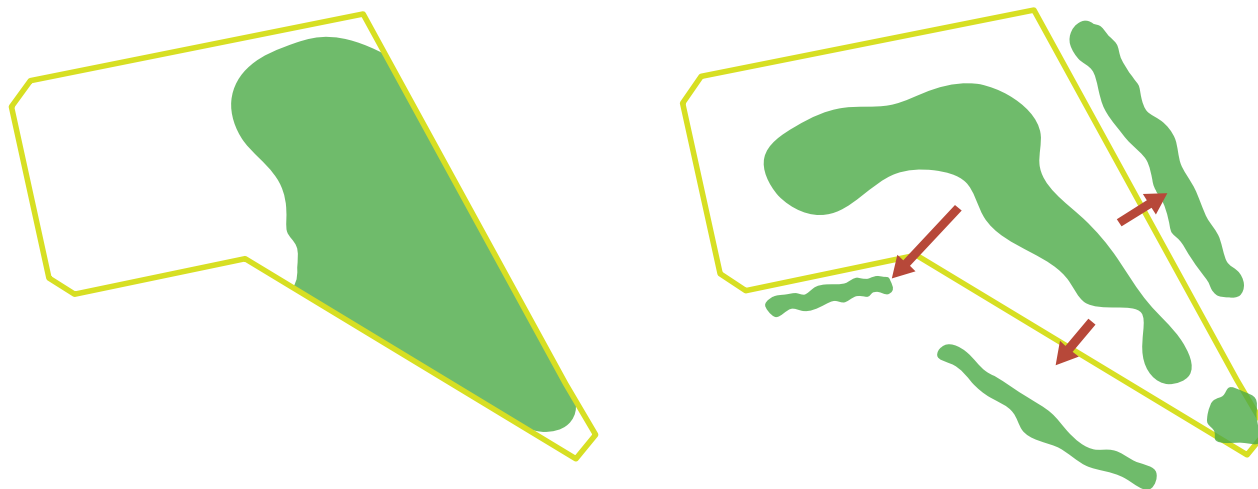
Men det är inte endast i tillfrisknande som grönska är av vikt, grönska går igenom de flesta olika byggnadsteorierna, från Howard till CIAM (Watkin 2005) och så vidare, det finns en naturlig längtan till det. Att skapa möjlighet för att röra sig i och kring växtlighet och se på denna har av många setts som självklart.

Inom bildkonsten har växtlighet stått för det naturliga otämjda inom människan. Att introducera olika typer av grönska i ett verk ger olika tolkningar, kombinera detta med en mer urban plats och verket kommer påstås hysa tolkningar kring människans dualitet.

Men grönska och växtlighet kan inhysa mer än att tala till något inom människan, vare sig det är tillfrisknande, strövaren eller den inneboende filosofen. Det finns genom kunnande och intresse här en plats för att skapa ytterligare möten. Bortom barnens lek och klättring i träd eller mötet i skuggan för att undkomma solen.

Kunskapen och intresset om hur växter ska skötas är något som är internationellt och bryter köns-, ålders- och klassgränser. Genom att skapa möjligheter för odling på mindre lotter ges grannskapet både en ytterligare mötesfunktion men även potentialen till en mer levande innergårdsgrönska. Delande av redskap och arbetsytor skapar vidare möten. Genom inspiration och kunskapsutbyte kan gården förbättras och de boende knyts närmare varandra. Detta kan även locka besökare utanför boendegruppen, detta ger ytterligare möjligheter att skapa nya band och därmed integrera staden.

Som Eva Kristensson (2007) påpekar är innergården utsikten för många av de boende, att då ge dessa chansen att förändra och skapa en mer levande "fortsättning på vardagsrummet" är en av de mervärden som kan locka med denna typen av boende. Grönskan är av stor vikt, det ger möjligheten att både kunna skapa, definiera, interagera med och vara i rummen.

Det gröna i området lyfts ut i det publika och omfördelas på innergården.

Kvarteret Kilen och dess omgivning blir en fortsättning av det gröna stråk som den gamla järnvägen längs Rundelsgatan idag utgör. På så vis får denna en tydligare förankring mot staden.

Kävlinge i sig är grönt och växtlighet fick därför mycket plats och tanke här. Kilen är i dagens läge dubbel i sin typ av grönska. De äldre villatomterna är fyllda av växtlighet, stora uppväxta träd av olika typer, tjocka häckar, klätterväxter och små rabatter. De har dock stått obebodda ett tag så skötseln är eftersatt då kommunen planerar att riva husen. Bensinstationen är den andra sidan av grönskan i Kilen, en asfalterad yta med enstaka gräsytor som indikation på var det inte är tillåtet att köra.

I närområdet finns det även en hel del grönska, både i den gamla banvallen som utgör ett parkstråk, de privata villatädgårdarna och den närbelägna Folkets park. I förslaget för Kilen kommer en omfördelning av grönska ske. Det tillfälliga bortfallet av grönska är godtagbart då omgivningen i sig är rikt bevuxet.

Detta bortfall kompenseras senare genom att grönskan fördelas jämnare över tomten och den lyfts även ut utanför tomten för att på så vis ge mer grönska till de kringliggande gatorna. Från dessa har grönskan tidigare endast kunnat ses på avstånd och bakom staket. En tydligare koppling till parkstråket längs den gamla banvallen blir därmed möjlig, det gröna utgör länken. Genom att även höja gatan och byta material till ett stenmaterial som fortsätter in mot gården återsluts den gamla kopplingen med järnvägsspåren.

Inne på Kilen delas innergården upp i olika funktioner, det skapas odlingslotter för en mer varierad grönska men även mer permanent vegetation som träd och buskage. Dessa används för att definiera ytor och förbättra funktioner. Grönskan ges även möjlighet att existera utanför innergården. Takterrasserna ger ytterligare möjlighet till odling med mobila plattformar och ett växthus för att mötena inte ska utebli halva året.

Skapa genskap

Normalt brukar boenden innehålla främst gemensamma gårdar eller andra ytor för att skapa möten mellan de boende. För att ytterligare möten ska uppstå finns det en rad delade funktioner ett bostadsområde kan innehålla. Vanliga exempel är tvättstugor och garage.

Genom att tillhandahålla tjänster som är gemensamma för gården skapar man ytterligare platser och möjligheter för interaktion och friktion mellan de boende. Det kan röra sig om en rad olika möjligheter som; Bil- och cykelpooler, verkstäder, syateljéer, arbetsytor, gym, bastu, pool, fest eller aktivitetslokaler. I extremare fall finns det de boenden som innehåller sina egna tennisplaner.

Det gröna är ofta en uppskattad del av ett bostadsområde eller grannskap. Även detta kan användas för att skapa platser för kontakt och friktion. Gemensam vårdnad av ytorna och möjlighet till att odla själv gör att platsen känns som egen och gemensam. Att programmera platsen för flera funktioner är även vitalt för att olika grupper ska kunna bruka den samtidigt och därmed möta varandra. Att låta en funktion dominera riskerar dock att exkludera vissa. Det gäller alltså att både ge möjlighet för till exempel barnfamiljer och pensionärer att känna att de är en del av innergården. Odlingar, lekplatser och spelplaner är exempel på funktioner som skapar möjligheter för möten. I rörelsen mellan dessa kan sedan ytterligare möten uppstå.

Man kan även välja att använda och fördjupa de onlinefunktioner som i dagsläget används för att boka till exempel tvättstugor och att felrapportera, till att skapa mötesplatser även digitalt. Detta skulle kunna användas till att informera och förvarna om uppkommande flytt eller fest, att fråga om att dela på kostnaden för att ta en bil ur bilpoolen och åka och handla. Det blir ett sätt att hitta grannar med liknande intressen, vill någon med ut och jogga? Eller om det finns intresse för ett LAN i någon av de gemensamma lokalerna.

Tvättstugan är ett exempel på en gemensam lokal som definitivt kan skapa band, men där mervärde blir viktigt att visa. Det handlar om lokalisering och möjlighet till att tvätta i betydligt större mängd än vad som hade varit möjligt i bostaden. Att komma undan bilden av tvättstugan som ett undangömt, gluggförsatt rum i en källare. Att placera detta så att de blir möjligt att göra andra aktiviteter medan man väntar på maskinerna. Målet är att öka benägenheten för tvättstugan och andra gemensamma ytor att agera som mötesplatser.

Tvättstugan

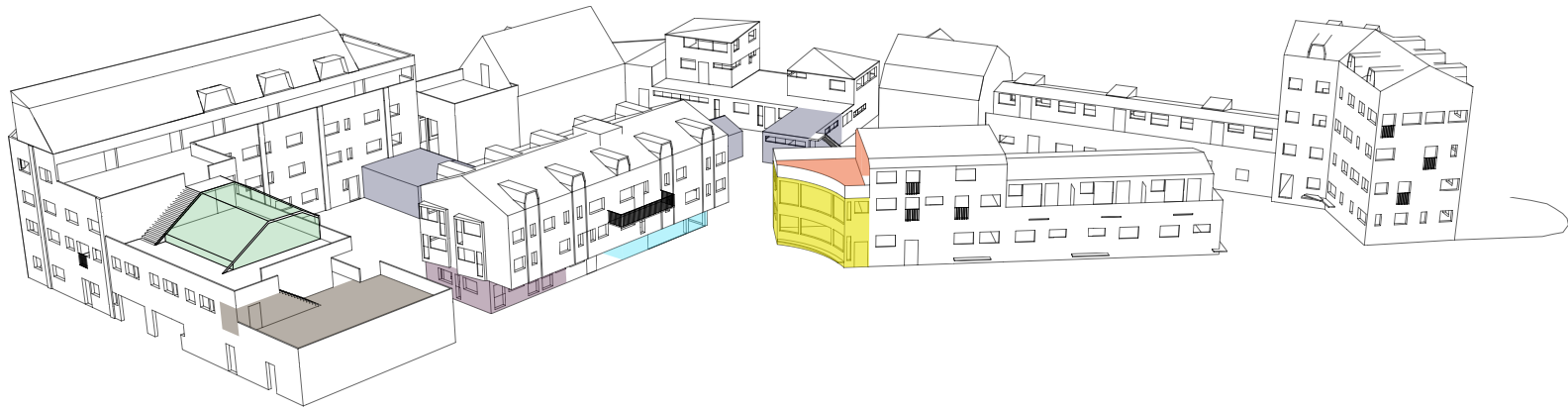
I projektet valdes att placera tvättstugan centralt i kvarteret, den ligger i blickfånget från alla ingångar från gatan till gården. Redan vid ankomsten till kvarteret blir det därför troligare att man ser sina grannar och att man stöter på någon av dem. Placeringen ger även de som använder tvättstugan en översikt av innergården och grannarnas rörelse. Läget på gården gör det även möjligt att nyttja de aktiviteter som finns här i väntan på maskinen. Föräldrar kan till exempel ha uppsikt över sina barn medan de använder lekplatsen. Närheten till andra funktioner, som den gemensamma arbetslokalen, gör att även dessa sysslor lättare går att utföra under tiden den boende väntar.

Arbetslokalen

Denna placerades som nämnts intill tvättstugan, men i en annan fastighet. Dessa två bildar på så vis ingången till kvarteret från den publika ytan till söder. Platsen är avsedd för att förenkla och förbättra arbete hemifrån. Något som tas upp i rapporten Gestaltad livsmiljö (2015) är hur jobben kommer att förändras, mindre platsbestämt arbete är en av de potentiella utvecklingarna. I kombination med generationsboenden leder detta även till att möjligheten att kombinera omhändertagande av äldre familjemedlemmar och fortsatt arbete inom vissa yrken. Platsen ger många av de möjligheter en arbetsplats ger för att knyta kontakter och fungerar därför som ytterligare en katalysator för att skapa band.

Tvättstugan är centralt placerat i kvarteret. Den ger en god överblick över gården. Intill ligger den gemensamma arbetslokalen.

Terrass med

kök

Terrasserna blir relativt unika i dagens Kävlinge. De blir likt en upphöjd fortsättning av innergården. De är dock inte lika överblickade som andra delar och blir kanske mer som en gemensam balkong än ett vardagsrum. Detta ger möjligheter till lite andra funktioner.

Utrymmet under den trapp som finns mellan terrasserna på plan 1 och 2, används för ett kök. Den nedre terrassen kan nu lättare användas till fester. Det innebär även att de som vistas här inte måste ta sig hela vägen tillbaka till sin bostad för enklare saker som att skölja av ett glas. Under denna terrass finns soprum och förråd.

växthus

På plan 2 finns ett uppvärmt växthus som ger möjlighet att använda denna delen av terrasserna året om. Detta förlänger säsongen för interaktion mellan de boende på dessa ytor. Växthuset blir en plats för både de som har intresset att syssla med växter och de som bara vill njuta av dessa.

bastu

Ovanför arbetslokalen finns det även här en terrass. Till denna finns det kopplat en bastu med tillhörande omklädningsrum och duschar. Denna lokal blir inte bara en mötesplats utan får funktioner som blir behjälpliga för de boende under till exempel stambyte eller en annan reparation.

Verkstäder och cykelförråd

Tidigare togs intresset för odling och grönska upp som ett alternativ för att skapa möten. En hobbyverkstad kan fungera på samma vis och även fylla en rad funktioner som är besvärliga för den med mindre utrymme att lösa i sin bostad. Denna blir i kombination med ett cykelförråd eller annan förvaring ett ytterligare incitament att välja detta transportmedel. Här kan hjälp tas av varandra och cykelreparationer blir något mindre förhatliga.

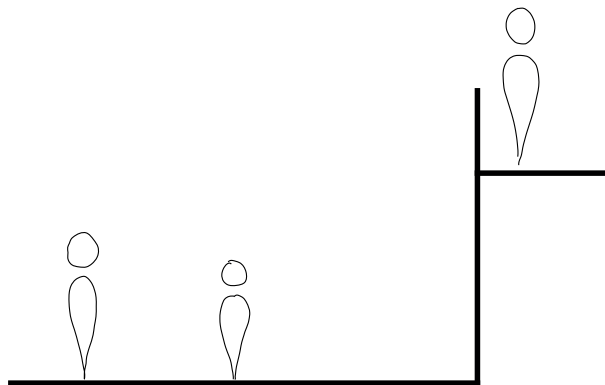
Samlingslokalen

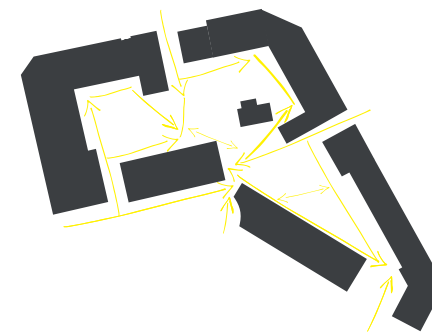
I samma fastighet som tvättstugan finns det en lokal för samling och mindre fester inomhus.

Innergården omgärdas av gemensamma upplyfta ytor. Dessa kommer i form av terrasser och balkonger där de boende kan mötas och interagera.

Detta skapar även en möjlighet för vertikalitet i möten mellan personer. I detta mötet finns inte samma konkurrens om ytan då mötet sker vertikalt.

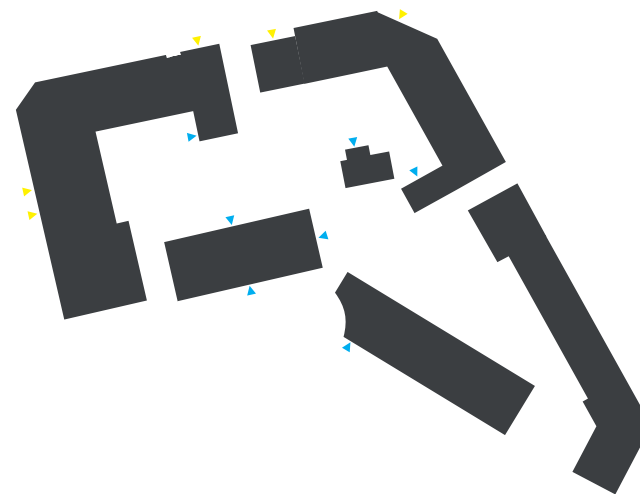

Gårdens spridda funktioner och ytor gör att dess rörelsemönster kan bli mångsidigt och varierat. Detta skapar tillfällen för fler möten.

Ingångar till lokaler

■ Butiker

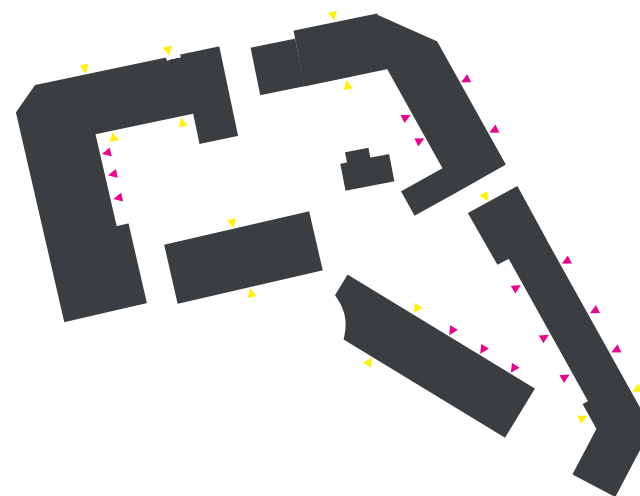
■ Kvarterslokaler

Ingångar till bostäder

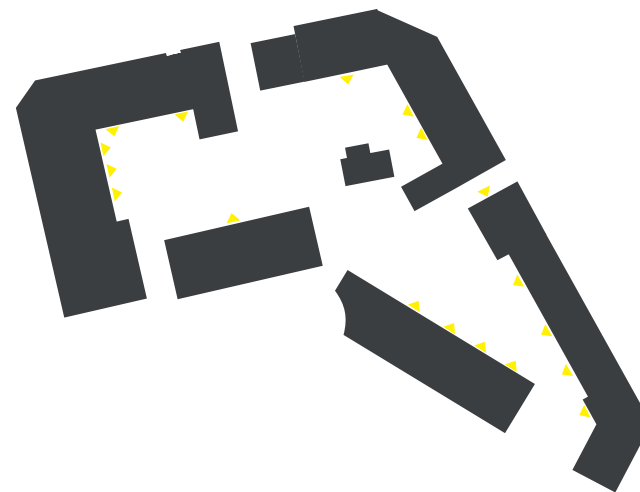
■ Ingång till separat hushåll

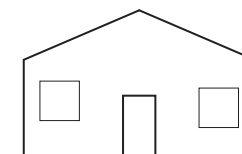
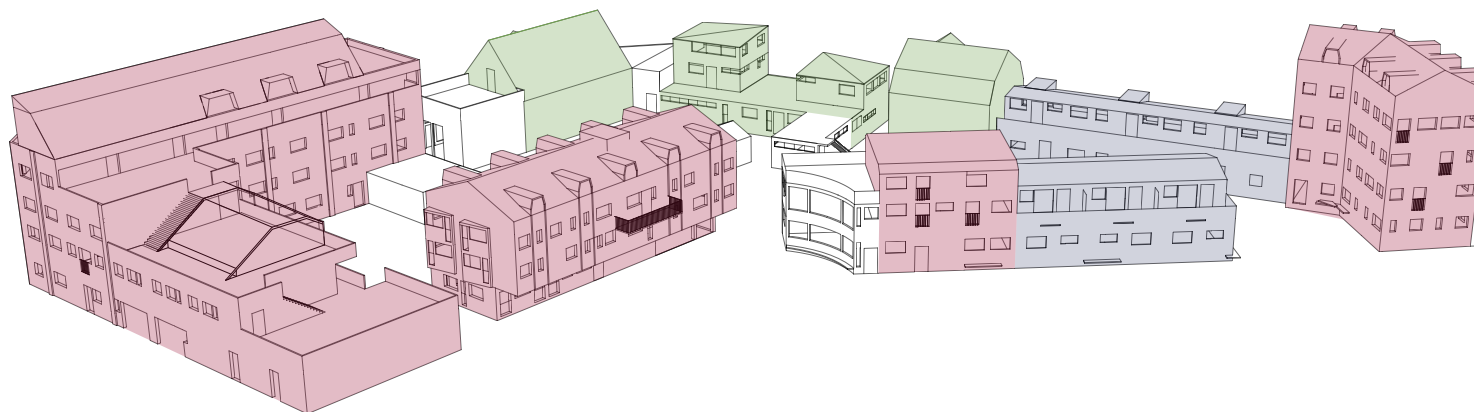
■ Flerfamiljsbostad/trapphus

Utgångar till gården

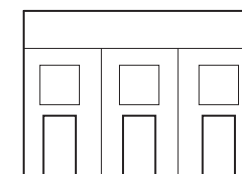
■ Utgångar

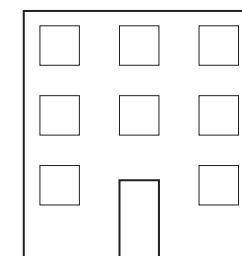
Större bostadshus

<200 m ²	2
>200 m ²	2

Radhus och mindre bostadshus

50-75 m ²	5
75-100 m ²	4

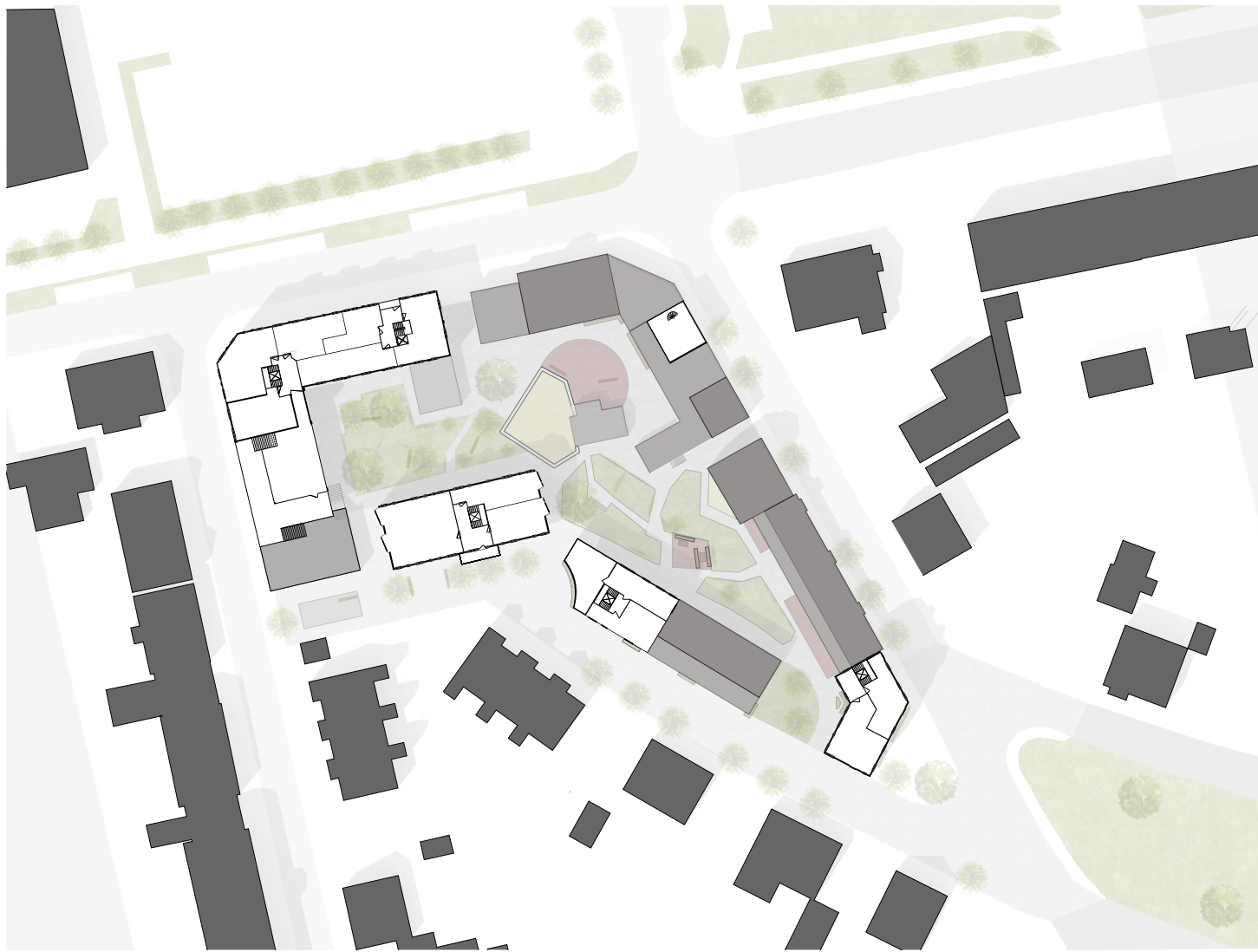
Lägenheter

<50 m ²	38
50-75 m ²	13
76-100 m ²	2
101	3

Det blir en stor spridning av storlekar på boenden i kvarteret. Detta är grunden för att kunna skapa en heterogen boendegrupp. De större bostadshusen i form av villorna och två större radhus kan nyttjas av såväl familjer som kollektiv. Bland lägenheterna finns en bredd av storlekar, flera av de mindre skulle potentiellt gå att slå ihop för att ändra boendesammansättningen om detta önskas. Men då den största gruppen i dag och för överskådlig framtid är ensamhushåll känns fördelningen rimlig. Storleken på bostäderna är överlag något under snittet för Sverige. Då Sverige har bland de högsta antalet kvadratmeter per person i världen.

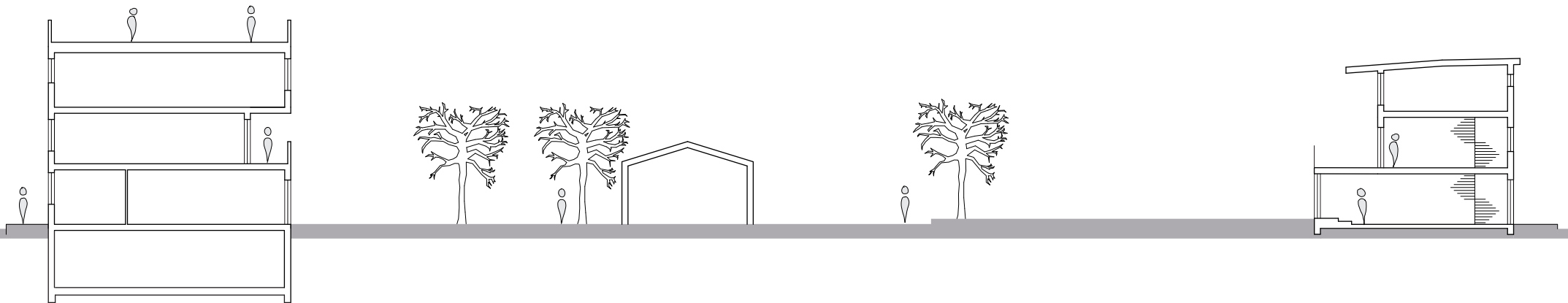

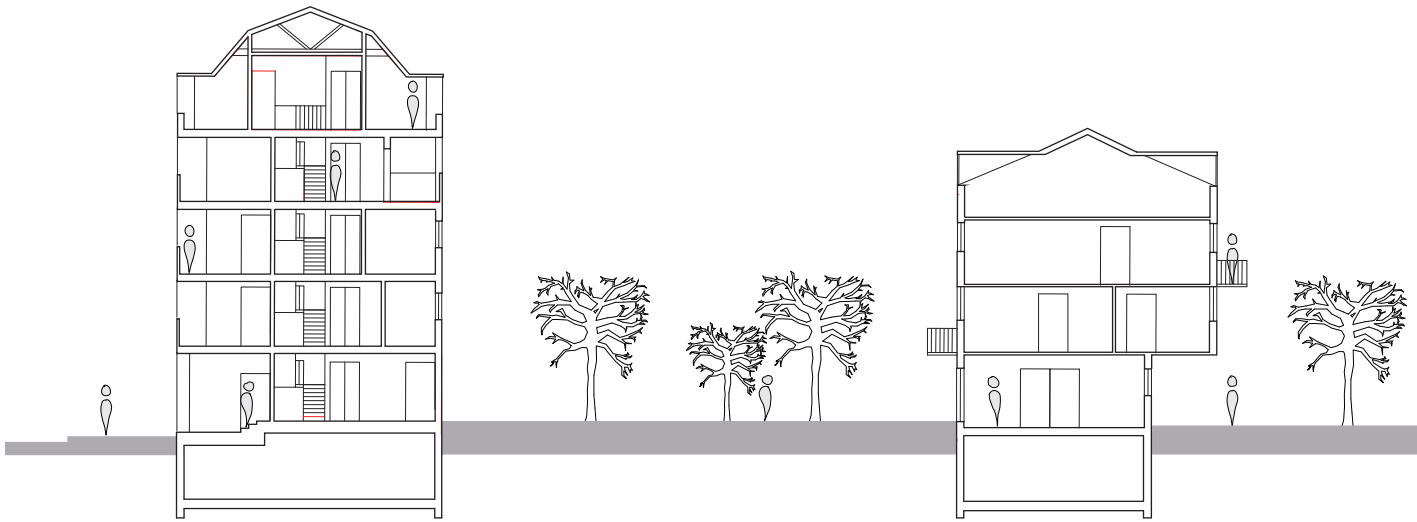

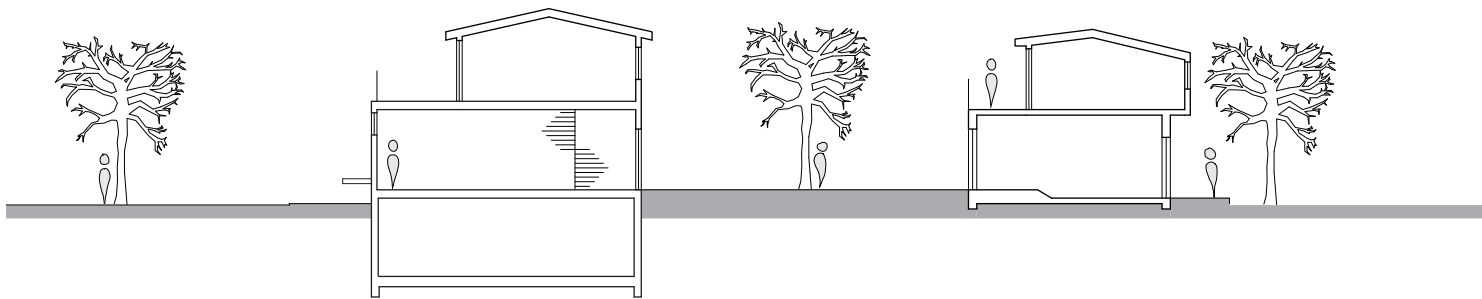

Sektion A:A 1:300

Sektion B:B 1:300

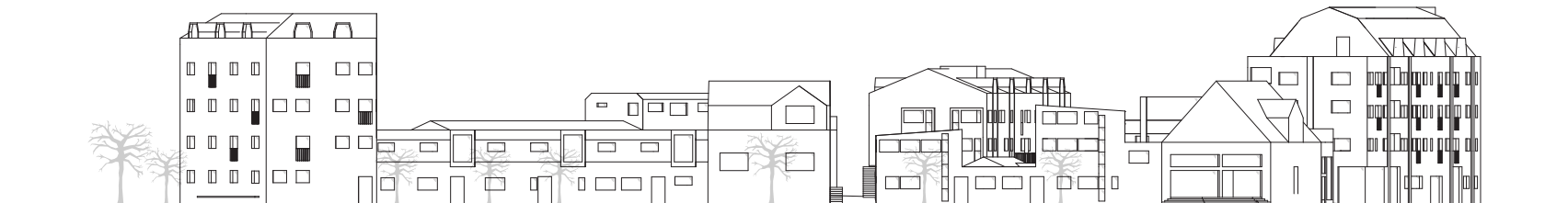
Sektion C:C 1:300

Fasad: Väst

Fasad: Norr

Fasad: Öst

Fasad: Syd

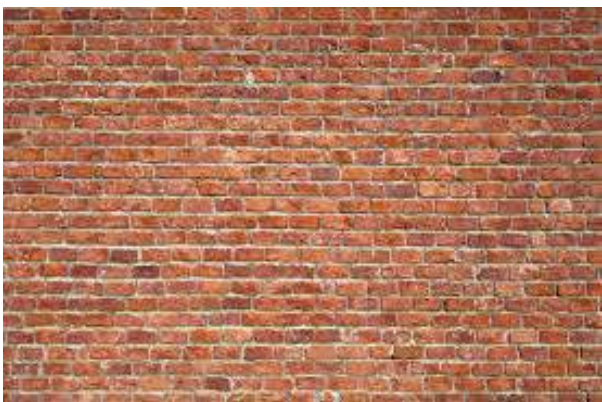
Materialförslag

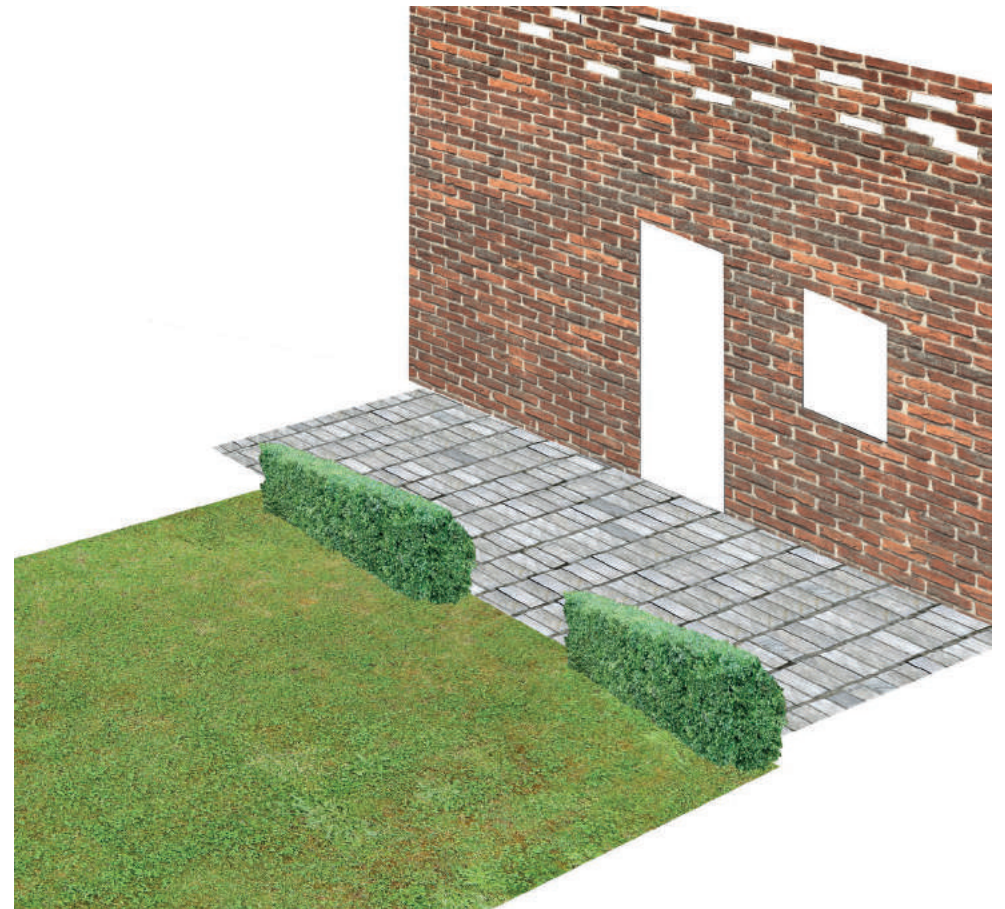
Markbeläggning.

Fasaddetalj.

Tegel som genomgående material.

Vy söderut nedför Rundelsgatan

PIZZERIA FERRARI

PIZZERIA

MERABYGG
Kävlinge

Vy västerut längs Kvarngatan

Vy från Rundelsgatan

Perspektiv från nordöst

Sammanfattning

I detta förslag läggs inget nytt fram, det handlar om applicering av teorier. Dessa teorier kom fram genom en litteraturstudie, gjord på ett brett fält men med fokus på samhällsplanering. Analysen pekar på att det alltså historiskt funnits flera olika intentioner för olika grupper boende. Olika tankar kring blandning och säkerhet. Det går att se att det sedan den industriella revolutionen funnits en vilja att förstå boendets verkan på individen och hur man kan påverka denna genom det. Att den situation som idag finns i Sverige är problematiskt är tydlig men att så mycket grundar sig i den segregation orsakad av boende är alarmerande. Det är av vikt att inse att segregationen även är mångfacetterad, det handlar om flera olika grupperingar, inom bland annat demografi, socioekonomi och etnicitet. Till detta kommer ett segregerat bostadsbestånd.

Analysen som görs i gestaltad livsmiljö av Christer Larsson har givits stor emfas och legat till grund för många av de tankar och frågor som kommit fram. Det blir i detta läge viktigt att skapa boenden som effektivt kan avhjälpa dessa segregationer. Det finns olika tankar kring hur en större blandning skulle kunna ske och var i samhället detta vore mest lämpligt och effektivast. Slutsatsen som kom fram var att en av de mest effektiva, om inte den effektivaste platsen för att skapa möten mellan olika grupper var kring hemmet. Därför borde denna blandning ske med stark emfas på boende. Här finns en neutralitet i flera lägen som är fördelaktig, ens hem är ens borg. Därför blir blandningen kring hemmet och de grannkontakter annorlunda än andra. Hemmet och grannskapet skapar situationer där man kan undvika de olika barriärer som annars finns för de olika grupperna i samhället i stort. Dessa barriärer som gör att alla inte kan röra sig lika fritt.

Det är människor man kommer att stötas och blötas med under en längre tid. Det är dessa möten man måste planera för och maximera, för att på så vis skapa varaktiga kontakter. Dessa kontakter är vägen till att introducera de olika grupperna i samhället med varandra.

Studien visar på att den vikt man lagt vid teorier som främst handlat om att skapa ett grannskap där starka band dominerar, lett till att man premierat homogenitet. Detta har uteslutit vissa grupper och därmed lett till en djupare segregation. Genom att bryta med tanken om starka band som grunden för ett grannskap öppnas möjligheten för att inkludera fler. Detta kräver dock möjligheter att hitta de likheter man har. Genom att mötet med grannen blir en större del av vardagen uppstår det en friktion. Friktion är av sin natur både positivt och negativt. Men friktionen baseras på kontakt och det är bristen på denna kontakt som ger problem idag. Friktionen kommer ge möjlighet till omdaning och värmen för skapandet av nya band.

Reflektion

Hur ska man då se på situationen utifrån projektet. Kort kan man säga att jag i alla fall ser på framtiden med en positiv försiktighet. Det jag lärt mig är att forskare gång på gång felbedömt människors förmåga att hitta varandra. Detta är fortfarande något som är svårt att förutse. Staden finns kvar och människorna har inte börjat självdö än. Dock är situationen inte funktionellt hållbar.

Men det var om möjligt en lite överväldigande uppgift jag gav mig själv i början av detta projekt. Materialet att läsa igenom var gediget och många referenser fick strykas då antaganden eller forskning var på en sådan skala att det inte riktigt var applicerbart.

Detta ledde till att de blev mycket tid som gick förlorad till att läsa verk som i slutändan inte gick att använda. Jag har dock tagit med mig lärdomar från dessa och hoppas få nyttja dem framöver. Det är bara att hoppas att fler problem inte hinner uppdragas eller cementeras. Troligen kommer så ske, hur mycket man än hoppas. Men i allt finns ändå tanken om att arkitekter kan och har möjligheten att hantera och lösa dessa problem, om än inte ensamma. Jag är gård ur detta projektet med en stärkt tro till vad arkitektur kan åstadkomma. Detta var något som flera i bekantskapskretsen ifrågasatte.

Det fanns tankar om en studieresa för att studera hur problematik lösts på andra platser. Resan kunde ej genomföras, av olika anledningar. Analysen hade kunnat fördjupas och breddats. Det hade även potentiellt varit intressant att studera andra projekt som berört området mer grundligt. Men resultatet hade blivit detsamma som jag kan konstatera av andra som gjort den typen av bredare litteraturstudier. Jag är därför nöjd med utfallet.

Jag är även nöjd med det generella utfallet av utformningen av projektet. Jag tror och så gott det går vet att det hade blivit ett bra och funktionellt boende. Men är väl medveten om att allt i slutet ändå vilar i de boendes händer. Det är kanske inte det grafiskt mest långgående projektet, det är dock ej heller där emfasen legat. Detta handlade om att se hur ett sådant boende kunde te sig på ett mer teoretiskt plan.

Hur strukturerna samspelar för att tillgodose behoven för de boende. Men det är självklart något som skulle kunnat förstärkts ändå. Platsen som valdes är jag även nöjd med, Kävlinge visade sig vara en spännande ort och tomten rik på historia i sin enkelhet. Om man valt en annan plats hade det troligen tätt sig annorlunda och det är det som är meningen. En studie av ett sådant alternativ hade varit intressant.

Ur projektet har potentiella sidoprojekt för framtiden dykt upp, djupare studier av teorin hade varit intressant som sagt. Likaså att se på implementering av teorierna på andra tomter. Att försöka skapa en tydligare och bredare översikt av genomgångna teorier och frågor, fast utifrån en arkitekts perspektiv, då materialet inte är skrivet för arkitekter, är något som det troligen finns behov av. Även att se på hur andra former av boende kan integreras i redan existerande strukturer hade varit en intressant. Under projektets gång har jag känt en ständig påverkan av de miljöer jag bott i under mitt liv. Det har blivit flera diskussioner med släkt och vänner angående deras upplevelser kring detta. Som sagt har ifrågasättande om arkitekturens roll och förmåga lyfts. Om den verkligen kan ha med demokrati att göra har diskuterats. Det är därför jag går vidare med en positiv försiktighet; **ARKITEKTER KAN FÖRÄNDRA MER ÄN VAD MÅNGA TROR.**

Refferenser

- Albien, P. (2008). Gemensamt boende: vem tar hand om 50-talisterna? Högsolan i Kalmar.
- Andersson, R. (2007). Ethnic Residential Segregation and Integration Processes in Sweden, Schönwälder, K. (red.) Residential Segregation and the Integration of Immigrants: Britain, the Netherlands and Sweden. Social Science Research Center Berlin
- Andersson, E., Andersson, R., Fransson, U., Franzén, M., Magnusson, L., Molina, I., Popoola, M., Strömblad, P., & Öberg, S. (2008). Den delade staden 2008 Umeå: Borea bokförlag.
- Bergsten, Z. (2010). Bättre framtidsutsikter? Blandade bostadsområden och grannskapseffekter. Uppsala uni. geografiska regionstudier.
- Boverket. (2010). Socialt hållbar stadsutveckling- en kunskapsöversikt, Boverket, Karlskrona.
- Böhlmark, A., Holmlund, H. & Lundah, M. (2015). Skolsegregation och skolval(RAPPORT 2015:5), IFAU Uppsala
- Frampton, K. (2007). Modern architecture a critical history, London: Thames & Hudson Ltd.
- Gestaltad Livsmiljö (2015). Gestaltad Livsmiljö- en ny politik för Arkitektur, form och design(SOU 2015:88). Stockholm: Kulturdepartementet.
- Hall, P. (2009). Cities of Tomorrow 3rd edition. Essex: Wiley-Blackwell.
- Hillier, B. (1988). Against Enclosure, N. Teymur & T. Markus (Red), Rehumanizing Housing, Butterworths.pp. 63-88.
- Holmlund, H., Häggblom, J., Lindahl, E., Martinson, S., Sjögren, A., Vikman, U. & Öckert, B. (2014). Decentralisering, skolval och fristående skolor: resultat och likvärdighet i svensk skola(Rapport 2014:25), , IFAU Uppsala.
- Holmqvist, E. (2009). Politik och Planering för ett blandad boende och minskad boendesegregation- ett mål utan medel? Uppsala U geografiska regionstudier, Västerås.
- Jacobsson, M., Lundkvist, A. (2016) Vårdmiljöns betydelse för patientens välbefinnande. Mälardalens högskola, Eskilstuna Västerås.
- Jacobs, J (1961). The death and life of great american cirties, new york(1973) ”the stregnt of Week ties”. American journal of sociology 73 /(may)
- Jegerby, U. (1996). Offentlig Miljö som arena och kullis. Uppsala Uni.
- Knoll, T. & Witt, A-K. (2005). Ensam tillsammans – senmodernitet, gemenskap, individualisering. Lund: Studentlitteratur.
- Kristensson, E. (2003). Rymlighetens betydelse. Lund Uni.
- Kristensson, E. (2007). Bostadsgården, vardagsrum, lekplats, mötesplats och utsikt, Forskningsrådet Formas.
- Lindqvist, H. (1997). Gustavs dagar. Stockholm:Norstedt
- Mosseson, M. (1996). forskning om bostadsområden och sociala nätverk. Lund Uni.
- Nordström Källström, H (2008). Mellan trivsel och ensamhet. Om sociala villkor i lantbruket. SLU:uppsala
- Park, R.E., Burgess, E.W., & Mckenzie, R.D. (1925). The city. Chicago: university och Chicago
- Schiefloe, P.M. (1985). Nærmiljø i bysamfynn, Oslo: universitetsförlag.
- Schiefloe, P.M. (1990). Networks in Urban neighborhoods: lost, saved or liberated kommunikties? in Scandinavian housing and planning research 1990:7:2. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Svärd, O. (2005). Det urbana rummets uppdelning - en studie om etnisk boendesegregation i Halmstads innerstad. Högskolan i Halmstad, Sektionen för Hälsa och Samhälle.

Watkin, D. (2005). A history of western architecture. 4th edition. London.

Weber, M. (1983). *Ekonomi och samhälle Förståelsesociologins grunder*. Argos, Lund

Urban, S. (2002). *Granskap, ide och Planering*. Uppsala Uni: institutet för bostads och urbanforskning.

Publikationer på webben

Cohen-Mansfield, J, Marx, MS, Thein, K & Dakheel-Ali, M ,2011, The impact of stimuli on affect in persons with dementia, 25/7 2011 ,<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3142768/> (hämtad 28/10 2016)

Kävlinge kommun, 2015, Historia, (<http://www.kavlinge.se/kommunochpolitik/kommunfakta/historia.4.733c4d9113d1efc66f189d.html>) (hämtad 28/10 2016)

Kävlinge kommun, 2016, Statistik, 2016-10-31, <http://www.kavlinge.se/kommunochpolitik/kommunfakta/statistik.4.733c4d9113d1efc66f1893.html> (hämtad 14/11 2016)

Kävlinge kommun, 2016, Befolkning, <http://www.kavlinge.se/kommunochpolitik/kommunfakta/statistik/befolkning.4.33d3013e157ddf6a02795e5f.html> (hämtad 28/10 2016)

Marander, E, 2012 , "Visst påverkas vi av vår omgivning", Nerikes allahanda, 21 /9 2012,<http://na.se/nyheter/orebro/1.1814234--visst-paverkas-vi-av-var-omgivning-?m=print> (hämtad 28/10 2016)

PISA, 2015, Sweden should urgently reform its school system to improve quality and equity, 04/05 2015 ([http:// www.oecd.org/sweden/sweden-should-urgently-reforms-school-system-to-improve-quality-and-equity.htm](http://www.oecd.org/sweden/sweden-should-urgently-reforms-school-system-to-improve-quality-and-equity.htm)) (hämtad 28/10 2016)

